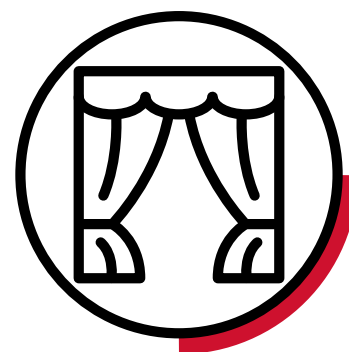

ANALIZA SYTUACJI MŁODYCH ARTYSTÓW NA RYNKU PRACY W UE

prof. dr hab. Marek Krajewski
Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

Opracowanie dotyczące

Austrii,
Belgii,
Bułgarii,
Chorwacji,
Cypru,
Czech,
Danii,

Estonii,
Finlandii,
Francji,
Grecji,
Hiszpanii,
Holandii,
Irlandii,

Litwy,
Luksemburga,
Łotwy,
Malty,
Niemiec,
Portugalii,
Rumuni,

Słowacji,
Słowenii,
Szwecji,
Węgier,
Włoch
oraz Polski.

ANALIZA SYTUACJI MŁODYCH ARTYSTÓW NA RYNKU PRACY W UE

prof. dr hab. Marek Krajewski
Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

Opracowanie dotyczące

Austrii,	Estonii,	Litwy,	Słowacji,
Belgii,	Finlandii,	Luksemburga,	Słowenii,
Bułgarii,	Francji,	Łotwy,	Szwecji,
Chorwacji,	Grecji,	Malty,	Węgier,
Cypru,	Hiszpanii,	Niemiec,	Włoch
Czech,	Holandii,	Portugalii,	oraz Polski.
Danii,	Irlandii,	Rumuni,	

Wydawca: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Departament Funduszy i Spraw Europejskich
Autor: prof. dr hab. Marek Krajewski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Opracowanie graficzne, skład: Printomato Magda Piotrowska-Kloc
Copyright© by Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa, 2025

Kopiowanie, przedrukowywanie oraz rozpowszechnianie całości lub fragmentów niniejszej publikacji bez zgody wydawcy jest zabronione.

Materiał opracowany na potrzeby Polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej w I połowie 2025 r.

SPIS TREŚCI

Spis tabel	6
Wstęp	8
Uwagi metodologiczne	10
Wyniki analiz	14
Status młodego twórcy na rynku pracy w poszczególnych krajach UE objętych analizą	15
Programy kształcenia młodych twórców	30
Pozaformalne systemy kształcenia młodych twórców	59
Systemy wsparcia młodych twórców w rozpoczynaniu kariery zawodowej	72
Formy wsparcia socjalnego dla (młodych) twórców	72
Formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery	86
Zachęty dla przedsiębiorców, którzy są skłonni nawiązać współpracę z młodymi twórcami	100
Bazy przedsiębiorców zainteresowanych podjęciem współpracy z młodymi twórcami	108
Możliwości podejmowania pracy przez młodych twórców po zakończeniu edukacji w zawodzie artystycznym	110
Formy zatrudniania młodych twórców	110
Profil zawodów wykonywanych przez młodych twórców po zakończeniu edukacji	126
Dobre praktyki	138
Obszary problemowe	144
Bibliografia	150
Opracowania, artykuły, raporty	151
Dokumenty prawne	153
Bazy danych statystycznych	154
Lista uczelni artystycznych analizowanych pod kątem obecności biur karier i zajęć uzawodawiających dla osób studiujących	155

SPIS TABEL

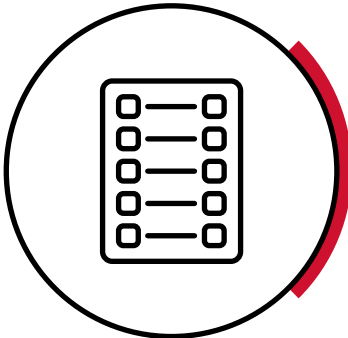
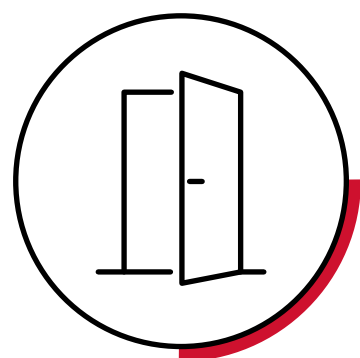

TABELA 1	Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE	16
TABELA 2	Absolwenci kierunków artystycznych na uczelniach wyższych w wybranych krajach UE	31
TABELA 3	Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach	32
TABELA 4	Przykładowe formy zajęć doskonalących umiejętności zawodowe w objętych analizą krajach UE	59
TABELA 5	Przykładowe formy mentoringu w objętych analizą krajach UE	62
TABELA 6	Przykładowe programy rezydencjalne w objętych analizą krajach UE	65
TABELA 7	Przykładowe formy działań sieciujących w objętych analizą krajach UE	67
TABELA 8	Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie	72
TABELA 9	Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery	86
TABELA 10	Zidentyfikowane zachęty dla przedsiębiorców, którzy są skłonni nawiązać współpracę z młodymi twórcami w analizowanych krajach UE	100
TABELA 11	Odsetek młodych osób (15-29 lat) zatrudnionych w kulturze wśród ogółu zatrudnionych w tej kategorii wiekowej	111
TABELA 12	Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE	112
TABELA 13	Profile zatrudnienia absolwentów kierunków artystycznych w analizowanych krajach UE	127

WSTĘP

Dokument „Analiza sytuacji młodych artystów na rynku pracy w UE. Opracowanie dotyczące Austrii, Belgii, Bułgarii, Chorwacji, Cypru, Czech, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Litwy, Luksemburga, Łotwy, Malty, Niemiec, Portugalii, Rumuni, Słowacji, Słowenii, Szwecji, Węgier, Włoch oraz Polski” zgodnie z wytycznymi, określonymi przez Zamawiającego, jest próbą nakreślenia (...) *sytuacji prawnej, społecznej i ekonomicznej młodych twórców na rynku pracy w Państwach Członkowskich UE*. Sugerując się uszczegółowieniem tego zagadnienia, dostarczonemu przez Zleceniodawcę, skoncentrowaliśmy się na czterech podstawowych kwestiach:

1. Status młodego twórcy na rynku pracy w poszczególnych krajach UE,
2. Programy kształcenia twórców,
3. Systemy wsparcia młodych twórców w rozpoczynaniu kariery zawodowej,
4. Możliwości podejmowania pracy przez młodych twórców po zakończeniu edukacji w zawodzie artystycznym.

Każdemu z tych zagadnień poświęciliśmy osobną część, poprzedzając ją fragmentem „Uwagi metodologiczne”, w którym wyjaśniamy w jaki sposób prowadzone były analizy pozwalające na uzyskanie niezbędnych informacji.

Dodatkowo dokument zawiera również próbę zdefiniowania kategorii młodego artysty i wskazanie na godne propagowania dobre praktyki wspierające młodych twórców wchodzących na rynek pracy w poddanych analizie krajach UE oraz na obszary, wokół których warto zorganizować dyskusję dotyczącą problemów, z jakimi się borykają.

Pomimo dużego wysiłku włożonego w wyszukiwanie i pozyskiwanie informacji niezbędnych, by odpowiedzieć na pytania Zamawiającego, w przypadku niektórych zagadnień i krajów, nie udało się dotrzeć do potrzebnych danych, a często okazywały się one dosyć przestarzałe lub niekompletne. Praca nad tym dokumentem uświadomiła nam też jak bardzo zaniedbanym pod względem poznawczym aspektem rzeczywistości społecznej się zajęliśmy i jak duża istnieje potrzeba prowadzenia systematycznych badań na temat sytuacji młodych twórców na rynkach pracy UE.

UWAGI METODOLOGICZNE

Opracowanie miało dotyczyć sytuacji młodych artystów na rynku pracy, ale pytania szczegółowe sformułowane przez Zleceniodawcę sugerują, iż osoby te utożsamiane są z absolwentami kierunków artystycznych prowadzonych w ramach systemu szkolnictwa wyższego. Dlatego też przyjęliśmy, iż będzie to wygodna konceptualizacja kategorii „młodego artysty”. Tym wygodniejsza, że choć oparta na świadomości problemów ze zdefiniowaniem pojęcia artysty/artysty zawodowego oraz różnicowania sposobów ujmowania tej kategorii w poszczególnych krajach UE i poza Unią¹, to jednocześnie precyzyjnie wskazująca kategorie osób, których opracowanie powinno dotyczyć. Przyjęliśmy więc, że będziemy poszukiwać informacji na temat absolwentów kierunków artystycznych wyższych uczelni oraz ich sytuacji na rynku pracy².

Zakres geograficzny analizy został określony przez Zleceniodawcę, który wskazał, iż powinna ona dotyczyć Austrii, Belgii, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Cypru, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Litwy, Łotwy, Luksemburga, Malty, Niemiec, Portugalii, Rumuni, Słowenii, Słowacji, Szwecji, Węgier, Włoch oraz Polski.

Jeżeli chodzi o zakres czasowy, to przyjęliśmy, iż będziemy poszukiwać informacji najnowszych, przyjmując za granicę tej aktualności okres ostatniej dekady. W większości jednak przypadków koncentrujemy się na informacjach z ostatnich 2-3 lat.

¹ zob. *The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals* (2023), *Report of the OMC (Open Method of Coordination) group of EU Member States' experts*, [Link](#); Latáková H., (2023) *Status umelca*. Parlamentný inštitút, Kancelária Národnej Rady Slovenskej republiky, Bratislava, [Link](#); Capiu S., Wiesand A.J. (2006), *The Status of Artists in Europe*, ERICARTS, [Link](#); *EU framework for the social and professional situation of artists and workers in the cultural and creative sectors* (2023), EPRS | European Parliamentary Research Service, [Link](#); Král P. (2014), *Status of the Artist, Working Document for a General International Debate*, Slovak Union of Visual Arts, Bratislava, [Link](#); Tessorolo M. (2014) *Il lavoro dell'artista come professione*, (w:) *Cambio: rivista sulle trasformazioni sociali*: 7/1, s.75-87, [Link](#); Polivtseva E. (2024) What do you mean by 'status of the artist'? An overview of frameworks addressing working conditions in the cultural sectors in EU countries, Goethe Institut on behalf of Creative FLIP Project, [Link](#)

² Rozwiązanie to, choć wygodne i precyzyjnie definiujące grupę, na temat której szukaliśmy informacji, okazało się jednak kłopotliwe w przypadku badań rynku pracy, w których bardzo rzadko wyodrębnia się obszary kształcenia jako obiekt analiz, a dużo częściej praktykuje się kategoryzację ze względu na poziom wykształcenia, płeć i wiek, czasami miejsce zamieszkania i kapitał kulturowy rodziców. Dlatego też w tym wypadku przyjmowaliśmy, iż „młodzi artyści” to osoby w wieku 15-29 lat (co jest zgodne z kategoryzacją grup wiekowych przez Eurostat), pracujące w kulturze i wykonujące zawody kreatywne, twórcze – a więc nie tylko artyści wizualni, ale też pisarze, muzycy, twórcy performatywni, projektanci, architekci itd. Taki, mało ortodoksyjny sposób działania, znacznie poszerzył zakres dostępnych informacji. Warto też zwrócić uwagę na to, że już po przeprowadzonej analizie ta wstępna definicja młodego artysty uległa zmianie- prezentujemy ją w końcowych partiach tego opracowania.

Na potrzeby tworzenia niniejszego opracowania przyjęto, iż analiza będzie opierać się zarówno na danych zastanych, jak i wywołanych, przy czym te pierwsze będą miały charakter podstawowy, zaś te drugie pomocniczy. Dlatego też uwaga i wysiłki skoncentrowane były na wyszukiwaniu oraz wtórnej analizie danych zastanych, które to, w przypadku niektórych zagadnień lub braku informacji, uzupełniano tymi o charakterze wywołanym.

W trakcie zbierania informacji niezbędnych do sporządzenia niniejszego opracowania wykorzystano następujące procedury ich pozyskiwania:

1. Sieciowa kwerenda i analiza danych o charakterze zastanym. Poszukiwano informacji zarówno poprzez wyszukiwarkę internetową stosując systemy słów kluczy w języku angielskim oraz w językach narodowych, jak i eksplorowano dane statystyczne w sieciowych, publicznie dostępnych bazach tworzonych w poszczególnych krajach przez państwo lub przez organizacje branżowe. Każdorazowo weryfikowano wiarygodność danych poprzez docieranie do informacji na temat sposobu ich gromadzenia oraz przetwarzania. W wyniku tego rodzaju poszukiwań pozyskano złożony korpus dokumentów, na który składały się: surowe zestawienia statystyczne, raporty z badań, dokumenty prawne (ustawy, rozporządzenia, regulaminy), książki i artykuły naukowe, artykuły z prasy branżowej itd.
2. W przeszukiwaniu zasobów internetu wykorzystano także model językowy ChatGPT, opracowany przez OpenAI. Komendy formułowano zgodnie z pytaniami badawczymi, kluczowymi dla opracowania, precyzując by model poszukiwał interesujących informacji w języku angielskim oraz językach narodowych, a także wskazywał źródła i linki umożliwiające dalszą, manualną weryfikację uzyskanych informacji. Model okazał się jednak całkowicie nieprzydatny w przypadku poszukiwania danych o charakterze statystycznym, bardzo wiele informacji przez niego podawanych okazywała się nieprawdziwa lub pozbawiona identyfikowalnego źródła.
3. Ankieta CAWI, skierowana do szkół wyższych zajmujących się kształceniem artystycznym w krajach objętych analizą. Z każdego państwa poddawanego analizie wybrano najlepsze uczelnie artystyczne w nim działające (selekcja nastąpiła w oparciu o [QS University Ranking](#), ale w takich sposób, by uwzględniać zróżnicowanie dziedzinowe szkół artystycznych i tam, gdzie to możliwe- również zróżnicowanie geograficzne). Następnie, odwiedzając strony internetowe tych szkół, stworzono listę adresową osób kontaktowych na tych uczelniach oraz rozesłano do nich kwestionariusz ankiety. Został on sporządzony w języku angielskim w systemie Webankieta i zawierał pytania dotyczące form wspierania karier zawodowych osób studiujących kierunki artystyczne (obecność zajęć, funkcjonowanie biur karier, monitorowanie losów absolwentów). Kwestionariusz został przesłany do ponad 300 adresatów. Niestety, poziom zwrotności wyniósł około 20%, i to pomimo wielokrotnych przypomnień z prośbą o wypełnienie kwestionariusza ankiety.
4. Mailing do osób zajmujących się badaniami losów absolwentów w ramach projektu [Euro-graduate](#) w poszczególnych krajach UE. Konieczność przeprowadzenia tej wysyłki wynikała z tego, iż w sieci dostępne były nieliczne z narodowych opracowań sporządzonych w ramach tego projektu. Na bieżąco prowadzono również korespondencję z uczelniami w badanych

krajach, a także w niektórych wypadkach – tam, gdzie trudno było zdobyć jakiekolwiek informacje na interesujący nas temat – również z ministerstwami kultury.

PODSTAWOWE PROBLEMY I WYZWANIA O CHARAKTERZE METODOLOGICZNYM I TECHNICZNYM, NA JAKIE NATRAFIONO W TRAKCIE ZBIERANIA INFORMACJI:

1. Niedostępność lub nieaktualność informacji związanych z problematyką opracowania. W trakcie poszukiwania informacji okazywało się, iż problematyka wchodzenia na rynek pracy młodych twórców lub absolwentów uczelni artystycznych ma charakter skrajnie marginalny lub jest w ogóle nieobecna w publicznych statystykach. Nie istnieją, są nieaktualne, mają charakter regionalny lub lokalny, badania na ten temat. Analizy losów absolwentów uczelni artystycznych w nielicznych krajach realizowane są na poziomie całego państwa, dużo częściej zaś przez regiony, czy pojedyncze uczelnie prowadzące kierunki artystyczne, co powoduje, iż dane w nich zawarte nie są reprezentatywne dla całego kraju.
2. Zróżnicowanie sposobów kategoryzowania informacji w statystykach publicznych lub badaniach. Zróżnicowanie to dotyczyło zakresu zawodów określanych mianem artystycznych, form definiowania kategorii artysty, trybu wyodrębniania kształcenia artystycznego w systemach szkolnictwa wyższego (czasami jako osobne pole kształcenia, czasami jako Art&Humanities, czasami jako sztuka, humanistyka i lingwistyka, czasami jako sztuka, humanistyka i pedagogika, itd.). Zróżnicowania te dotyczyły też sposobu wyodrębniania kategorii wiekowych i zawodowych (zwłaszcza jeżeli chodzi o formy zatrudnienia), sposobów określania zakresu zatrudnienia osób kończących studia artystyczne (mierzone je po 1, 3 lub 5 latach) itd. Wszystkie te kwestie utrudniają, a czasami uniemożliwiają dokonywanie wiarygodnych porównań między krajami poddawanych analizie.
3. Brak wyodrębnienia kategorii „młody twórca”, „młody artysta” w dokumentach prawnych, przepisach. Choć w wielu krajach istnieją programy i rozwiązania przeznaczone dla tego typu osób, to zaledwie w niektórych dostrzega się osobność sytuacji młodych osób kończących uczelnie artystyczne i wchodzących na rynek pracy oraz zaznacza się to w prawie. To zaś wskazuje, iż interesująca nas tu kategoria społeczna ma w perspektywie systemowej marginalną pozycję. Stanowi to ważny czynnik pogłębiający trudności w znajdowaniu informacji na jej temat i sytuacji, w której się ona znajduje.

WYNIKI ANALIZ

W tej części opracowania zamieszczamy wyniki analiz zgromadzonych przez nas informacji. Jej struktura odpowiada strukturze pytań postawionych przez Zleceniodawcę i wyrażonych w *Opisie Przedmiotu Zamówienia* na wykonanie analizy dotyczącej sytuacji młodych artystów na rynku pracy w krajach UE.

STATUS MŁODEGO TWÓRCY NA RYNKU PRACY W POSZCZEGÓLNYCH KRAJACH UE OBJĘTYCH ANALIZĄ

Pytanie o status młodego twórcy po ukończeniu edukacji artystycznej dotyczy dwu kwestii, a mianowicie z jednej strony tego, czy w krajach poddanych analizie funkcjonuje kategoria „młodego twórcy”, z drugiej zaś tego, co musi zrobić młody twórca, by po zakończeniu edukacji stać się twórcą zawodowym, wejść na rynek pracy. Ponieważ w trakcie analizy nie stwierdziliśmy istnienia kategorii „młody twórca” w prawodawstwie analizowanych krajów, to przyjęliśmy, iż skoncentrujemy się na identyfikacji warunków, jakie muszą spełnić młode osoby kończące edukację artystyczną, by uzyskać status artysty zawodowego. Odpowiedź na to pytanie traktujemy jako równoznaczną z określeniem, jakie wymagania formalno-prawne musi spełnić młody twórca, by stać się artystą zawodowym. Poniższa tabela zawiera zestawienie informacji na ten temat.

TABELA 1 Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE

 AUSTRIA
PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO Tak istnieje. Zgodnie z Ustawą o Ubezpieczeniach Społecznych Artystów z 13 września 2023, artystą jest (...) <i>każdy, kto tworzy dzieła sztuki w dziedzinie sztuk pięknych, sztuk performatywnych, muzyki, literatury, sztuki filmowej lub w jednej ze współczesnych form dziedzin sztuki</i>. Jednocześnie w Ustawie tej wskazuje się też, iż jest to osoba samozatrudniona oraz utrzymująca się z działalności artystycznej (i osiągnąca z tego tytułu co najmniej 6221,28 Euro rocznie). Link W przypadku sporu wokół uznania kogoś za artystę rozstrzygnięcia dokonuje odpowiednia komisja działająca w ramach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych Artystów (KS VF). Link WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM Tworzenie dzieł w dziedzinach artystycznych. Uzyskiwanie dochodów z prowadzenia działalności artystycznej.
 BELGIA
PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO Tak istnieje. Potwierdza go świadectwo/certyfikat pracy artystycznej, które uprawniają do korzystania z systemów zabezpieczenia społecznego dla artystów, dotacji na tworzenie dzieł sztuki itd.³ Link WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM Wykazanie, iż osoba zajmuje się działalnością artystyczną⁴. Certyfikat pracy artystycznej wydaje Komisja ds. Pracy Artystycznej⁵.

³ Dodatkowo w Belgii wyróżniono też status artysty-amatora, który para się twórczością, ale uzyskuje z niej niewielkie dochody (maksymalnie 70 Euro dziennie, maksymalnie 30 dni w roku). Otrzymanie tego statusu wymaga rejestracji na stronie [Working in the Arts](#). Posiadanie tego statusu zwalnia z konieczności wnoszenia opłat na ubezpieczenia społeczna oraz 5% podatku od dochodów z tytułu wykonywania pracy artystycznej.

⁴ Za działalność artystyczną uznaje się tworzenie w dziedzinach sztuki (sztuk audiowizualnych i wizualnych, muzyki, literatury, spektaklu, teatru, choreografii i komiksu). Przy ocenie profesjonalnego charakteru działalności artystycznej w sztuce uwzględnia się dochody zawodowe i nakłady czasowe związane z tą działalnością artystyczną. Działalność artystyczna ma charakter zawodowy, jeżeli wnioskodawca wykaże, że dochód zawodowy i nakład czasu wystarczają na pokrycie części jego własnego utrzymania. [Link](#)

⁵ Komisję tę tworzą: eksperci z zakresu sztuki (połowa składu Komisji); przedstawiciele administracji federalnej, przedstawiciele międzybranżowych stowarzyszeń zawodowych, przedstawiciele stowarzyszeń pracodawców lub osób samozatrudnionych; przedstawiciele gmin, jeśli chcą ich wyznaczyć (połowa składu Komisji). [Link](#)

TABELA 1 Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE; cd.

 BUŁGARIA
PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO Nie stwierdzono.⁶ WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM Nie dotyczy⁷
 CHORWACJA
PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO Istnieje tytuł artysty niezależnego/ samodzielnego (<i>samostalni umjetnik</i>), wprowadzony przez Ustawę Numer: 01-96-999/1 z 21 maja 1996 r., a potwierdzany obecnie przez Komisję Ekspertów przy Chorwackim Związku Niezależnych Artystów (HZSU) i dający prawo do opłacania obowiązkowych składek na ubezpieczenie emerytalne i zdrowotne z budżetu Republiki Chorwacji, wystawiania faktur itd. Link WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM Co najmniej pięcioletnia udokumentowana działalność artystyczna lub ukończenie wyższej szkoły artystycznej. Dodatkowo, prawo do opłacania składek przez państwo przysługuje osobom, których dochody są niższe niż średnia zarobków w Chorwacji, a także tym, których twórczość stanowi „zauważalny wkład w chorwacką kulturę i sztukę”. Link

⁶ Jednocześnie warto zauważyć, że w przypadku programów stypendialnych prowadzonych przez ministerialny Fundusz Kultury, warunkiem uczestnictwa (zwłaszcza w konkursach dla młodych) jest posiadanie wykształcenia artystycznego, albo samoubezpieczenie. Dodatkowo artyści, pod względem podatkowym są tu po prostu zaliczani do „wolnych zawodów”. Jak można przeczytać na stronie bułgarskiej Krajowej Agencji Skarbowej freelancer to osoba, która powinna: „prowadzić działalność zawodową na własny koszt; nie jest ona zarejestrowana jako osoba prowadząca działalność gospodarczą i jest ubezpieczona we własnym zakresie” ([Link](#)). Artyści są kwalifikowani w obrębie „wolnych zawodów” jako „inni” (wraz z architektami, ekonomistami, inżynierami, dziennikarzami).

⁷ Zgodnie z wcześniejszym przypisem można jednak przyjąć, iż kryteria te jednak istnieją, ale mają charakter kontekstowy i są obecne w przypadku niektórych programów stypendialnych czy w przypadku rozliczania podatków.

TABELA 1 Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE; cd.

CYPR

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Nie stwierdzono istnienia takiego statusu w analizowanych materiałach, choć rozpoznano dokumenty wskazujące na podjęcie prac w kierunku jego określenia. [Link](#)

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Nie dotyczy.⁸

CZECHY

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Póki co nie, chociaż rząd czeski w kwietniu tego roku informował o wprowadzeniu statusu artysty zawodowego poprzez nowelizację Ustawy nr 203/2006 Dz. U. Niestety w czeskim dzienniku ustaw ostatnia nowelizacja tej ustawy pochodzi z 2010 roku. [Link](#)

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Zgodnie z planowaną nowelą, status artysty zawodowego będzie mogła posiadać osoba wpisana do specjalnego rejestru artystów. Wpis ten będzie możliwy po spełnieniu szeregu warunków, między innymi: udowodnienie, iż w ciągu ostatnich 3 lat prowadziło się przynajmniej przez 24 miesiące działalność artystyczną. Posiadanie tego statusu ma być warunkiem otrzymywania wsparcia ze strony Ministerstwa Kultury. [Link](#)

⁸ W trakcie zakończonych (dnia 24.05.2024 roku) konsultacji społecznych ustawy mającej regulować status artystów i sankcjonować utworzenie ich rejestru, pojawił się cały szereg kryteriów, z których co najmniej 3 powinna spełniać osoba, by zostać do niego wpisana: (a) w ciągu ostatnich trzech lat, poprzedzających rok złożenia wniosku, dokonała w sumie co najmniej dwóch publicznych prezentacji swojej twórczości w dowolnej dziedzinie działalności artystycznej; (b) zasługująca na uznanie przez specjalnych ekspertów w odpowiedniej dziedzinie działalności artystycznej (...); (c) otrzymała tytuł Excellence of Letters, Arts and Sciences przyznany przez Akademię Sciences, Letters and Arts lub inny podobny tytuł Republiki lub innego kraju; (d) jest członkiem Cypryjskiej Akademii Nauk, Literatury i Sztuki; (e) została nagrodzona w konkursach plastycznych w kraju lub za granicą; (f) (...) reprezentowała kraj w międzynarodowych i krajowych wydarzeniach artystycznych; (g) jej dzieła zostały nabyte przez muzea lub inne instytucje kulturalne o charakterze niezarobkowym w Republice lub za granicą; (h) posiada uznany dyplom uniwersytecki, stopień naukowy lub inne równoważne kwalifikacje w dowolnej dziedzinie sztuki; (i) w ocenie specjalnych ekspertów (...) prace wnioskodawcy udowodniły, że cieszą się dużym zainteresowaniem opinii publicznej. (...) Ponadto osoby wykonujące działalność artystyczną, zarejestrowane w stowarzyszeniu artystów wymienionym w załączniku A do Ustawy, podlegają automatycznemu wpisowi do Rejestru artystów. [Link](#).

TABELA 1 Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE; cd.

DANIA

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Generalnie, taki status nie istnieje, ale na potrzeby statystyczne przyjmuje się, iż: „Artysta nie jest tytułem chronionym, ale jest tutaj zdefiniowany jako osoba będąca członkiem organizacji działającej w ramach Duńskiej Rady Artystów, otrzymująca fundusze na prawa do twórczości artystycznej, jest stypendystą *Statens Kunstfond* lub posiada wykształcenie artystyczne, jeżeli spełnia dodatkowo jedno z trzech pozostałych kryteriów”. [Link](#)

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Nie dotyczy.

ESTONIA

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Tak istnieje.

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Zgodnie z *Ustawą o osobach twórczych i stowarzyszeniach twórczych*⁹ artystą zawodowym jest osoba, której głównym źródłem utrzymania jest twórczość zawodowa w jednej z dziedzin określonych w ustawie (architektura, sztuki audiowizualne, projektowanie, sztuki widowiskowe, sztuka dźwiękowa, literatura, sztuki wizualne lub scenografia) i która nie wykonuje pracy na podstawie umowy o pracę lub innej umowy z zakresu prawa zobowiązań o podobnym charakterze i nie jest zatrudniona w służbie publicznej. W istocie więc w Estonii artystą zawodowym jest osoba wykonująca w ramach samozatrudnienia zarobkowe działania twórcze.

FINLANDIA

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Nie stwierdzono.

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Nie dotyczy.

⁹ [Link](#)

TABELA 1 Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE; cd.

FRANCJA

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Tak istnieje

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Uznanie za artystę zawodowego¹⁰ następuje poprzez nadanie takiego statusu przez jedno z dwu stowarzyszeń: Maison des Artistes (MDA) i Association pour la gestion de la sécurité sociale des auteurs (AGESSA). Przynależność do nich wymaga rejestracji w urzędzie skarbowym jako osoba prowadząca działalność artystyczną, przedstawienie dowodów prowadzenia działalności artystycznej oraz uzyskiwania co najmniej 8 289 euro rocznie z tytułu jej prowadzenia, uzyskanie numeru identyfikacji podatkowej SIRET1 – prowadzenie działalności gospodarczej.

GRECJA

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Nie stwierdzono istnienia takiego statusu, choć jednocześnie rząd grecki w okresie po pandemii Covid-19 zastosował szereg ulg dla artystów samozatrudnionych. Status ten jest też rozpoznawany w przepisach szczegółowych (np. w prawie regulującym prawo autorskie pojawia się definicja twórcy¹¹). Istnieje również Izba Sztuk Wizualnych Grecji (EETE) prowadząca rejestr tego typu artystów. [Link](#) Zgodnie z informacjami, znalezionymi na stronie EETE, prawo do wykonywania zawodu artysty daje rejestracja w odpowiedniej izbie urzędu skarbowego, do czego z kolei potrzebne jest zaświadczenie od tej organizacji potwierdzające przynależność do niej.

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Warunkiem przynależności do EETE jest posiadanie wykształcenia artystycznego (przynajmniej licencjat).

¹⁰ [Link](#)

¹¹ Zgodnie z nią „Twórcą utworu jest osoba, której nazwisko widnieje na materialnym nośniku utworu w sposób zwykle używany do oznaczenia twórcy. To samo dotyczy sytuacji, gdy pojawia się pseudonim, o ile pseudonim nie pozostawia wątpliwości co do tożsamości osoby”. [Link](#)

TABELA 1 Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE; cd.

HISZPANIA

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Istnieje w tej kwestii sporo niejednoznaczności: mamy definicję artystów występujących publicznie¹²; istnieje definicja artysty występującego w prawie własności intelektualnej¹³, mamy też w tym samym prawie definicję twórcy¹⁴.

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Stawanie się twórcą, wykonawcą lub artystą wynika ze specyfiki wykonywanej aktywności, którą uznaje się za artystyczną na mocy osobnych regulacji, będących częścią układów zbiorowych zawieranych przez poszczególne branże.

HOLANDIA

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Tak istnieje

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Nie ma tu ustawowo określonych warunków bycia artystą zawodowym. Jest nią osoba, która po prostu wykonuje jeden z zawodów określanych jako twórcze oraz zarejestrowała siebie jako osoba samozatrudniona¹⁵.

¹² Zgodnie z nią to (...) osoby prowadzące działalność artystyczną, zarówno dramatyczną, dubbingową, choreograficzną, rozrywkową, muzyczną, śpiewu, tańca, figuratywną, specjalistyczną; kierownictwo artystyczne, reżyseria filmowa, reżyseria orkiestrowa, adaptacja muzyczna, reżyseria sceniczna, reżyseria, choreografia, utwór audiowizualny; artysta cyrkowy, lalkarz, magik, scenarzysta i w każdym przypadku każda inna osoba, której działalność uznawana jest za artystyczną (...) na mocy układów zbiorowych mających zastosowanie w sztukach widowiskowych, działalności audiowizualnej i muzycznej. [Link](#)

¹³ Zgodnie z Królewskim Dekretem Legislacyjnym 1/1996 z dnia 12 kwietnia: Przez artystę wykonującego rozumie się osobę, która w jakikolwiek sposób reprezentuje, śpiewa, czyta, recytuje, interpretuje lub wykonuje dzieło. Reżyserowi sceny i dyryktorowi orkiestry przysługująć będą prawa przyznane twórcom w niniejszym tytule.

¹⁴ Zgodnie z art. 5 ust.1 LPI Królewskiego Dekretu Legislacyjnego1/1996 z dnia 12 kwietnia: za twórcę uważa się osobę fizyczną tworzącą utwór literacki, artystyczny lub naukowy.

¹⁵ Zgodnie z definicją, którą posługuje się CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek): „Zawody twórcze tworzą osoby w wieku od 15 do 65 lat, które (...) przepracowały w Holandii co najmniej 12 godzin tygodniowo w zawodzie kreatywnym. Rozgraniczenia zawodów twórczych dokonuje się na podstawie Standardowej Klasyfikacji Zawodów (SBC) z CBS. Zawody twórcze to następujące zawody: 21105 Artysta cyrkowy, 21106 Dyskżokej, 75204 Autor, scenarzysta, tłumacz ustny, tłumacz, 75404 Impresario, agent teatralny, 75405 Filmowiec, autor zdjęć, 75406 Choreograf, 75410 Fotograf portretowy artystyczny, 75411 Aktor, komik, artysta rozrywkowy, śpiewak operowy, operetkowy, rewiowy, musicalowy; 75412 Tancerka baletowa, tancerka balowa, 75413 Śpiewak (z wyłączeniem opery, operetki, rewii i musicalu), dyrygent chóru, 75414 Instrumentalista, kompozytor, dyrygent (bez chóru), autor tekstów, 75415 Artysta wizualny, 46812 Fotograf, operator kamery filmowej i telewizyjnej, montażyista, technik, technik laboratorium fotograficznego (średnie) 75203 Redaktor (wydawca książki) 75418 Reżyser sceniczny, filmowy 76401 Dziennikarz, recenzent, krytyk; redaktor (wydając czasopisma) 76402 Komentator; 76403 Redaktor naczelny, dyrektor generalny redakcji (wydawnictwo czasopism), 76404 Dyrektor

TABELA 1 Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE; cd.

Jednocześnie twórcy zawodowi przynależą najczęściej do jednej z organizacji twórczych, co daje im ochronę, jeżeli chodzi o prawa autorskie i ich egzekwowanie.

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Tak istnieje

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Status artysty zawodowego otrzymuje się dzięki członkostwu w organizacjach branżowych (np. Visual Artist Ireland, VAI).¹⁶

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Tak istnieje

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Zgodnie z *Ustawą o statusie twórców artystycznych i ich organizacji*¹⁷ artystą jest osoba fizyczna tworząca

radiowy, telewizyjny, 96402 Redaktor (publikuje czasopisma; świadomie), 87205 Kierownik firmy inżynieryjnej, wzornictwo przemysłowe; 66604 Kierownik małej firmy zajmującej się budową i naprawą komputerów, sprzętu pomiarowego i kontrolnego 67102 Szef małej firmy inżynieryjnej, technologia procesowa; 66306 Kierownik małej firmy inżynieryjnej, inżynierii drogowej i wodnej; 66204 Projektant wnętrz; architekt, projektant architektury-konstruktor; 55401 Ilustrator książek, szybki rysownik; wystrój, reklama, grafik (średnie); 66205 Rysownik-konstruktor architektoniczny (wyższy), specyfikator architektoniczny; 87206 Projektant przemysłowy, projektant przemysłowy; 66702 Projektant-konstruktor energetyki, telekomunikacji, silników elektrycznych, elektroniki; 86702 Projektant-konstruktor energetyka, telekomunikacja, silniki elektryczne, elektronika (świadomie).(Link) Jak można więc dostrzec- zakres zawodów uznawanych za twórcze jest bardzo szeroki i niezwykle wykracza poza zwyczajowe sposoby rozumienia twórcy czy artysty.

¹⁶ Zgodnie ze statutem status artysty profesjonalnego może uzyskać osoba, która spełnia 3 z 7 następujących kryteriów: (a) posiada stopień lub dyplom uznanej uczelni trzeciego stopnia w dziedzinie sztuk pięknych lub stowarzyszonej dyscypliny w dziedzinie sztuk wizualnych; (b) wykonuje jednoosobowe pokazy (w tym wydarzenia określone w czasie) w przestrzeni sztuk wizualnych finansowane ze środków publicznych (...); (c) praktyka w zakresie sztuk wizualnych doprowadziła ją do udziału w jury wystawy/ wydarzeniu sztuk wizualnych, w którym uczestniczyli profesjonalni artyści lub znani kuratorzy; (d) wykonane przez nią dzieło sztuki wizualnej zostało zakupione przez rząd, władze lokalne, muzeum lub klienta korporacyjnego w celu umieszczenia w uznanej kolekcji; (e) wykonane przez nią dzieło sztuki wizualnej zostało zamówione przez rząd, władze lokalne, muzeum lub klienta korporacyjnego w celu umieszczenia w uznanej kolekcji; (f) otrzymała stypendium, stypendium na pobyt stały, grant przedmiotowy lub inną dotację od Arts Council / Arts Council of Northern Ireland lub od innego organu finansującego w oparciu o praktykę w zakresie sztuk wizualnych; (g) urzędnicy skarbowi przyznali jej status osoby zwolnionej z podatku lub znajduje się na liście D jako artysta pracujący na własny rachunek w Irlandii Północnej. Link

¹⁷ Na podstawie Latáková H., (2023) Status umelca. Parlamentný inštitút, Kancelária Národnej Rady Slovenskej republiky, Bratislava, Link

TABELA 1 Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE; cd.

dzieła sztuki i wykonująca je w sposób oryginalny, za co nadawany jest status artysty. Status nadawany jest osobie zajmującej się profesjonalną twórczością artystyczną, jeżeli twórczość artystyczna tej osoby spełnia co najmniej jedną z następujących przesłanek przyznania statusu¹⁸. Status artysty nadawany jest decyzją organizacji twórców artystycznych poprzez przyjęcie w poczet jej członków. Jeżeli dana osoba nie należy do organizacji artystycznej, o statusie artysty może zdecydować Rada Twórców. Decyzję Rady zatwierdza następnie Minister Kultury.

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Istnieje status: (1) *niezależnego artysty profesjonalnego* [zgodnie z ustawową definicją to osoba], (...) która poza jakimkolwiek stosunkiem podporządkowania sama ustala warunki świadczenia usług artystycznych i która ponosi, w stosownych przypadkach, ryzyko gospodarcze i społeczne, równoległe z wykonywaniem dodatkowej, niearty- stycznej działalności zawodowej (...). Osoba ta musi być w stanie przedstawić dowód swojej pracy artystycznej i być zrzeszona jako niezależny pracownik intelektualny w systemie ubezpieczeń emerytalnych. Link oraz (2) *samo- dzielnego pracownika intelektualnego*, który jest w istocie kategorią przyjętą na potrzeby ubezpieczenia emerytalnego. Link

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Status niezależnego artysty profesjonalnego przyznawany jest na 24 miesiące i może być odnawiany. Osoba tego rodzaju musi przedstawić dowody swojej pracy artystycznej, być zrzeszona jako „niezależny pracownik intelektualny” w systemie ubezpieczeń emerytalnych.

Status *samodzielnego pracownika intelektualnego* można uzyskać rejestrując się w Centre Commun de la Sécurité Sociale (CCSS), wtedy gdy posiada się profesjonalne wykształcenia poświadczone dyplomem ukończenia wyższej uczelni (w tym wypadku artystycznej). Link

¹⁸ Warunki te to: (1)oceniana pozytywnie profesjonalna, indywidualna lub zbiorowa twórczość artystyczną danej osoby (...) (2) prowadzi indywidualną twórczość artystyczna opartą na zatwierdzonych programach studiów w ramach kształcenia ogólnego, zawodowego i studiów uniwersyteckich; (3) indywidualne lub zbiorowe dzieło danej osoby zostało wyróżnione Litewską Narodową Nagrodą Kultury i Sztuki, rządową nagrodą artystyczną, nagrodą artystyczną Ministra Kultury lub międzynarodową nagrodą artystyczną, innymi nagrodami i wyróżnieniami przyznawanymi przez organizacje twórców artystycznych, międzynarodowych twórców i/lub wykonawców sztuki zawodowej (z wyjątkiem konkursów dla uczniów i studentów...); (4) dzieła sztuki danej osoby zostały zakupione przez muzea lub galerie narodowe na Litwie lub za granicą; (5) osoba zamieszcza artykuły i recenzje dotyczące sztuki w publikacjach litewskich lub zagranicznych od co najmniej 5 lat, a także (...) uzyskała stopień doktora nauk lub doktora sztuki za działalność naukową w odpowiedniej dziedzinie sztuki; (6) osoba prowadzi zajęcia z zakresu sztuki oraz zajmuje stanowisko profesora lub adiunkta w uczelni, w której kształcą się zawodowi artyści (...); (7) osoba została wybrana indywidualnie lub przez zespół artystów i reprezentowała Litwę na międzynarodowych wystawach i pokazach.

TABELA 1 Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE; cd.

ŁOTWA

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Tak istnieje

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Zgodnie z *Ustawą z 1 stycznia 2018 roku o statusie osób kreatywnych i zawodowych organizacji twórczych*¹⁹ status artysty nadawany jest osobie fizycznej po spełnieniu określonych warunków²⁰ przez Radę Związków Twórczych Łotwy (RSP). Rada ta jest organizacją parasolową zrzeszającą interdyscyplinarne związki twórcze i oddelegowaną przez Ministerstwo Kultury do zajmowania się sprawami artystów zawodowych.

MALTA

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Nie istnieje, ale aktualnie Arts Council Malta prowadzi działania mające doprowadzić do prawnego ukonstytuowania statusu artysty profesjonalnego. Konsultacje na ten temat zakończyły się w lipcu 2024. [Link](#)

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Nie dotyczy.

NIEMCY

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Tak istnieje

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Zgodnie z *Ustawą o ubezpieczeniu społecznym artystów (KSVG)*²¹, warunkiem bycia twórcą zawodowym jest przynależność do Künstlersozialkasse (KSK)²², którą można uzyskać po spełnieniu następujących warunków: bycie osobą samozatrudnioną i zarejestrowaną jako osoby samozatrudnione, działanie w Niemczech, posiadanie minimalnego dochodu w wysokości 3 900 euro rocznie z pracy twórczej oraz udowodnienie, iż jest się artystą (przedstawienie dokumentacji artystycznej).

¹⁹ [Link](#)

²⁰ Osoba ta może otrzymać ten status, gdy: 1) tworzy lub interpretuje dzieła sztuki w dziedzinach, o których mowa w ustawie o architekturze, wzornictwie, teatrze, muzyce, sztukach wizualnych, tańcu, literaturze i kinematografii; 2) jej utwory zostały opublikowane w ciągu ostatnich 3 lat kalendarzowych; 3) swoją działalnością twórczą przyczynia się do rozwoju profesjonalnej sztuki i kultury, co jest oceniane przez ekspertów Rady Związków Twórczych Łotwy.

²¹ [Link](#)

²² [Link](#)

TABELA 1 Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE; cd.

POLSKA

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Nie stwierdzono

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Nie stwierdzono

PORTUGALIA

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Tak istnieje

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Zgodnie z *Ustawą nr 105/2021 z dnia 29 listopada*, Art. 1 *Statut Profesjonalisty w Dziedzinie Kultury*²³ warunkiem bycia artystą zawodowym jest wpis do Registo dos Profissionais da Área da Cultura, (RPAC)²⁴. Za twórcę zawodowego uznaje się pracowników sektora kultury, wykonujących jeden z zawodów znajdujących się w wykazie zatwierdzonym w załączniku do rozporządzenia 29-B/2022 z dnia 11 stycznia 2021 albo osoby prowadzące działalność na własny rachunek w obszarze kultury, pod warunkiem, iż zgłosiły one rozpoczęcie działalności w Urzędzie Podatkowym i Celnym oraz wykonują jeden z zawodów w wykazie z powyższego rozporządzenia.

RUMUNIA

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Tak istnieje, pod nazwą *zawodowy pracownik kultury*. Zgodnie z Uchwałą nr 21/2023 w sprawie statusu zawodowego pracownika kultury – to (...) *twórca lub artysta wykonawca (...) lub/i osoba prowadząca lub wspierająca działalność kulturalną, która jako taka została zarejestrowana dla celów podatkowych przez okres trzech lat*. [Link](#)

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Osoba, która ma uzyskać ten status, składa wniosek do organu administrującego rejestrem zawodowych pracowników kultury wraz z dokumentami podatkowymi potwierdzającymi, iż 50% dochodów pozyskuje ona z działalności kulturalnej. Status ten otrzymuje się na 3 lata.

²³ [Link](#)

²⁴ [Link](#)

TABELA 1 Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE; cd.

 SŁOWACJA
PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO Tak istnieje
WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM Zgodnie z <i>Ustawą z dnia 12 września 2014 r. o Słowackiej Radzie Sztuki oraz o zmianie ustawy nr 434/2010 Dz. U. o udzielaniu dotacji w ramach kompetencji Ministerstwa Kultury Republiki Słowackiej, zmienionej ustawą nr 79/2013²⁵: profesjonalny artysta to osoba, która a) wykonuje działalność artystyczną w ramach wolnego zawodu lub równoległe z zatrudnieniem, b) spełnia warunki zawodowe do wykonywania działalności artystycznej, c) jest zarejestrowana w rejestrze artystów zawodowych, którym zarządza Słowacka Rada Sztuki²⁶. Jednocześnie Ustawa ta precyzuje, iż warunkiem wpisu do rejestru jest prowadzenie działalności w jednej z dziedzin sztuki, a mianowicie w literaturze, sztukach wizualnych, sztukach muzycznych, sztukach teatralnych, sztukach muzyczno-dramatycznych, sztukach tańca, sztukach audiowizualnych lub innych formach sztuki. Warto jednak zauważyć, iż posiadanie tego statusu nie wiąże się ze specjalnymi przywilejami, nie jest też on warunkiem przy ubieganiu się o dotacje w ramach Funduszu Kultury, którym rozporządza Słowacka Rada Sztuki.</i>
 SŁOWENIA
PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO Tak istnieje
WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM Rozporządzenie w sprawie osób samozatrudnionych w sektorze kultury z 09.06.2010 ²⁷ wskazuje, iż artyści zawodowi to twórcy, którzy samodzielnie wykonują zawód w dziedzinie kultury i jako tacy są wpisani do specjalnego rejestru – Rejestru Samozatrudnionych w Kulturze, prowadzonego przez Ministerstwo Kultury ²⁸ . W przypadku, gdy dany zawód nie znajduje się na liście Ministerstwa Kultury, minister decyduje, czy jest to działalność kulturalna, czy też nie. Artysta musi udowodnić, że posiada kwalifikacje do bycia nim, co oznacza, że musi przedłożyć wszystkie dotychczasowe osiągnięcia, życiorys, wykazy wystaw lub osiągnięć artystycznych, publikacje medialne oraz rekomendacje organizacji zawodowych, które świadczą o zakresie i jakości pracy w okresie ostatnich trzech lat.

²⁵ [Link](#) (na stronie tej znajduje się adnotacja, iż jest to wersja czasowa Ustawy obowiązująca od 01.08.2022 r. do 31.12.2023 r.)
²⁶ Na podstawie Latáková H., (2023) Status umelca. Parlamentný inštitút, Kancelária Národnej Rady Slovenskej republiky, Bratislava, [Link](#). Tu można znaleźć bazę zarejestrowanych twórców: [Link](#).
²⁷ [Link](#)
²⁸ Vpis v razvid samozaposlenih v kultury, [Link](#)

TABELA 1 Status twórcy zawodowego w analizowanych krajach UE; cd.

 SZWECJA
PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO Z opracowań poddanych analizie ²⁹ wynika, iż problem używania pojęcia artysta/artysta zawodowy był w Szwecji wielokrotnie dyskutowany, ale nie jest on kategorią prawną. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że wiele organizacji, kluczowych dla funkcjonowania szwedzkiego systemu wspierania sztuki, posługuje się tą kategorią. Dla przykładu: Svenska Kulturfonden (Szwedzki Fundusz Kultury) wspiera osoby, które spełniają następujące kryteria: posiadają wykształcenie artystyczne na poziomie uniwersyteckim (wyższe lub niższe) lub są rozpoznawalne w swojej dziedzinie sztuki; aktywnie występują jako artyści podczas publicznych koncertów, performansów, wystaw, publikacji i tym podobnych; otrzymują wynagrodzenie finansowe za swoją pracę artystyczną (opłaty, przychody ze sprzedaży, rekompensata za prawa autorskie); zostają zatwierdzone jako członkowie organizacji branżowej lub otrzymały wcześniej stypendia na twórczość artystyczną (Link). Z kolei Konstnärernas Riksorganisation, największa organizacja reprezentująca artystów, wskazuje, iż jej członkiem może zostać osoba, która: posiada wykształcenie wyższe artystyczne; posiada udokumentowane doświadczenie w dziedzinie sztuk wizualnych; jest studentem szwedzkiej lub zatwierdzonej zagranicznej uczelni artystycznej; jest członkiem równoważnej zagranicznej organizacji artystycznej. Link W przypadku Konstnärsmnden (Szwedzka Rada Sztuki – główny organ rozdzielający państwowe stypendia dla artystów), uznaje się za artystę profesjonalnego osobę, która w całości lub w części utrzymuje się z działalności artystycznej i regularnie prezentuje ją publicznie. Link
WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM Jak wynika z analiz, główne kryteria uznania za artystę zawodowego to: utrzymywanie się przy życiu z działalności artystycznej; aktywne uprawianie i prezentowanie sztuki; posiadanie wykształcenia artystycznego; bycie członkiem organizacji branżowej, itd. Kryteria te są jednak zróżnicowane ze względu na podmiot, na potrzeby którego są one formułowane.
 WĘGRY
PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO Generalnie nie istnieje status artysty jako kategoria prawna, ale jest on rozpoznawany w systemie podatkowym jako osoba prowadząca działalność niezależną (a więc nie będąca ani pracownikiem ani przedsiębiorcą).
WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM Zarejestrowanie w urzędzie skarbowym jako osoba prowadząca działalność niezależną.

²⁹ Przede wszystkim zaś z Regeringens skrivelse 2020/21:109 Politik för konstnärers villkor. [Link](#)

WŁOCHY

PRAWNY STATUS TWÓRCY ZAWODOWEGO

Tak istnieje

WARUNKI, JAKIE NALEŻY SPEŁNIĆ, BY STAĆ SIĘ TWÓRCĄ ZAWODOWYM

Instytut Zabezpieczenia Społecznego (INPS) w sekcji o nazwie „Artyści, muzycy, pisarze i pracownicy sztuk performatywnych” prowadzi rejestr osób wykonujących zawody twórcze³⁰. We Włoszech artysta lub pracownik artystyczny to także osoba prowadząca działalność na własny rachunek posiadająca numer VAT z kodem działalności gospodarczej w zakresie aktywności scenicznej lub innej twórczości artystycznej i literackiej. Artysta może także nie posiadać numeru VAT, a do zapłaty podatku może skorzystać z przeniesienia praw autorskich, czyli formy umowy, w ramach której artysta dokonuje cesji wpływów ze swojego dzieła. Powinno to jednak dotyczyć tylko prac okazjonalnych. Niektóre źródła wskazują, iż status ten (a więc wpis do INPS) jest niezbędny dla otrzymywania świadczeń socjalnych, ulg podatkowych, ubiegania się o stypendia i granty.

Analiza zawartości powyższej tabeli prowadzi do następujących wniosków:

1. W 11 z 27 analizowanych krajów nie stwierdzono istnienia statusu twórcy zawodowego lub jest on w tych państwach kategorią bardzo dwuznaczną. Jednocześnie tam, gdzie się on pojawia, jego posiadanie nie jest zazwyczaj warunkiem dostępu do rynku sztuki, stypendiów, zakupów dzieł sztuki. W większości wypadków stanowi on raczej formę kwalifikacji zawodowej wskazującej na sposób opodatkowania lub dającej dostęp do specyficznych zabezpieczeń społecznych, którym się podlega. Nie zawsze tak jednak jest – np. w Belgii posiadanie certyfikatu artysty zawodowego uprawnia do korzystania z systemów zabezpieczenia społecznego dla artystów i do dotacji ze strony państwa na tworzenia sztuki. W Chorwacji posiadanie takiego statusu sprawia, iż państwo opłaca składki na ubezpieczenia społeczne. Z kolei w takich krajach, jak Szwecja, pomimo braku prawnego statusu artysty, posługują się nią fundusze i organizacje rozdzielające wsparcie dla twórców. W niektórych krajach, jak Belgia, istnieje też status artysty-amatora, zaś w Luksemburgu status niezależnego artysty profesjonalnego ma charakter czasowy (przyznawany jest na 24 miesiące).
2. W niektórych krajach (takich, jak Irlandia czy Luksemburg) status twórcy zawodowego wymaga członkostwa w organizacjach twórczych, w innych (jak Litwa, Łotwa, Rumunia, Słowacja, Czechy i Cypr, gdzie jest to dopiero planowane) wymaga on wpisania do rejestru prowadzonego przez Ministerstwo Kultury, co dokonuje się też często we współpracy z organizacjami branżowymi. W innych krajach status ten jest zatwierdzany przez urzędy podatkowe lub instytucje prowadzące rejestry działalności gospodarczej, często również na podstawie kryterium dochodowego (jak w Austrii, Belgii, Szwecji, Luksemburgu). We Francji łączy się obie, powyżej wskazane formy kontroli procesu przyznawania tego statusu. Dodatkowo w krajach

³⁰ [Link](#) do informacji na temat kolejnych zmian przepisów określających status artysty we Włoszech.

takich, jak Litwa, Łotwa czy Słowacja status twórcy zawodowego jest formą uznania wysokiej jakości twórczości. Interesujący jest przypadek Szwecji, gdzie państwo oddelegowało rozdział wsparcia finansowego na szereg funduszy i fundacji, które posługują się odrębnymi definicjami artysty, ale posiadającymi pewne cechy wspólne, jak na przykład: utrzymywanie się przy życiu z działalności artystycznej; aktywne uprawianie i prezentowanie sztuki; posiadanie wykształcenia artystycznego; bycie członkiem organizacji branżowej.

3. W kontekście sytuacji młodych twórców, wchodzących na rynek pracy i zaczynających profesjonalną karierę artystyczną, można w przypadku niektórych krajów mówić o podwójnie trudnej sytuacji. Z jednej strony definiuje ją trudność utrzymania się ze swojej twórczości ze względu na słabą pozycję zawodową, z drugiej zaś strony brak dostępu do świadczeń społecznych i pomocy, na którą mogą liczyć artyści zawodowi. Ta – podwójnie trudna – sytuacja jest szczególnie dotkliwa w tych krajach, gdzie warunkiem uzyskania statusu artysty zawodowego jest ocena dorobku artystycznego albo kryterium dochodowe, które w przypadku osób rozpoczynających karierą mogą być trudne do spełnienia. Dlatego też godne odnotowania są takie rozwiązania, jak te praktykowane w Austrii, Belgii, Irlandii, Luksemburgu, gdzie osoby młode są zwalniane z różnych warunków, które należy spełnić, by uzyskać status artysty zawodowego (szczegóły w Tabeli 2), czy też to, które obecne jest w Niemczech, gdzie osoby młode mają możliwość odbycia 3 letniego okresu próbnego przynależności do Künstlersozialkasse, w trakcie którego, pomimo braku dorobku artystycznego, posiadają one dostęp do ubezpieczeń społecznych, opieki zdrowotnej, składek emerytalnych.
4. Dodatkowy dylemat to pytanie, kto powinien przyznawać status twórcy zawodowego – urzędnicy państwowi czy też inni artyści działający w delegowanych do tego zadania radach lub organizacjach. W tym pierwszym wypadku dostęp do tego statusu może opierać się na kryteriach drugorzędnych dla wykonywania zawodu artysty, w tym drugim zaś być nadmiernie uznaniowy lub stanowić instrument walki konkurencyjnej w polu sztuki. Optymalnym rozwiązaniem wydaje się to praktykowane w Belgii, gdzie certyfikat pracy artystycznej wydaje komisja w połowie złożona z twórców, a w połowie z urzędników państwowych i przedstawicieli władz lokalnych, pracodawców itd.

PROGRAMY KSZTAŁCENIA MŁODYCH TWÓRCÓW

W tej części opracowania interesuje nas to na ile uczelnie prowadzące kierunki artystyczne przygotowują osoby na nich studiujące do wejścia na rynek pracy. Dlatego też, analiza dotyczyła tych aspektów funkcjonowania uczelni, które mogą zostać uznane za wzmacnianie umiejętności oraz kompetencji niezbędnych w rozpoczynaniu kariery zawodowej przez młodych twórców.

LICZBA ABSOLWENTÓW KIERUNKÓW ARTYSTYCZNYCH NA UCZELNIACH WYŻSZYCH W PODDAWANYCH ANALIZIE KRAJACH

Poniższa tabela prezentuje liczbę absolwentów kierunków artystycznych na uczelniach wyższych w poddawanych analizie krajach w latach 2020-2022. Porównanie jej z ogólną liczbą osób kończących szkoły wyższe w poszczególnych państwach pozwala dostrzec, iż kierunki te cieszą się ograniczoną, ale też zróżnicowaną popularnością. Odsetek osób kończących studia artystyczne waha się pomiędzy 1,3% a 8,1 % w całkowitej populacji absolwentów, zaś średnia dla analizowanych krajów waha się w zależności od roku od 3,77% do 3,82%. Warto też zauważyć, iż porównanie trzech ostatnich lat pokazuje stosunkowo wysoką stabilność liczby osób kończących kierunki artystyczne w poszczególnych krajach. Większe zmiany w odniesieniu do tego aspektu zauważyliśmy w przypadku Cypru, Luksemburga³¹ czy Malty, ale wynikają one w dużej mierze z generalnie niewielkiej liczby osób kończących kierunki artystyczne w tych krajach.

³¹ W przypadku tego kraju dodatkowo mamy do czynienia z pewnego rodzaju niejednoznacznością, która polega na tym, że w danych Eurostat można znaleźć informacje na temat osób, które ukończyły w tym kraju kierunki artystyczne, ale niestety nie udało się nam zidentyfikować ani jednej uczelni wyższej, która prowadzi tego rodzaju kształcenie na terenie Luksemburga.

TABELA 2 Absolwenci kierunków artystycznych na uczelniach wyższych w wybranych krajach UE

Kraj	2020			2021			2022		
	Liczba absolwentów szkół artystycznych	Liczba absolwentów wyższych	Odsetek absolwentów wśród szkół wyższych	Liczba absolwentów szkół artystycznych	Liczba absolwentów wyższych	Odsetek absolwentów wśród szkół wyższych	Liczba absolwentów szkół artystycznych	Liczba absolwentów wyższych	Odsetek absolwentów wśród szkół wyższych
Austria	3 328	89 372	3,7%	3 347	90 063	3,7%	3 008	85 361	3,5%
Belgia	6 206	126 446	4,9%	6 299	124 601	5,1%	6 131	122 418	5,0%
Bułgaria	1 380	46 355	3,0%	1 452	47 284	3,1%	1 585	48 776	3,2%
Chorwacja	1 052	34 468	3,1%	1 053	34 673	3,0%	989	32 158	3,1%
Cypr	246	10 403	2,4%	249	12 912	1,9%	208	14 147	1,5%
Czechy	2 891	70 119	4,1%	2 819	67 367	4,2%	2 727	66 746	4,1%
Dania	3 550	81 399	4,4%	3 759	84 651	4,4%	3 506	81 979	4,3%
Estonia	699	9 117	7,7%	657	9 615	6,8%	714	8 834	8,1%
Finlandia	2 715	63 617	4,3%	2 609	59 901	4,4%	2 564	58 919	4,4%
Francja	19 486	848 080	2,3%	18 657	883 975	2,1%	26 897	885 933	3,0%
Grecja	1 363	69 042	2,0%	1 688	81 746	2,1%	1 783	85 458	2,1%
Hiszpania	25 531	492 621	5,2%	29 184	536 826	5,4%	27 976	532 629	5,3%
Holandia	Bd	163 408	bd	bd	180 046	bd	bd.	174 103	bd
Irlandia	5 757	90 097	6,4%	6 287	97 172	6,5%	5 861	94 950	6,2%
Litwa	1 035	24 439	4,2%	1 096	23 620	4,6%	1 121	22 689	4,9%
Luksemburg	43	1 876	2,3%	28	2 123	1,3%	35	2 159	1,6%
Łotwa	545	14 525	3,8%	650	14 707	4,4%	618	13 422	4,6%
Malta	187	4 629	4,0%	198	5 597	3,5%	183	5 472	3,3%
Niemcy	15 541	602 059	2,6%	17 145	646 785	2,7%	16 235	636 732	2,5%
Polska	9 203	400 168	2,3%	8 771	403 602	2,2%	8 296	411 534	2%
Portugalia	5 351	85 799	6,2%	6 088	90 920	6,7%	5 719	89 640	6,4%
Rumunia	3 219	130 271	2,5%	3 311	131 534	2,5%	3 087	125 580	2,5%
Słowacja	1 200	38 548	3,1%	1 369	39 514	3,5%	1 236	37 420	3,3%
Słowenia	503	15 494	3,2%	626	16 663	3,8%	571	16 111	3,5%
Szwecja	3 053	84 511	3,6%	3 264	88 465	3,7%	3 302	90 495	3,6%
Węgry	4 625	177 972	2,6%	2 122	71 480	3,0%	1 700	59 471	2,9%
Włochy	18 531	453 711	4,1%	20 920	458 913	4,6%	21 107	468 288	4,5%

Uwagi: Wzięto pod uwagę tylko kierunki scharakteryzowane w statystykach dostarczanych przez Eurostat jako „arts” (F021) / sztuki piękne (rysunek, malarstwo, rzeźba); sztuki performatywne (muzyka, dramat, taniec, cyrk); grafika i sztuki audiowizualne (fotografia, kinematografia, produkcja muzyczna, produkcja radiowa i telewizyjna, poligrafia i wydawnictwa); projektowanie (umiejętności rzemieślnicze). Dane dotyczą absolwentów szkół i uczelni trzeciego stopnia edukacji (Tertiary Education).

KSZTAŁCENIE KOMPETENCJI PRZYDATNYCH NA RYNKU PRACY NA UCZELNIACH PROWADZĄCYCH KSZTAŁCENIE ARTYSTYCZNE

Jednym z pytań zadanych przez Zleceniodawcę było to dotyczące form rozwijania kompetencji zawodowych w ramach kształcenia na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne (biura karier, zajęcia z zakresu przedsiębiorczości, oferta staży i nawiązywanie współpracy z biznesem itd.). Przeprowadzone przez nas analizy³² wskazują, iż we wszystkich badanych krajach istnieją tego rodzaju rozwiązania, ale jednocześnie nieco różnią się one zakresem swojej działalności.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach

SZKOŁA 1 – THE UNIVERSITY OF MUSIC AND PERFORMING ARTS VIENNA (MDW)

- Czy przy uczelni istnieje biuro karier?** Tak. [\(Link\)](#)
- Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?** Centrum Kariery organizuje warsztaty i webinary (na temat podatków i ubezpieczeń społecznych, pisania listów motywacyjnych, tworzenia biogramów i cv, planów biznesowych, radzenia sobie na rynku pracy, budowania poczucia własnej wartości itd.). Centrum Kariery przyznaje też stypendia na promocję projektów artystycznych w związku z obecnymi lub ukończonymi studiami w MDW. Na stronie Centrum Kariery znajduje się poradnik zawierający szereg podstron z informacjami na temat: finansów i ubezpieczeń, przepisów prawnych, autopromocji, networkingu, ofert pracy, stypendiów i konkursów.
- Do kogo skierowana jest oferta biura karier?** Studenci ostatnich lat studiów oraz w niektórych wypadkach (warsztaty) również absolwenci tej uczelni.
- Cele doradztwa** Zwiększanie kompetencji zawodowych, ułatwianie nawiązywania kontaktów oraz promocja projektów artystycznych.
- Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego** Centrum Kariery organizuje zajęcia o następującej tematyce: zarządzanie projektami w branży muzycznej, innowacyjna polityka kulturalna, ekonomia muzyki, artyści światowej klasy i nowe modele artystów oraz prawo sztuki i kultury. Prowadzi ono też podyplomowe studia dla artystów z zarządzania sektorem kultury.
- Staże i współpraca z biznesem** Uniwersytet został zakwalifikowany do programu IN TUNE – Innowacyjne uniwersytety w dziedzinie muzyki i sztuk pięknych w Europie. Jednym z celów programu jest przygotowanie studentów do pracy zawodowej w sposób akcentujący zaangażowanie społeczne, transfery wiedzy pomiędzy różnymi sektorami życia społecznego, mobilność, itd.

³² W przypadku tego pytania stworzyliśmy najpierw bazę uczelni, wybierając w przypadku każdego z analizowanych krajów trzy szkoły wyższe zajmujące najwyższe pozycje w QS University Ranking, ale też tak, by uwzględnić dziedzinowe zróżnicowanie szkół artystycznych i tam, gdzie było to możliwe- również zróżnicowanie geograficzne w obrębie danego państwa. Następnie odwiedzając stronę internetową każdej z tak wyselekcjonowanych placówek w poszukiwaniu informacji na temat działających w nich biur karier. Pytanie to zostało też zamieszczone w kwestionariuszu przesłanym do uczelni, ale niska stopa zwrotów (ok. 20%, w tym odpowiedzi niepełne) nie pozwala na rzetelne wnioskowanie na podstawie otrzymanych informacji. Dodatkowym problem okazało się być to, że w przypadku niektórych z analizowanych krajów wskazania w QS University Ranking okazały się błędne, bo albo nie funkcjonują w nich w ogóle uczelnie artystyczne, albo jest ich mniej niż trzy, albo wskazane wydziały artystyczne okazywały się prowadzić zajęcia z zakresu historii i teorii sztuki. W takich wypadkach podejmowaliśmy dalsze kroki mające na celu identyfikację wiodących placówek tego typu w danym kraju.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

SZKOŁA 2 – UNIVERSITY OF APPLIED ARTS VIENNA

- Czy przy uczelni istnieje biuro karier?** Nie stwierdzono.
- Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?** b.d.
- Do kogo skierowana jest oferta biura karier?** b.d.
- Cele doradztwa** b.d.
- Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego** b.d.
- Staże i współpraca z biznesem** Uczelnia oferuje staże, które są przez nią też dofinansowywane, a także staże międzynarodowe w UE. Istnieje program stypendialny „Równość dla Mobilności” dla osób z niepełnosprawnościami. Istnieje Stowarzyszenie Absolwentów, które prowadzi działania networkingowe, konsultacyjne i mentoringowe dla osób studiujących. Po ukończeniu studiów absolwenci są automatycznie dodawani do listy dystrybucyjnej biuletynów ARTist. Raz lub dwa razy w miesiącu są oni informowani o aktualnych możliwościach finansowania, otwartych naborach i istotnych wydarzeniach branżowych. Wszyscy absolwenci mają dostęp do bazy uczelni i jej aplikacji do wsparcia cyfrowego. Na stronie uczelni prezentowane są „portrety absolwentów” (zdjęcia, portfolio, linki do stron).

SZKOŁA 3 – ACADEMY OF FINE ARTS VIENNA

- Czy przy uczelni istnieje biuro karier?** Nie stwierdzono.
- Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?** b.d.
- Do kogo skierowana jest oferta biura karier?** b.d.
- Cele doradztwa** b.d.
- Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego** b.d.
- Staże i współpraca z biznesem** Istnieje Stowarzyszenie Absolwentów oferujące usługi informacyjne, możliwości dalszego szkolenia oraz dostęp do programów dydaktycznych i badawczych. Rektorat ds. Sztuki i Programu nauczania oferuje z kolei program mentoringu artystycznego, program stypendialny wspierający finansowo i merytorycznie osoby rozpoczynające życie zawodowe. Academy Studio – program oferuje strukturę wsparcia dla absolwentów, zapewniając przestrzeń studyjną dla tworzenia i prezentowania sztuki. Istnieje podstrona uczelni z poradami dla absolwentów (stowarzyszenia branżowe, wynajem pracowni, prawa pracownicze, systemy wynagrodzeń, ubezpieczenia, rynek sztuki). Mogą oni też korzystać bezpłatnie z biblioteki uczelnianej oraz szerokiej oferty staży.

SZKOŁA 1 – SCHOOL OF ARTS IN BRUSSEL (LUCA)

- Czy przy uczelni istnieje biuro karier?** Tak, pod nazwą Platforma kariery – po zalogowaniu się studenci i absolwenci mają dostęp do najważniejszych stron, na których można znaleźć pracę w sektorze kreatywnym.
- Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?** Platforma Kariery umożliwia znalezienie pracy w sektorze kreatywnym.
- Do kogo skierowana jest oferta biura karier?** Platforma Kariery skierowana jest do studentów i absolwentów.
- Cele doradztwa** Ułatwienie w poszukiwaniu pracy.
- Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego** Nie stwierdzono.
- Staże i współpraca z biznesem** Uczelnia oferuje trzy kategorie staży: dla studentów zagranicznych; jako formalna część studiów licencjackich lub formalnego programu studiów; dla niedawnych absolwentów za pośred-

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

nictwem programu Erasmus+. Istnieje sieć absolwentów na LinkedIn. Uczelnia proponuje przedsiębiorcom aplikację Younite, dzięki której mogą znaleźć poszukiwanych przez nich twórców lub projekty.

SZKOŁA 2 – ACADÉMIE ROYALE DES BEAUX-ARTS DE BRUXELLES (ARBA-ESA)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Na większości kierunków artystycznych wykładane są takie przedmioty, jak: prawo, prawo sztuki współczesnej, praktyka społeczna i zawodowa, produkcja projektów artystycznych. Na kierunku architektura prowadzone są zajęcia umożliwiające współpracę z firmami w celu stworzenia prototypów. Na kierunku projektowanie tekstyliów od tego roku program jest ściślej powiązany ze światem zawodowym. W ramach współpracy lub wymiany umiejętności ze światem zawodowym tworzone są przestrzenie badawcze, aby umożliwić studentom ćwiczenie kreatywności i skonfrontowanie się z określonymi kryteriami twórczości lub produkcji. Oferuje się tu podróże i liczne wizyty w firmach, centrach tekstylnych, targach, biurach trendów, wystawach, konferencjach, co pozwala osobom studiującym umiejscowić się w świecie projektowania tekstyliów. Na studiach magisterskich 1 i 2 studenci uczestniczą w kursie dotyczącym praktyki społecznej i zawodowej.

Staże i współpraca z biznesem Staże obecne są na większości kierunków. Stała współpraca z kuratorami, firmami, pracodawcami, którzy uczestniczą w ocenie pracy studentów, są odbiorcami prezentowanych przez nich projektów, doradzają w kwestiach zawodowych.

SZKOŁA 3 – KONINKLIJK CONSERVATORIUM BRUSSEL

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.

Staże i współpraca z biznesem Dostęp do obiektów studyjnych dla absolwentów w weekendy. Narzędzia dla absolwentów ułatwiające kontakt z potencjalnymi pracodawcami i możliwość występów.

BUŁGARIA

SZKOŁA 1 – NATIONAL ACADEMY OF ART (NAA), SOFIA

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Tak, na wybranych kierunkach (grafika, komunikacja wizualna, projektowanie, scenografia): „reklama i marketing”, „marketing” i „prowadzenie działalności gospodarczej”.

Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

SZKOŁA 2 – NATIONAL ACADEMY FOR THEATRE AND FILM ARTS (NATFA), SOFIA

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tylko zakładka – doradztwo zawodowe.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Dni otwarte, konkursy, informacje o dostępnych stypendiach.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Oferta skierowana raczej do kandydatów, niż dla osób studiujących czy kończących studia.

Cele doradztwa Nabór nowych osób studiujących. Wspieranie osób studiujących.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Elementy organizacji i zarządzania instytucjami scenicznymi oraz produkcją przedstawień.

Staże i współpraca z biznesem Liczne partnerstwa i formy współpracy z biznesem oraz instytucjami kultury wymieniane na stronie szkoły.

SZKOŁA 3 – NEW BULGARIAN UNIVERSITY (NBU), SOFIA³³

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Baza danych o aktualnych programach stażowych i wolnych miejscach pracy. Pomoc i wsparcie w procesie tworzenia CV, listu motywacyjnego, a także innych dokumentów wymaganych przy aplikowaniu o pracę i/lub staż. Szkolenia dotyczące poszukiwania pracy oraz rozmów kwalifikacyjnych.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Studenci i pracodawcy.

Cele doradztwa Zwiększanie wiedzy na temat rynku pracy, możliwych miejsc zatrudnienia, wakatach, stażach. Rozwijanie umiejętności poszukiwania pracy i aplikowania o pracę. Łączenie pracodawców i absolwentów

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.

Staże i współpraca z biznesem Informacje o aktualnych programach stażowych i wolnych miejscach pracy. Pomoc w aplikowaniu na staże i praktyki. Doroczne forum wiodących firm oferujących pracę i staże – pomoc pracodawcom w rekrutacji. Możliwość promowania przez firmy ofert pracy i/lub staży dla studentów. Obowiązkowe staże i praktyki dla osób z 3 i 4 roku na kierunkach artystycznych.

CHORWACJA

SZKOŁA 1 – UNIVERSITY OF ZAGREB – ACADEMY OF DRAMATIC ART / ACADEMY OF FINE ARTS / ACADEMY OF MUSIC

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak, istnieje Centrum Doradztwa Zawodowego (dla wszystkich wydziałów i trzech akademii sztuki). Istnieje też Centrum Karier Akademii Muzycznej.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe; pomoc w identyfikacji uzdolnień i kompetencji; wsparcie w nawiązywaniu kontaktów z pracodawcami; organizacja warsztatów – przygotowanie portfolio, CV, listu motywacyjnego itd.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Do osób studiujących.

Cele doradztwa Doskonalenie kompetencji zawodowych, ułatwienie nawiązywania kontaktów z pracodawcami.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Uczelnia prowadzi bardzo wiele zajęć z zakresu przygotowania zawodowego, poświęcone są one między innymi takim kwestiom, jak: finansowanie w mediach, badania rynku, organizacja i planowanie strategiczne w kulturze, ustawodawstwo i chorwacka

³³ Uniwersytet prowadzi studia z zakresu teatru, sztuk wizualnych, filmu i filmu animowanego, tańca.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

polityka kulturalna, zarządzanie kulturą w turbulentnych warunkach, ustawodawstwo w branży audiowizualnej, zarządzanie osobiste i planowanie kariery, staże w teatrze i w filmie, praktyka filmowa i telewizyjna, praktyczna produkcja sztuk performatywnych i wiele innych.

Staż i współpraca z biznesem Staże w teatrze i w filmie, praktyczna praca w studiu telewizyjnym, praktyczna praca w studiu produkcyjnym.

SZKOŁA 2 – UNIVERSITY OF SPLIT – ACADEMY OF FINE ARTS IN SPLIT

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie, jest tylko link do Chorwackiego Urzędu Zatrudnienia (HZZ), oferującego pomoc w poszukiwaniu pracy.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.

Staż i współpraca z biznesem Studenci uczestniczą w projektach we współpracy z Wydziałem Inżynierii Lądowej, Architektury i Geodezji w Splicie, Wydziałem Technologii Chemicznej, Centrum Szpitala Klinicznego. Studenci Wydziału Sztuki Teatralnej grają regularnie z teatrami, a w trakcie edukacji mają okazję występować publicznie w przedstawieniach teatralnych i muzycznych.

SZKOŁA 3 – JOSIP JURAJ STROSSMAYER UNIVERSITY OF OSIJEK – ACADEMY OF ART AND CULTURE

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Studenci mają możliwość uczestniczenia i współtworzenia różnorodnych programów muzyczno-estradowych: koncertów, spektakli, spotkań zawodowych, podczas których uczą się profesjonalizmu i organizacji oraz zdobywają cenne doświadczenie potrzebne w przyszłej pracy, zarówno w szkole, jak i w niezależnej karierze artystycznej. Podczas studiów nauczane są podstawy marketingu i zarządzania w kulturze i sztuce oraz produkcji. Studenci uczestniczą w projektach realizowanych we współpracy z licznymi partnerami i w ich profesjonalnych produkcjach, co zapewnia im cenne doświadczenie i możliwości przyszłego networkingu zawodowego.

Staż i współpraca z biznesem Organizacja *Career Day* łączącego pracodawców i osoby studiujące.

CYPR

SZKOŁA 1 – NEAR EAST UNIVERSITY – FACULTY OF FINE ARTS AND DESIGN / FACULTY OF ARCHITECTURE

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.

Staż i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

SZKOŁA 2 – CYPRUS UNIVERSITY OF TECHNOLOGY (CUT) – FACULTY OF FINE AND APPLIED ARTS

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak ([Link](#))

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Informacja o ofertach pracy, pomoc w tworzeniu cv i portfolio, organizacja warsztatów pozwalających na rozwijanie umiejętności osobistych, takich jak: rozwiązywanie problemów, komunikacja, praca zespołowa, myślenie kreatywne, przywództwo, przedsiębiorczość, startupy, budowanie marki osobistej itp. Warsztaty z udziałem mentorów i pracodawców. Organizacja Targów Kariery. Prowadzenie badań monitorujących losy absolwentów. Politechnika Cypryjska jest też partnerem Europejskiej Sieci Służb Zatrudnienia (EURES), mającej na celu ułatwienie swobodnego przepływu pracowników w 27 krajach UE, a także w Szwajcarii, Islandii, Liechtensteinie i Norwegii.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące.

Cele doradztwa Podnoszenie kompetencji zawodowych, łączenie pracodawców i absolwentów, umiędzynarodowienie kariery zawodowej.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Kuratorstwo i zarządzanie sztuką.

Staż i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

SZKOŁA 3 – CYPRUS ACADEMY OF ART (CAA)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak, ale w instytucji partnerskiej UCA (University for the Creative Arts, Wielka Brytania).

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo w zakresie kariery i dalszej nauki. UCA oferuje sieć wsparcia, która pomaga studentom znaleźć wymarzoną ścieżkę kariery.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące.

Cele doradztwa Doradztwo zawodowe, wsparcie w poszukiwaniu pracy.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Zarządzanie wystawami sztuki, marketing, organizacja pokazów. Zajęcia pozwalające rozwijać umiejętności freelancera i przedsiębiorcy, ułatwiające pozyskiwanie funduszy.

Staż i współpraca z biznesem Na 2. roku studiów organizowane są staże branżowe. Studenci na tym roku studiów pracują w małych zespołach produkcyjnych, gdzie role i obowiązki odzwierciedlają praktykę branżową. Możliwość brania udziału w branżowych prezentacjach, konkursach i projektach pozauczelnianych oraz skorzystania z licznych kontaktów branżowych. Wykłady gościnne i seminaria z praktyk zawodowych. Studenci ściśle współpracują z lokalnymi i krajowymi galeriami i organizacjami sztuki publicznej. Studiowanie wspierane jest przez seminaria, samouczki, warsztaty, sesje *work-in-process*, wizyty studyjne.

CZECHY

SZKOŁA 1 – ACADEMY OF FINE ART IN PRAGUE (AVU)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Zajęcia z zakresu umiejętności auto-prezentacji.

Staż i współpraca z biznesem Uczelnia oferuje praktyki zagraniczne (Erasmus+, Freemover) oraz staże zawodowe.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

SZKOŁA 2 – UNIVERSITY OF WEST BOHEMIA IN PILZEN –THE LADISLAV SUTNAR FACULTY OF DESIGN AND ART

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.
Cele doradztwa b.d.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.
Staże i współpraca z biznesem Praktyki i staże w firmach. Partnerstwo z firmami w projektach badawczych, poszukiwanie przyszłych pracowników wśród absolwentów. Prezentacje firm podczas uczelnianych wydarzeń. Projekty dyplomowe realizowane są we współpracy z firmami zewnętrznymi. Realizacja projektów zleczanych przez zewnętrznych producentów.

SZKOŁA 3 – ACADEMY OF ARTS, ARCHITECTURE AND DESIGN IN PRAGUE (UMPRUM)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.
Cele doradztwa b.d.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Wykłady, warsztaty, konsultacje prowadzone przez zewnętrznych ekspertów z branży (komunikacja wizualna, sztuki piękne). Wykłady ekspertów z branży kreatywnej (Studio Designu i Technologii Cyfrowych).
Staże i współpraca z biznesem Współpraca z firmami i organizacjami z sektora kreatywnego. Na uczelni funkcjonuje UMLab – kreatywne laboratorium UMPRUM, będące centralnym miejscem współpracy między sferą akademicką a sektorem prywatnym, a także administracją państwową. Celem UMLab jest łączenie nauczania z praktyką oraz ułatwianie współpracy między firmami i innymi powiązanymi instytucjami.

DANIA

SZKOŁA 1 – THE ROYAL DANISH ACADEMY OF FINE ARTS (KADK)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono. Istnieje jednak zakładka „praca i zatrudnienie” oraz Dział Biznesu i Innowacji.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe, sieciowanie, oferta dla pracodawców.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące, pracodawcy.
Cele doradztwa Zwiększanie kompetencji zawodowych, networking.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Kursy z zakresu prawa projektowego i finansowania; warsztaty dotyczące planowania kariery; przedsiębiorczość; współpraca przemysłowa; przygotowanie osób studiujących do staży.
Staże i współpraca z biznesem Staże są obowiązkowe dla wszystkich studentów Royal Danish Academy. Istnieje podstrona witryny uczelni dla potencjalnych pracodawców, na której prezentowane są prace dyplomowe studentów. Dział Biznesu i Innowacji ułatwia współpracę z naukowcami i studentami Royal Danish Academy ze światem biznesu i innymi interesariuszami. Jednostka prowadzi następujące projekty: warsztaty i laboratoria, wsparcie przedsiębiorców i startupów dla studentów, wystawy, a także programy kształcenia ustawicznego. Liczne formy partnerstw poszczególnych kierunków artystycznych z firmami i organizacjami z sektora kreatywnego.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

SZKOŁA 2 – THE ROYAL DANISH ACADEMY OF MUSIC (RDAM)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.
Cele doradztwa b.d.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Zajęcia z przedsiębiorczości. Zajęcia dotyczące planowanie kariery. Część nauczania ma formę zajęć projektowych, w ramach których studenci uczą się ocenić wyzwania i problemy zawodowe związane z pracą projektową, działalnością koncertową lub przedsiębiorczością.
Staże i współpraca z biznesem Nauczyciele RDAM są zatrudniani głównie na podstawie ich zasług jako artystów i doświadczenia w nauczaniu. Przyczynia się to do bezpośredniego kontaktu z rynkiem pracy oraz sprawia, iż uczelnia staje się bardziej rozpoznawalna dla potencjalnych kandydatów do studiowania na niej.

SZKOŁA 3 – THE DANISH NATIONAL SCHOOL OF PERFORMING ARTS (DDSKS)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.
Cele doradztwa b.d.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości.
Staże i współpraca z biznesem Trzeci i ostatni rok studiów obejmuje staż, w ramach którego studenci uczestniczą w profesjonalnej produkcji w teatrze lub podobnej placówce. Program jest powiązany z różnymi partnerami krajowymi i sieciami międzynarodowymi, a studenci mogą uczestniczyć w warsztatach, konferencjach, wymianach i wyjazdach studyjnych, gdzie spotykają wiodących artystów i naukowców w tej dziedzinie.

ESTONIA

SZKOŁA 1 – ESTONIAN ACADEMY OF MUSIC AND THEATRE (EAMT), TALLINN

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Obowiązkowe zajęcia „Wprowadzenie do studiów uniwersyteckich i życia zawodowego”.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące.
Cele doradztwa Zwiększanie wiedzy na temat rynku pracy i potrzebnych do zatrudnienia kompetencji.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Tylko na kierunku kompozycja i technologia muzyczna zajęcia „studia uniwersyteckie i świat zawodowy”.
Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

SZKOŁA 2 – UNIVERSITY OF TARTU³⁴

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Warsztaty i szkolenia. Tutoring.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące.

³⁴ Uniwersytet prowadzi studia z zakresu projektowania, sztuk wizualnych, teatru.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

Cele doradztwa Poznawanie swoich predyspozycji i możliwości. Planowanie kariery. Pomoc w przygotowywaniu aplikacji i CV. Wspieranie osób ze specjalnymi potrzebami.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.

Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

SZKOŁA 3 – TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY³⁵

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Szkolenia i warsztaty.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące i niedawni absolwenci.

Cele doradztwa Poznawanie swoich predyspozycji i możliwości. Planowanie kariery. Pomoc w przygotowywaniu aplikacji i CV.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.

Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

FINLANDIA

SZKOŁA 1 – AALTO UNIVERSITY - SCHOOL OF ARTS, DESIGN AND ARCHITECTURE

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Warsztaty i szkolenia. Doradztwo zawodowe. Oferta staży i wolontariat. Usługi rekrutacyjne dla pracodawców. Monitorowanie karier zawodowych absolwentów 13 fińskich uczelni.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące oraz absolwenci.

Cele doradztwa Rozwijanie znaczących karier zawodowych. Propagowanie zrównoważonego życia zawodowego. Przygotowanie do pracy w zmieniających się warunkach.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Osoby studiujące realizują indywidualne programy pod opieką specjalistów, zachęceni są do współpracy szczególnie w grupach międzynarodowych, bo ma to sprzyjać rozwojowi ich przyszłych kompetencji zawodowych. Zarządzanie i administrowanie projektami, administracja. Zajęcia dotyczące finansów i przedsiębiorczości w kontekstach kulturowych i edukacyjnych.

Staże i współpraca z biznesem Laboratorium Projektowania Kariery: oferta kształcenia przez całe życie, wolontariat, sieć kontaktów, grupa LinkedIn. Oferta dla pracodawców: usługi rekrutacyjne. Współpraca z różnymi typami firm w ramach projektów studenckich, które są częścią zajęć projektowych. Kursy, staże, działania sieciowe i zapraszanie ekspertów międzynarodowych. Praktyki za granicą. Wspieranie pracy zawodowej w trakcie studiów. Aktywna społeczność przedsiębiorców, wspierająca rozwój zawodowy osób studiujących (sieciowanie, start-upy).

SZKOŁA 2 – UNIVERSITY OF THE ARTS HELSINKI (UNIARTS HELSINKI)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

³⁵ Uczelnia prowadzi studia z zakresu projektowania i architektury, designu i technologii przyszłości.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Finansjalizacja sztuki (poznawanie rynków sztuki, form jej finansowania, ale też niebezpieczeństw związanych z komercjalizacją). Umiejętności zawodowe artystów wizualnych (zajęcia przygotowujące do pisania wniosków, samozatrudnienia, budżetowania projektów itd.).

Staże i współpraca z biznesem Wyjazdy i wizyty studyjne na inne akademie sztuk w Europie – obowiązkowe w ramach zajęć na niektórych kierunkach.

SZKOŁA 3 – SIBELIUS ACADEMY, HELSINKI

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Organizowanie przez Akademię koncertów, spotkań, wydarzeń, w których występują osoby studiujące.

Staże i współpraca z biznesem Primo – portal pozwalający w wyszukiwaniu artystów, muzyków zatrudnianych do udziału w koncertach, eventach, spotkaniach biznesowych.

FRANCJA

SZKOŁA 1 – UNIVERSITÉ PARIS-SORBONNE (PARIS IV), PARYŻ

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Szkolenia i warsztaty. Fablab'y umożliwiające łączenie studentów i przedsiębiorców. Inkubatory wspierające studentów w rozwijaniu innowacyjnych przedsięwzięć projektowych.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące, przedsiębiorcy.

Cele doradztwa Rozwijanie przedsiębiorczości. Wzmacnianie kompetencji umożliwiających odnajdywanie się na rynku pracy. Wspieranie innowacyjnych projektów. Łączenie z przedsiębiorcami. National Student Entrepreneur Status (SNEE) – rozwijanie własnego projektu komercyjnego, innowacji. Pozwala na zachowanie statusu studenta po zakończeniu studiów do 28 roku życia.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Dyplomy z zakresu przedsiębiorczości: a) dla studentów, którzy chcą założyć własną firmę – „The Student Entrepreneur Diploma” (D2E). b) dla studentów, którzy interesują się przedsiębiorczością, ale nie są jeszcze gotowi na założenie własnej firmy i chcieliby wziąć udział w szkoleniu z zarządzania projektami i ćwiczenia.

Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

SZKOŁA 2 – ÉCOLE NATIONALE SUPÉRIEURE DES BEAUX-ARTS (ENSBA), PARYŻ

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.

Staże i współpraca z biznesem Na drugim stopniu studiów studenci uczestniczą w cyklu poświęconym przygotowaniu do uzyskania Krajowego Dyplomu Wyższej Szkoły Sztuk Wizualnych (DNSAP) równoważnego

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

	z uzyskaniem tytułu magistra na zakończenie piątego roku studiów. Cykl wzbogacony jest o staż zawodowy lub pobyt studyjny za granicą.
SZKOŁA 3 – CONSERVATOIRE NATIONAL SUPÉRIEUR DE MUSIQUE ET DE DANSE DE PARIS (CNSMDP)	
Czy przy uczelni istnieje biuro karier?	Tak (Dział Internacjonalizacji i Integracji Zawodowej).
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?	Pomoc w rejestrowaniu nagrań, zapewnienie dostępu do sprzętu. Tutoring. Prezentacja sylwetek absolwentów (wizytówki wideo).
Do kogo skierowana jest oferta biura karier?	Osoby studiujące.
Cele doradztwa	Przygotowanie profesjonalnych materiałów promujących twórczość.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego	Nie stwierdzono.
Staże i współpraca z biznesem	Organizacja tematycznych kursów mistrzowskich i koncertów w Konserwatorium Paryskim i poza nim. Partnerstwa z największymi obiektami i festiwalami dają studentom możliwości odbycia praktyki w profesjonalnych warunkach i naukę zawodu w rzeczywistych warunkach wykonawczych. Staże w najważniejszych salach muzycznych (Filharmonia Paryska, Opera Paryska, Radio France, Ircam, Haga itp.).

GRECJA

SZKOŁA 1 – ARISTOTLE UNIVERSITY OF THESSALONIKI (AUTH) – FACULTY OF FINE ARTS (SCHOOL OF FILM, SCHOOL OF DRAMA, SCHOOL OF VISUAL AND APPLIED ART, SCHOOL OF MUSIC STUDIES)	
Czy przy uczelni istnieje biuro karier?	Tak. (Link)
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?	Dostarczanie informacji dotyczących staży, stypendiów, ofert pracy, wakatów w sektorze prywatnym i publicznym, programów stażowych. Usługi o charakterze doradczym i szkoleniowym w zakresie sporządzania CV, składania listów referencyjnych, rozwijania umiejętności rozmowy kwalifikacyjnej, planowania kariery i stosowania technik poszukiwania pracy. Każdego roku Biuro organizuje warsztaty i seminaria, aby zapewnić wszystkim zainteresowanym informacje na temat wyżej wymienionych obszarów.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier?	Do studentów i absolwentów.
Cele doradztwa	Doradztwo, pomoc w znajdowaniu ofert pracy, sieciowanie.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego	Nie stwierdzono.
Staże i współpraca z biznesem	Nie stwierdzono.
SZKOŁA 2 – ATHENS SCHOOL OF FINE ARTS (ASFA)	
Czy przy uczelni istnieje biuro karier?	Tak. (Link)
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?	Informacje o ofertach pracy, targach branżowych, stypendiach, stażach itd. Organizacja Tygodnia Rozwoju Zawodowego, którego celem jest wzmocnienie sieci kontaktów studentów i absolwentów ze specjalistami w dziedzinie sztuki, zbadanie powiązań dziedzin sztuki z innymi dziedzinami i wykorzystanie możliwości synergii.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier?	Do studentów i absolwentów.
Cele doradztwa	Informowanie, sieciowanie.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego	Nie stwierdzono.
Staże i współpraca z biznesem	Nie stwierdzono.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

SZKOŁA 3 – GREEK NATIONAL SCHOOL OF DANCE (KSOT)	
Czy przy uczelni istnieje biuro karier?	Nie stwierdzono.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?	b.d.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier?	b.d.
Cele doradztwa	b.d.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego	Nie stwierdzono.
Staże i współpraca z biznesem	Nie stwierdzono.

HISZPANIA

SZKOŁA 1 – UNIVERSITY OF BARCELONA (UB) – FACULTY OF FINE ARTS	
Czy przy uczelni istnieje biuro karier?	Tak.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?	Warsztaty jak zaprezentować się w świecie pracy, jak i gdzie pokazać swój profil zawodowy firmom i instytucjom. Giełdy Pracy dla absolwentów.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier?	Osoby studiujące i absolwenci.
Cele doradztwa	Przygotowanie do rozmów kwalifikacyjnych, pomoc w określeniu profilu zawodowego, informacje o rynku pracy i ofertach pracy.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego	Polityka artystyczna i kulturalna; własność intelektualna; zasady biznesowe w zarządzaniu projektowaniem; administracja i zarządzanie przedsiębiorstwem; marketing i prawo biznesowe; zarządzanie sztuką w projektowaniu; zarządzanie projektami.
Staże i współpraca z biznesem	Nie stwierdzono.
SZKOŁA 2 – COMPLUTENSE UNIVERSITY OF MADRID (UCM) – FACULTY OF FINE ARTS	
Czy przy uczelni istnieje biuro karier?	Tak.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?	Świadczy usługi w czterech obszarach działalności: szkolenia (rozmowy kwalifikacyjne, przygotowanie cv i portfolio), staże, zatrudnienie (internetowa platforma ofert pracy i prezentacja oferty osób studiujących) oraz studia i analizy (monitoring losów absolwentów).
Do kogo skierowana jest oferta biura karier?	Osoby studiujące, absolwenci, pracodawcy.
Cele doradztwa	Sieciowanie, pomoc w znajdowaniu pracy, doskonalenie kompetencji zawodowych.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego	Zarządzanie projektowaniem.
Staże i współpraca z biznesem	Program pozaszkolnych staży mających na celu integrację zawodową. Staże te są opcjonalne i można je odbyć po uzyskaniu 50% punktów za studia lub po uzyskaniu oficjalnego tytułu magistra. Uniwersytet posiada ponad 10 000 umów stażowych zawartych z krajowymi i zagranicznymi podmiotami publicznymi i prywatnymi.
SZKOŁA 3 – THE UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA (UPV) – FACULTY OF FINE ARTS	
Czy przy uczelni istnieje biuro karier?	Nie stwierdzono (istnieje jedynie Dział Stażów w Firmach).
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?	b.d.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier?	b.d.
Cele doradztwa	b.d.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego	Zarządzenie biznesem, kultura; rynek sztuki; marketing w technologiach kreatywnych.
Staże i współpraca z biznesem	Zewnętrzne staże akademickie to działalność szkoleniowa prowadzona przez

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

E-forum. Jest to miejsce spotkań firm, studentów i absolwentów poszukujących pracy, zmiany pracy lub poradnictwa dotyczącego wspierania rozwoju kariery zawodowej. Praktyki programowe to praktyki w firmach, realizowane na podstawie umowy (programy współpracy edukacyjnej), które są uwzględniane w dorobku akademickim studenta, jako integralna część planu studiów.

HOLANDIA

SZKOŁA 1 – GERRIT RIETVELD ACADEMIE, AMSTERDAM

- Czy przy uczelni istnieje biuro karier?** Tak.
- Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?** Doradztwo zawodowe. Portal z informacjami, istotnymi linkami dla kariery zawodowej (wsparcie biznesowe, porady prawne, narzędzia finansowania kultury, porady kadrowo-płacowe, dla początkujących przedsiębiorców i freelancerów itp.). Wspieranie inicjatyw artystycznych (przestrzenie studyjne, przestrzenie wystawowe). Wspieranie kształcenia po ukończeniu studiów.
- Do kogo skierowana jest oferta biura karier?** Osoby studiujące.
- Cele doradztwa** Wspieranie rozwoju artystycznego. Wspieranie wejścia na rynek pracy. Wspieranie kształcenia przez całe życie.
- Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego** Nie stwierdzono.
- Staże i współpraca z biznesem** Nie stwierdzono.

SZKOŁA 2 – ROYAL ACADEMY OF ART (KABK), HAGA

- Czy przy uczelni istnieje biuro karier?** Tak.
- Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?** Łączenie zleceniodawców i absolwentów. Zapewnianie absolwentom możliwości korzystania z warsztatów akademii rok po ukończeniu studiów. Finansowanie innowacyjnych projektów, badań i działań osób studiujących i absolwentów.
- Do kogo skierowana jest oferta biura karier?** Osoby studiujące, absolwenci.
- Cele doradztwa** Wspieranie rozwoju zawodowego.
- Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego** Na wybranych kierunkach szczególną uwagę poświęca się umiejętnościom organizacyjnym i przedsiębiorczym, takim jak zakładanie działalności gospodarczej, rozwijanie i prezentowanie projektu, budowanie marki i nawiązywanie kontaktów, składanie wniosków o dotacje i innym aspektom, które przygotowują do pracy zawodowej po ukończeniu studiów.
- Staże i współpraca z biznesem** Udostępnianie ofert pracodawców na kanałach mediów społecznościowych KABK. Na kierunku architektura wnętrz i projektowanie mebli (licencjat): praktyki zawodowe. Na kierunku fotografia (licencjat): w drugiej połowie trzeciego roku osoby studiujące odbywają staż u profesjonalisty. Na kierunku tekstylia i moda (licencjat) osoby studiujące poznają firmy w Holandii i za granicą, które odpowiadają ich zainteresowaniom i profilowi, przygotowują swoje cv i portfolio, których będą używać do ubiegania się o jeden lub dwa staże trwające co najmniej 3 miesiące każdy.

SZKOŁA 3 – HKU UNIVERSITY OF THE ARTS UTRECHT

- Czy przy uczelni istnieje biuro karier?** Nie stwierdzono.
- Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?** Exposure – duże targi twórczości absolwentów. Strony łączące absolwentów z organizacjami i firmami.
- Do kogo skierowana jest oferta biura karier?** Osoby studiujące, podmioty zewnętrzne.
- Cele doradztwa** Sieciowanie. Możliwość prezentacji swoich prac.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Kurs zarządzania przedsiębiorstwem.
Staże i współpraca z biznesem Staże w trakcie studiów (w ramach zajęć). Wymiana z instytucjami partnerskimi w Europie i poza nią. Tworzenie partnerstw z organizacjami dla rozwiązywania problemów społecznych. Partnerstwa biznesowe. Oferty staży.

IRLANDIA

SZKOŁA 1 – NATIONAL COLLEGE OF ART AND DESIGN (NCAD) IN DUBLIN

- Czy przy uczelni istnieje biuro karier?** Nie stwierdzono.
- Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?** b.d.
- Do kogo skierowana jest oferta biura karier?** b.d.
- Cele doradztwa** b.d.
- Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego** Zdobywanie praktycznego doświadczenia zawodowego w formie staży i praktyk branżowych w ramach projektów komercyjnych lub społecznych. Współpraca z wiodącymi agencjami projektowymi. Przygotowanie profesjonalnego portfolio. Praktyki zawodowe w przemyśle. Umiejętności biznesowe dla projektowania. Wizyty studyjne – współpraca z wiodącymi firmami konsultingowymi ds. projektowania. Zwiedzanie europejskich targów wzornictwa.
- Staże i współpraca z biznesem** Akademia Kreatywnej Przyszłości – partnerstwo między trzema wiodącymi instytucjami kreatywnymi: National College of Art and Design, University College Dublin i Institute of Art, Design + Technology. Wspólnie oferują nowe umiejętności, świeże sieci i możliwości uczenia się przez całe życie oraz rozwój kariery. Creative Futures Academy (CFA) oferuje kursy NFQ z akredytacją, aby wspierać osoby w połowie lub na początku kariery pracujące w sektorze kreatywnym.

SZKOŁA 2 – ROYAL IRISH ACADEMY OF MUSIC (RIAM)

- Czy przy uczelni istnieje biuro karier?** Nie stwierdzono.
- Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?** b.d.
- Do kogo skierowana jest oferta biura karier?** b.d.
- Cele doradztwa** b.d.
- Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego** Zajęcia z zakresu strategii kariery oraz przedsiębiorczości.
- Staże i współpraca z biznesem** Nie stwierdzono.

SZKOŁA 3 – THE LIR ACADEMY – IRELAND'S NATIONAL ACADEMY OF DRAMATIC ART (TRINITY COLLEGE DUBLIN)

- Czy przy uczelni istnieje biuro karier?** Nie stwierdzono. Istnieje jednak Alumni Network – miejsce, w którym wszyscy absolwenci mogą uzyskać dostęp do wsparcia, porad, szkoleń i nawiązać kontakt z pracodawcami.
- Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier?** b.d.
- Do kogo skierowana jest oferta biura karier?** b.d.
- Cele doradztwa** b.d.
- Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego** Zajęcia z rozwoju zawodowego i rozwoju kariery, ze szczególnym uwzględnieniem kariery aktorskiej i poza-aktorskiej w teatrze, telewizji i filmie. Praktyki zawodowe.
- Staże i współpraca z biznesem** Organizacja staży zawodowych.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

LITWA

SZKOŁA 1 – LITHUANIAN ACADEMY OF MUSIC AND THEATRE (LMTA), WILNO

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Szkolenia i warsztaty.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące, absolwenci, ale też potencjalni kandydaci na studia.

Cele doradztwa Rozwijanie karier zawodowych. Propagowanie kształcenia artystycznego (również o charakterze ustawicznym).

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.

Staże i współpraca z biznesem LMTA współpracuje z branżami kreatywnymi i partnerami społecznymi w celu promowania młodych artystów i rozwoju kulturalnego.

SZKOŁA 2 – KAUNAS UNIVERSITY OF TECHNOLOGY (KTU), KOWNO

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Monitoring karier. Usługi dla pracodawców.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące i absolwenci.

Cele doradztwa Rozwijanie karier zawodowych. Łącznie absolwentów i pracodawców.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.

Staże i współpraca z biznesem Na stronie Uniwersytetu znajduje się podstrona WANTED, na której publikowane są oferty praktyk, staży, pracy.

SZKOŁA 3 – VILNIUS ACADEMY OF ARTS (VAA), WILNO

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Na różnych kierunkach artystycznych stwierdzono obecność następujących zajęć: zarządzanie karierą artysty, strategie reklamowe, zintegrowana komunikacja marketingowa, zarządzanie projektami kulturalnymi, innowacyjna przedsiębiorczość, zarządzanie i marketing wzornictwa, wprowadzenie do zarządzania sztukami wizualnymi, podstawy marketingu i rynków sztuki.

Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

LUKSEMBURG³⁶

³⁶ Wskazane przez QS University Ranking najlepsze uczelnie w Luksemburgu okazywały się być jednostkami uniwersyteckimi, które prowadzą zajęcia z historii i teorii sztuki, ale na których nie ma ani wydziałów ani kierunków artystycznych. Z korespondencji mailowej prowadzonej z osobami zatrudnionymi w tych szkołach wynika, że obecnie w Luksemburgu nie istnieje ani jedna uczelnia artystyczna o charakterze wyższym, a jedynie licea tego rodzaju lub szkoły podyplomowe.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

ŁOTWA

SZKOŁA 1 – ART ACADEMY OF LATVIA (LMA), RYGA

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Mentoring (ze strony absolwentów). Seminaria i spotkania eksperckie.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące.

Cele doradztwa Rozwój zawodowy. Usieciowienie osób wykonujących zawody twórcze.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.

Staże i współpraca z biznesem Współpraca z przemysłami kreatywnymi. Możliwość uczestniczenia w warsztatach organizowanych przez akademię, które są prowadzone przez profesjonalistów z branży.

SZKOŁA 2 – JAZEPA VITOLA LATVIAN ACADEMY OF MUSIC (JVLMA), RYGA

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Przedsiębiorczość w branżach kreatywnych. Zarządzanie projektami kulturalnymi.

Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

SZKOŁA 3 – LATVIAN ACADEMY OF CULTURE, RYGA

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Ustawodawstwo przemysłów kultury i kreatywnych. Przedsiębiorczość i ekonomia. Myślenie kreatywne i technologie. Marketing i komunikacja.

Staże i współpraca z biznesem Praktyki zawodowe (podczas całego procesu studiów studenci muszą odbyć dwa staże, które odbywają się w firmie lub organizacji działającej w dziedzinie sztuk audiowizualnych i performatywnych).

MALTA

SZKOŁA 1 – UNIVERSITY OF MALTA – SCHOOL OF PERFORMING ARTS (DEPARTMENT OF MUSIC STUDIES, DEPARTMENT OF DANCE STUDIES, DEPARTMENT OF THEATRE STUDIES)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Istnieje Centrum Przedsiębiorczości i Inkubacji Przedsiębiorczości (CEBI).

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? CEBI powstało z myślą o kształceniu i wspieraniu absolwentów w tworzeniu przedsięwzięć biznesowych. Jego zadaniem jest też nawiązywanie partnerstw i promowanie synergii między środowiskiem akademickim, rządem, związkami zawodowymi, pracodawcami i innymi podmiotami społeczeństwa obywatelskiego. Centrum zajmuje się również organizowaniem

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

programów edukacyjnych mających na celu uwrażliwienie na aktualne trendy osób zainteresowanych sprawami pracowniczymi. Działa ono też jako krajowa agencja monitorująca trendy w zakresie zatrudnienia i stosunków pracy.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Studenci, władze uczelni pracodawcy.

Cele doradztwa Funkcjonowanie w start-upach; narzędzia sieciowania; analiza trendów związanych z zatrudnieniem.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Zajęcia: wybór i rozwój kariery, przygotowywanie wniosków grantowych, zarządzanie kulturą. Wydział Studiów Tańca organizuje dorocznie Dance Tour (po trzecim roku otwarty pokaz dokonali osób studiujących zarówno na Malcie i za granicą).

Staże i współpraca z biznesem Staże w wiodących instytucjach kultury.

SZKOŁA 2 – MALTA COLLEGE OF ARTS, SCIENCE AND TECHNOLOGY (MCAST) – INSTITUTE FOR THE CREATIVE ARTS

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak, istnieje Zespół Doradztwa Zawodowego.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Zespół udziela porad dla studentów i kandydatów na studia w dokonywaniu właściwych wyborów dotyczących kariery i nauki.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące lub zamierzające studiować.

Cele doradztwa Doradztwo zawodowe.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Zajęcia z przedsiębiorczości, zarządzania, marketingu, komunikacji wizualnej w kontekście autopromocji. Studia podyplomowe dla osób pracujących w sektorach kreatywnych (między innymi zakładanie i prowadzenie przedsiębiorstwa kreatywnego).

Staże i współpraca z biznesem Programy studiów zawierają element uczenia się opartego na pracy, dzięki któremu studenci mają stały kontakt z przedsiębiorcami. Business Career Expo – dwudniowe wydarzenie skupiające się na ścieżkach kariery w świecie biznesu, możliwość spotkania osób studiujących oraz pracodawców. Poza tym uczelnia organizuje regularnie wydarzenia networkingowe, przeglądy programów z partnerami z branży, informuje o konkursach na zatrudnienie.

SZKOŁA 3 – b.d.

NIEMCY

SZKOŁA 1 – HOCHSCHULE FÜR MUSIK UND THEATER, MONACHIUM

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Seminaria oraz warsztaty. Doradztwo zawodowe.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Dla osób studiujących, ale też dla absolwentów do pięciu lat od zakończenia studiów.

Cele doradztwa Rozwój przedsiębiorczości. Rozwój niezależności zawodowej. Wsparcie mentalne. Rozwój kompetencji związanych z obecnością na scenie, marketingiem, zdrowiem fizycznym i psychicznym.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Na niektórych kierunkach (zwłaszcza performatywnych) istnieje moduł zajęć zatytułowany „profesjonalizacja” (praktyka sceniczna, przygotowanie do autoprezentacji, mentoring – zajęcia z profesjonalnymi twórcami, itd.). Akademia teatralna działająca w szkole regularnie też wystawia sztuki z udziałem osób studiujących różne kierunki (aktorskie, scenograficzne, reżyseria itd.).

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

Staże i współpraca z biznesem Akademiki wyposażone są w sprzęt nagrywający, możliwość realizacji nagrań pod okiem profesjonalistów oraz wypożyczania sprzętu nagrywającego i grającego. Możliwość ubiegania się o płatne występy poza uczelnią za pośrednictwem agencji artystycznej (koordynuje to przedsiębiorstwo studentów studiów magisterskich na kierunku zarządzanie kulturą i muzyką w Instytucie Zarządzania Kulturą i Mediami).

SZKOŁA 2 – HOCHSCHULE FÜR MUSIK UND DARSTELLEND KUNST STUTTGART (STATE UNIVERSITY OF MUSIC AND PERFORMING ARTS) STUTTGART

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Seminaria i warsztaty. Doradztwo zawodowe. Konkursy na przedsięwzięcia oraz ich dofinansowywanie.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Dla osób studiujących i absolwentów do pięciu lat od zakończenia studiów.

Cele doradztwa Rozwój przedsiębiorczości. Wzmacnianie profilu zawodowego absolwentów. Rozwój niezależności zawodowej.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Zajęcia z zakresu profesjonalizacji: przesłuchania dla reżyserów; organizowanie dwa razy do roku przedstawień operowych z profesjonalną orkiestrą, kursy mistrzowskie; wyjazdy studyjne. Na niektórych kursach zajęcia z zarządzania (muzycznego, scenicznego), z przemysłu muzycznego oraz staże menedżerskie.

Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

SZKOŁA 3 – FOLKWANG UNIVERSITÄT DER KÜNSTE, ESSEN

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Seminaria i warsztaty. Doradztwo zawodowe. Mentoring i możliwość zawiązywania partnerstw z artystami zawodowymi.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Dla studentów (w ramach zajęć fakultatywnych) i absolwentów.

Cele doradztwa Rozwój umiejętności osobistych i profesjonalnych. Ułatwianie kontaktów zawodowych. Tworzenie partnerstw z artystami zawodowymi.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.

Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

POLSKA

SZKOŁA 1 – AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH W WARSZAWIE

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Brak informacji na stronie internetowej Uczelni o zakresie działania Biura Karier

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Brak informacji na stronie internetowej Uczelni w zakładce Biura Karier

Cele doradztwa Brak informacji na stronie internetowej Uczelni

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Do dwóch programów studiów stacjonarnych: Sztuka Mediów pierwszego stopnia oraz Scenografia studia jednolite – zostały przypisane obowiązkowe zajęcia o nazwie Studium przedsiębiorczości. Wszyscy pozostali studenci studiów stacjonarnych oraz

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

niestacjonarnych mogą opcjonalnie zapisać się na te zajęcia raz w trakcie studiów w ramach wykładu do wyboru (ok. 40-50 osób rocznie). Dla programu studiów niestacjonarnych pierwszego i drugiego stopnia na kierunku Architektura Wnętrz odbywają się Warsztaty z przedsiębiorczości obowiązkowe. Dla programu studiów stacjonarnych drugiego stopnia Projektowanie i badania obowiązkowy przedmiot: Zarządzenie designem i budowa marki, przedmiot odbywa się w dwóch semestrach (kurs roczny). Obowiązkowe praktyki zawodowe.

Staże i współpraca z biznesem Wszystkie Wydziały prowadzą dialog z interesariuszami zewnętrznymi w celu dostosowania programów studiów do wymogów rynku pracy.

SZKOŁA 2 – UNIWERSYTET ARTYSTYCZNY IM. M. ABAKANOWICZ W POZNANIU

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie, ale działało do 2023 roku.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Wyłącznie informacje o charakterze archiwalnym.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Wyłącznie informacje o charakterze archiwalnym.

Cele doradztwa Wyłącznie informacje o charakterze archiwalnym.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Przedmioty realizowane w ramach programów studiów na kilku wydziałach (Edukacji i Kuratorstwa, Fotografii, Grafiki Artystycznej i Grafiki Projektowej, Malarstwa, Rzeźby): marketing i promocja sztuki, Rynkowe aspekty sztuki współczesnej, Zarządzanie w kulturze, Zarządzanie własną praktyką artystyczną i współpraca instytucjonalna, Reklama i marketing, Rynek sztuki, Marketing sztuki. Do końca 2023 – szkolenia otwarte organizowane przez Biuro Karier i Kontaktów z Biznesem Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu / Centrum Kariery UAP.

Staże i współpraca z biznesem Brak informacji.

SZKOŁA 3 – AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH IM. J. MATEJKI W KRAKOWIE

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Osobna strona internetowa z niezwykle rozbudowaną ofertą. Biuro Karier wspiera i pośredniczy w organizowaniu staży zawodowych, praktyk oraz ofert pracy z rynku komercyjnego. W przeszłości BK realizowało programy płatnych staży w ramach projektów dofinansowanych z EFS. Coaching z doradztwem zawodowym. Doradztwo eksperckie. Spotkania z praktykami rynku kreatywnego. Spotkania z zewnętrznymi ekspertami. Szkolenia z komercjalizacji własnej twórczości, przygotowywania portfolio, marka osobista artysty i wiele innych. Strona z ofertami pracy od przedsiębiorców.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące oraz absolwenci/absolwentki.

Cele doradztwa Bardzo szerokie i różnorodne przygotowanie do wejścia na rynek pracy, podnoszenie zawodowych kompetencji, kontakt z przedsiębiorcami.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Na ASP w Krakowie istnieje program kształcący w zakresie przedsiębiorczości, w ramach cyklicznego wydarzenia PRO ARTE Sztuka Przedsiębiorcza (są to spotkania z praktykami rynku sztuki i rynku pracy dla osób studiujących i absolwentów), organizowanego przez Biuro Karier ASP. Przykładowe programy: PRO ARTE 2024 EDYCJA JESIENNA 19-30 listopada 2024; PRO ARTE Sztuka Przedsiębiorcza 2024, 11-27.03.2024; PRO ARTE Sztuka Przedsiębiorcza 2023 17-30.04.2023

Staże i współpraca z biznesem Uczelnia organizuje staże, umożliwia zamieszczanie na swojej stronie ogłoszeń o pracę przez przedsiębiorców.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

PORTUGALIA

SZKOŁA 1 – FACULDADE DE BELAS-ARTES DA UNIVERSIDADE DE LISBOA (FBAUL), LIZBONA

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Platforma JobTeaser dająca dostęp do ofert pracy, staży, informacji o targach pracy. Monitorowanie losów absolwentów.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące, pracodawcy.

Cele doradztwa Rozwój zawodowy. Łączenie pracodawców i absolwentów.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Kierunki: sztuki multimedialne, rysunek, wzornictwo przemysłowe, rzeźba, malarstwo mają zajęcia z marketingu na poziomie licencjatu.

Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

SZKOŁA 2 – ESCOLA SUPERIOR DE MÚSICA DE LISBOA (ESML), LIZBONA

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Platforma JobTeaser dająca dostęp do ofert pracy, staży, informacje o targach pracy. Wspieranie pracodawców w znajdowaniu pracowników.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące, pracodawcy.

Cele doradztwa Rozwój zawodowy. Łączenie pracodawców i absolwentów.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono

Staże i współpraca z biznesem Za pośrednictwem platformy internetowej Career Center by JobTeaser umożliwia się dostęp do ofert pracy i staży zawodowych, zasobów cyfrowych (artykuły, filmy, prezentacje, podcasty itp.), wydarzeń związanych z karierą, takich jak targi pracy, sesje rekrutacyjne i kontakty z firmami.

SZKOŁA 3 – UNIVERSIDADE LUSÓFONA DE HUMANIDADES E TECNOLOGIAS³⁷, LIZBONA

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Upowszechnianie informacji na temat możliwych form zatrudnienia. Monitorowanie losów absolwentów.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące, absolwenci.

Cele doradztwa Rozwój zawodowy. Optymalizacja programów nauczania.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Obowiązkowe staże programowe oraz fakultatywne praktyki programowe, zapewniające kształcenie w kontekście pracy, obejmujące także jednostki programowe, które mając różne nazwy (m.in. integracja wiedzy, projekt końcowy, seminarium stażowe) mogą być opcjonalnie realizowane poprzez staż. W programach studiów: sztuki dramatyczne są praktyki zawodowe i zajęcia polityka i ekonomia kultury; projektowanie i produkcja mody są zajęcia przemysły kreatywne i przedsiębiorczość, biznes modowy; kino i sztuka mediów są zajęcia podstawowe zasady zarządzania i marketingu w branży audiowizualnej oraz staż zawodowy; kształcenie aktorskie (kino, teatr, telewizja) są zajęcia integracja zawodowa; fotografia są zajęcia zarządzanie projektami; gry wideo są zajęcia zarządzanie projektami i planowanie oraz warsztaty reklamy i marketingu.

Staże i współpraca z biznesem EVA – Internship, Active Life and Lifelong Training to usługa mająca na celu wspieranie i łączenie studentów i absolwentów z rynkiem pracy, której celem jest promowanie i wspieranie

³⁷ Uniwersytet prowadzi studia z zakresu architektury, sztuki, projektowania, filmu i sztuk medialnych itd.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

realizacji praktyk programowych, pozaszkolnych i zawodowych oraz procesu włączania się w aktywne życie zawodowe. Oferta obejmuje staże krajowe i zagraniczne.

RUMUNIA

SZKOŁA 1 – NATIONAL UNIVERSITY OF ARTS GEORGE ENESCU IN JASSY

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak, Centrum Doradztwa i Poradnictwa w zakresie kariery.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe: pomoc w identyfikacji preferencji i predyspozycji, dookreśleniu zainteresowań, znajdowaniu informacji o stażach i miejscach pracy. Poradnictwo ma też charakter konsultacji psychologicznych (organizacja czasu, motywacja). Centrum organizuje też wizyty studyjne, staże, kursy doskonalące umiejętności potrzebne w zdobywaniu pracy itd. Badanie potrzeb rynku pracy. Baza danych obejmująca studentów i absolwentów (dane osobowe, ścieżka zawodowa). Monitorowanie karier absolwentów.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Studenci, kandydaci, absolwenci, władze uczelni.

Cele doradztwa Doskonalenie kompetencji potrzebnych do wchodzenia na rynek pracy; poznawanie i monitorowanie rynku pracy; doskonalenie programów nauczania.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Wstęp do zarządzania artystycznego; zarządzanie muzyką; przedsiębiorczość artystyczna; przedsiębiorczość produkcyjna i kulturalna; udział w różnorodnych wydarzeniach o charakterze branżowym (pokazy mody, targi i wystawy).

Staż i współpraca z biznesem Staże są organizowane przez uczelnię. Studenci mają możliwość zaprezentowania swoich osiągnięć na przeznaczonych dla nich corocznych wystawach (Univers Textil i Ultra) oraz w ramach Międzynarodowego Triennale Sztuki Tkaniny TexpoArt.

SZKOŁA 2 – NATIONAL UNIVERSITY OF ART IN BUCHAREST (UNARTE)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak, Centrum Doradztwa i Poradnictwa w zakresie kariery.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo edukacyjno-zawodowe i pomoc w procesie ustalenia ścieżki zawodowej; poradnictwo i ocena psychologiczna; przygotowanie portfolio; próbne rozmowy kwalifikacyjne. Przeprowadzanie okresowych badań i analiz dotyczących porzucania studiów, integracji absolwentów na rynku pracy, wpływu usług doradczych na znalezienie pracy.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Studenci, kandydaci, absolwenci, władze uczelni.

Cele doradztwa Doskonalenie kompetencji potrzebnych do wchodzenia na rynek prac; poznawanie i monitorowanie rynku pracy; doskonalenie programów nauczania.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Praktyki zawodowe; obecność profesjonalistów na zajęciach, na których oceniane są prace osób studiujących; zajęcia z marketingu, zarządzania projektami; przedsiębiorczość w projektowaniu mody; budowanie autoprezentacji itd.

Staż i współpraca z biznesem b.d.

SZKOŁA 3 – NATIONAL UNIVERSITY OF MUSIC IN BUCHAREST

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Zarządzanie projektami kulturalnymi.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

Staż i współpraca z biznesem Praktyki zawodowe (na studiach licencjackich).

SŁOWACJA

SZKOŁA 1 – ACADEMY OF FINE ARTS AND DESIGN, BRATISLAVA (VŠVU)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Warsztaty i szkolenia.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące.

Cele doradztwa Wspieranie rozwoju zawodowego osób studiujących.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Obowiązkowe zajęcia dla osób studiujących z zakresu przedsiębiorczości.

Staż i współpraca z biznesem Na kierunku studio szkła realizowane są projekty dla konkretnych producentów szkła. Na kierunku projektowanie tekstyliów oprócz wykonywania zadań semestralnych studenci uczestniczą w wystawach, targach i konkursach. Konkursy i staże dla młodych projektantów.

SZKOŁA 2 – ACADEMY OF PERFORMING ARTS, BRATISLAVA (VŠMU)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Dla wszystkich kierunków: kurs przetrwania dla artystów niezależnych, praktyka grantowa (podstawy pozyskiwania funduszy), prawo autorskie, marketing artystyczny, marketing sztuki, zarządzanie projektami, przedsiębiorczość i biznes.

Staż i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

SZKOŁA 3 – TECHNICAL UNIVERSITY OF KOŠICE

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.

Cele doradztwa b.d.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.

Staż i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

SŁOWENIA

SZKOŁA 1 – ACADEMY OF FINE ARTS AND DESIGN, UNIVERSITY OF LJUBLJANA (ALUO)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.

Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Konsultacje dotyczące przedsiębiorczości, staży. Warsztaty i szkolenia z zakresu przedsiębiorczości. Organizacja wizyt studyjnych. Organizacja targów i dni kariery. Usieciowienie. Ćwiczenie doświadczenia wymaganego do pewnego wystąpienia przed pracodawcami. Pomoc w ukształtowaniu osobistego planu zatrudnienia.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące oraz pracodawcy.
Cele doradztwa Rozwój kompetencji zawodowych. Usieciowienie. Kierowanie rozwojem kariery.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.
Staże i współpraca z biznesem Organizacja staży. Łączenie studentów z pracodawcami.

SZKOŁA 2 – ACADEMY OF MUSIC, UNIVERSITY OF LJUBLJANA (ULAG)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Konsultacje dotyczące przedsiębiorczości, staży. Warsztaty i szkolenia z zakresu przedsiębiorczości. Organizacja wizyt studyjnych. Organizacja targów i dni kariery. Usieciowienie. Ćwiczenie doświadczenia wymaganego do pewnego wystąpienia przed pracodawcami. Pomoc w ukształtowaniu osobistego planu zatrudnienia.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące oraz pracodawcy.
Cele doradztwa Rozwój kompetencji zawodowych. Usieciowienie. Kierowanie rozwojem kariery.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.
Staże i współpraca z biznesem Organizacja staży. Łączenie studentów z pracodawcami.

SZKOŁA 3 – ACADEMY OF THEATRE, RADIO, FILM AND TELEVISION, UNIVERSITY OF LJUBLJANA (AGRFT)

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące oraz pracodawcy.
Cele doradztwa Rozwój kompetencji zawodowych. Usieciowienie. Kierowanie rozwojem kariery.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.
Staże i współpraca z biznesem Organizacja staży. Łączenie studentów z pracodawcami.

 SZWECJA

SZKOŁA 1 – KONSTFACK – UNIVERSITY OF ARTS, CRAFTS AND DESIGN IN STOCKHOLM

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.
Cele doradztwa b.d.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Kursy przedsiębiorczości we współpracy z instytucjami zatrudniającymi twórców.
Staże i współpraca z biznesem Transit Kulturinkubator to działające przy uczelni stowarzyszenie non profit zraszające profesjonalnych filmowców, muzyków, artystów performatywnych, artystów wizualnych i projektantów. Oferuje rozwój biznesu dla działań artystycznych w formie warsztatów, superwizji, a także powierzchnię biurową. Celem Transit jest przyczynienie się do poprawy warunków dla artystów wizualnych, filmowców, artystów scenicznych, muzyków i projektantów. Transit jest finansowany ze środków publicznych.

SZKOŁA 2 – UMEÅ UNIVERSITY – UMEÅ ACADEMY OF FINE ARTS

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.
Cele doradztwa b.d.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego b.d.
Staże i współpraca z biznesem Stowarzyszenia i związki studenckiego organizują spotkania osób studiujących, przedstawicieli instytucji kultury, potencjalnych pracodawców.

SZKOŁA 3 – UNIVERSITY OF GOTHENBURG – FACULTY OF FINE ARTS, CRAFT AND DESIGN / FACULTY OF MUSIC AND PERFORMANCE

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.
Cele doradztwa b.d.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego b.d.
Staże i współpraca z biznesem Współpraca z organizacjami i innymi interesariuszami zaangażowanymi w produkcję kulturalną dla dzieci – takimi jak instytucje kulturalne (muzea, biblioteki), gminy, urbaniści i firmy specjalizujące się w organizacji zabaw, produkcji zabawek i książek dla dzieci. Wizyty studyjne na targach, w firmach z branży i studiach projektowych.

 WĘGRY

SZKOŁA 1 – HUNGARIAN UNIVERSITY OF FINE ARTS

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.
Cele doradztwa b.d.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.
Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

SZKOŁA 2 – UNIVERSITY OF DEBRECEN – FACULTY OF MUSIC

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.
Cele doradztwa b.d.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Zajęcia: podstawowe umiejętności producenta, podstawy zarządzania.
Staże i współpraca z biznesem Praktyki wykonawcze (koncerty, gale) ściśle powiązane z procesem rozwoju umiejętności, określonym w programie studiów i semestralnym planie pracy.

SZKOŁA 3 – FRANZ LISZT ACADEMY OF MUSIC

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Nie stwierdzono.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? b.d.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? b.d.
Cele doradztwa b.d.

TABELA 3 Formy wsparcia zawodowego na uczelniach prowadzących kierunki artystyczne w analizowanych krajach; cd.

Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.
Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

WŁOCHY

SZKOŁA 1 – ACCADEMIA DI BELLE ARTI DI BRERA, MEDIOLAN

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Szkoła w systemie AlmaLaurea – konsorcjum wielu uczelni monitorujące losy absolwentów, ale też proponujące oferty pracy, a przedsiębiorcom poszukiwanie pracowników.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące i absolwenci.
Cele doradztwa Łączenie absolwentów i pracodawców. Zapewnianie widoczności oferty absolwentów.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Praktyki programowe przewidziane w planach studiów poszczególnych studiów I i II stopnia.
Staże i współpraca z biznesem Staże na kierunkach: malarstwo, grafika, dekoratorstwo, scenografia, konserwacja zabytków, nowe technologie, wzornictwo przemysłowe.

SZKOŁA 2 – SCUOLA HOLDEN, TURYN

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Talent Hub – sieć łącząca absolwentów i pracodawców.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące i absolwenci.
Cele doradztwa Ułatwianie kontaktu pomiędzy absolwentami i pracodawcami.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Na trzecim roku studiów osoby studiujące uczestniczą w zajęciach poświęconych wejściu do świata pracy, które nazywają się curriculum i są zarządzane przez Talent Hub.
Staże i współpraca z biznesem Pomoc firmom w znalezieniu nowych specjalistów do współpracy za pośrednictwem Talent Hub. Opening Doors to doroczne wydarzenie, podczas którego absolwenci dwuletnich studiów magisterskich prezentują profesjonalistom swoje projekty, co daje możliwość znalezienia dla nich finansowania lub zatrudnienia dla ich autorów i autorek.

SZKOŁA 3 – ACCADEMIA NAZIONALE D'ARTE DRAMMATICA SILVIO D'AMICO, RZYM

Czy przy uczelni istnieje biuro karier? Tak.
Jakiego rodzaju formy wsparcia oferuje biuro karier? Doradztwo zawodowe. Tutoring. Wspieranie osób transpłciowych na rynku pracy.
Do kogo skierowana jest oferta biura karier? Osoby studiujące.
Cele doradztwa Ułatwianie wejścia na rynek pracy. Wspieranie polityki równościowej.
Zajęcia z zakresu przedsiębiorczości/przygotowania zawodowego Nie stwierdzono.
Staże i współpraca z biznesem Nie stwierdzono.

Analiza powyższej tabeli prowadzi do następujących wniosków:

1. Wiele poddanych analizie uczelni prowadzących studia artystyczne, wspierając osoby studiujące w ich rozwoju zawodowym, nie ogranicza się wyłącznie do klasycznie rozumianego doradztwa zawodowego (a więc analizy potencjałów i możliwości danej osoby, wskazywania optymalnych dla niej trajektorii kariery czy miejsce zatrudnienia). Przeciwnie – istnieją dziś bardzo innowacyjne formy działania biur karier, które prowadzą badania, świadczą usługi dla pracodawców, tworzą programy mentorskie i tutoringowe, funkcjonują w roli biur pośrednictwa w poszukiwaniu pracy, czy też działają w roli impresariatów dla najmłodszego pokolenia osób tworzących sztukę.
2. Po drugie, choć biura karier, zgodnie ze swoją nazwą, zazwyczaj koncentrują się na ułatwianiu absolwentom procesów wchodzenia na rynek pracy, to w niektórych wypadkach (jak na przykład w Austrii, czy Szwecji) propagują też zrównoważone modele kariery, stają się narzędziami polityki równościowej, ważnym instrumentem optymalizacji programów nauczania.
3. Istotne są te polityki niektórych uczelni (zwłaszcza w Austrii, Belgii czy Danii), które wyrażają odpowiedzialność za losy absolwentów poprzez stwarzanie im ułatwień w rozpoczynaniu kariery zawodowej (użyczanie pracowni, przestrzeni ekspozycyjnych, udzielanie wsparcia prawnego, bezpłatny dostęp do bibliotek czy baz z informacjami o ofertach pracy lub wakatach w instytucjach kultury, itd.).
4. W przypadku niektórych, wiodących w danym kraju, uczelni nie udało nam się odnaleźć informacji na temat funkcjonujących w ich obrębie biur karier (w przypadku zaś 5 krajów – żadna z wybranych do analizy uczelni nie posiada biur karier – tak jest w przypadku: Szwecji, Węgier, Czech i Dani, w przypadku zaś kolejnych 2: Austrii oraz Belgii – wśród trzech analizowanych uczelni tylko jedna miała biuro karier albo podobną w kompetencjach instytucję). Niekoniecznie musi to oznaczać, iż one nie istnieją, ale raczej, iż nie są one eksponowane na stronach uczelni lub że w ogóle brakuje publicznie dostępnych informacji na temat ich funkcjonowania. To z kolei może znacznie utrudniać korzystanie z ich oferty również przez osoby studiujące, absolwentów czy pracodawców. Jak się wydaje – na co wskazuje brak tradycyjnych biur karier w przypadku niektórych progresywnych uczelni – ta forma wspierania absolwentów powoli przechodzi do lamusa na rzecz interaktywnych baz danych łączących absolwentów i pracodawców, wspólnych projektów realizowanych z podmiotami zewnętrznymi, pokazów lub wielodniowych festiwali prezentujących dokonania absolwentów, wspierania start-upów czy wręcz występowania uczelni w roli inwestorów lub „aniołów biznesu” dla komercyjnych projektów osób studiujących lub kończących szkoły wyższe. Niektóre z uczelni proponują też studia połączone z pracą (nauka przez pracę). Czasami też – dotyczy to zwłaszcza uczelni kształcących ludzi teatru czy tańca – organizowane są pokazy nabytych umiejętności i to nie tylko w murach akademii, ale też o charakterze objazdowym, przyjmujące postać wykraczającego poza granice danego państwa tournée.
5. Nie we wszystkich uczelniach, których strony internetowe przeszukiwano, w portfolio zajęć istnieją te dotyczące przedsiębiorczości, marketingu, autoprezentacji i aspektów kształcenia związanych z uzawodowieniem. Dosyć charakterystyczne jest również to, że pojawiają się

one raczej na tych kierunkach artystycznych, które mają charakter bardziej „praktyczny”, powiązane są ściśle z sektorem kreatywnym (projektowanie, architektura, komunikacja wizualna, plakat, grafika itd.), są natomiast zupełnie nieobecne na tych, które zaliczyliśmy do bardziej klasycznie rozumianych „arts” (malarstwo, rzeźba, muzyka klasyczna itd.). Może to niestety sugerować, iż już na poziomie edukacji myśli się o tej drugiej kategorii kierunków jako „niekomercyjnych” czy „pozarynkowych”, co może znacznie utrudniać wchodzenie na rynek pracy osobom, które je kończą.

- 6. Warto zauważyć, iż w niektórych krajach (jak Austria, Dania, Finlandia, Holandia czy Szwecja) zajęcia dotyczące rynku sztuki, uzawodowienia i profesjonalizacji nie są realizowane w duchu neoliberalnym, ale raczej zawierają doskonalenie krytycznego myślenia, myślenia odpowiedzialnego społecznie i środowiskowo, nakierowanego raczej na rozwiązywanie istotnych problemów społecznych, nie zaś na maksymalizację zysku. Ważnymi aspektami takiego kształcenia zawodowego jest też podkreślenie istotności pracy dla lokalnych społeczności, środowiska czy dostępności przestrzeni publicznych.
- 7. Na niektórych uczelniach opiekę mentoringową, sieciującą, ale też stypendialną, przejmują na siebie stowarzyszenia absolwentów, współpracując przy tym bardzo intensywnie z jednej strony z uczelniami, w obrębie których działają, z drugiej zaś z przedsiębiorcami, galeriami, itd. Takie działania często mają quasi-komercyjny charakter – dzięki niedrogiej miesięcznej subskrypcji, osoby wchodzące na rynek pracy otrzymują wyselekcjonowane oferty pracy, kontakty do potencjalnych pracodawców, informacje o wakatach w instytucjach kultury.
- 8. Wśród analizowanych tym razem uczelni znajdziemy takie jak: Complutense University of Madrid (UCM), Cyprus University of Technology, National University of Arts George Enescu in Jassy czy National University of Art in Bucharest, które prowadzą własne badania i to nie tylko losów zawodowych absolwentów, ale szerzej również aktualnych trendów na rynku pracy. To bardzo ważna rola uczelni, bo w ten sposób ma ona szansę przekształcać program i formuły działania tak, by były one lepiej dopasowane do aktualnych potrzeb rynku pracy.

Przeprowadzona przez nas ankieta, choć wypełniona przez niewiele, przynosi następujące ustalenia:

- Ponad 70% badanych uczelni posiada biura karier.
- Ponad 80% badanych uczelni prowadzi zajęcia z zakresu przedsiębiorczości, rozwoju kompetencji zawodowych itd.
- W przypadku 50% badanych uczelni zajęcia tego rodzaju mają charakter fakultatywny, w mniej niż 30 % są obowiązkowe dla wszystkich osób studiujących, w nieco ponad 20% są obowiązkowe dla osób, które wybierają zawodowe ścieżki kształcenia.
- Wyniki ankiety wskazują, iż tylko w przypadku mniej niż 16% analizowanych uczelni w zajęciach tego rodzaju uczestniczy więcej niż 70% osób studiujących.
- Badania pokazują też, że około 45% uczelni prowadzi badania monitorujące losy absolwentów.

Jak więc można dostrzec, chociaż większość uczelni prowadzących kierunki artystyczne ma w swojej ofercie zajęcia wspierające uzawodowienie osób studiujących, to zajęcia te nie mają

charakteru obowiązkowego, ale fakultatywny. Zwiększa to oczywiście zakres swobodnego kształtowania przebiegu studiów, ale może też sugerować, iż wiedza i umiejętności dotyczące przedsiębiorczości, umiejętności autoprezentacji, współpracy z biznesem mają charakter dodatkowy i nie wszystkim osobom uprawiającym sztukę są one potrzebne.

POZAFORMALNE SYSTEMY KSZTAŁCENIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Kształcenie młodych artystów odbywa się także poza murami uczelni, a nawet poza publicznymi instytucjami kształcenia. W kolejnej części opracowania przyglądamy się formom i miejscom takiej pozaformalnej edukacji. By zachować możliwość porównań z pierwszą częścią opracowania, także i w tym wypadku postanowiliśmy wyodrębnić cztery podstawowe obszary kształcenia: zajęcia, kursy oraz warsztaty, mentoring, rezydencje i okazje do sieciowania. Postanowiliśmy także skategoryzować rodzaje działań wewnątrz każdego z obszarów, by w ten sposób lepiej wskazać ich zróżnicowanie oraz móc podać najciekawsze przykłady.

ZAJĘCIA, KURSY ORAZ WARSZTATY

TABELA 4 Przykładowe formy zajęć doskonalących umiejętności zawodowe w objętych analizą krajach UE

KATEGORIA

WARSZTATY I KURSY PRAKTYCZNE

FORMA

Zajęcia praktyczne, często w formie warsztatów, skupiające się na rozwijaniu lub aktualizacji konkretnych umiejętności artystycznych lub zawodowych. Organizują je zarówno uczelnie, jak i podmioty komercyjne.

ADRESACI

Bez kryterium wiekowego (nie wybrzmiało w toku analizy).

PRZYKŁADY

- Warsztaty dotyczące mobilności zawodowej w Austrii. [Link](#)
- Płatne warsztaty, prowadzone przez belgijską LUCA School of Arts dla osób chcących się specjalizować w określonych kierunkach, np. z biodesingu. [Link](#)
- WOC Online Artist Residency organizuje płatne, internetowe warsztaty, np. o sztuce uczestniczącej (Bułgaria). [Link](#)
- Warsztaty dla młodych architektów w czeskim Zámek Liteň. [Link](#)
- Prywatna szkoła na Cyprze dla osób, które chcą przekształcić pasję do sztuki w karierę. [Link](#)
- Cykle wykładowe Akademii Sztuki w Fionii, otwarte także na zewnątrz, dotyczące nowych filozofii i wyzwań artystycznych. [Link](#)
- Kursy online pomagające planować karierę z uwzględnieniem stabilności ekonomicznej (Czechy). [Link](#)
- Helsińskie Międzynarodowe Stowarzyszenie Artystów (Finlandia), np. warsztat „Wprowadzenie do tworzenia sztuki zrównoważonej” [Link](#)

TABELA 4 Przykładowe formy zajęć doskonalących umiejętności zawodowe w objętych analizą krajach UE; cd.

- Warsztaty Stowarzyszenia Autorów Sztuk Graficznych i Plastycznych dla jego członków, np. dotyczące zarządzania karierą i ochrony praw autorskich (Francja). [Link](#)
- „Crafting Prosperity: Drafting Creative Proposals for Emerging Artists” – warsztat w Grecji. [Link](#)
- Barcelona Academy of Art – programy wieczorowe i inne, pozwalające osobom dorosłym (w tym absolwentom) powiększać na tej uczelni umiejętności w różnych technikach tworzenia. [Link](#)
- Kursy hiszpańskiego ośrodka Metafora (ze sztuki publicznej i arteterapii), w których udział mogą brać także absolwenci. [Link](#)
- Zawodowa Organizacja Holenderskich Projektantów, np. Szkolenia z AI dla projektantów wizualnych (Holandia). [Link](#)
- Płatny kurs „Gap Year” dla osób chcących rozwijać swoją praktykę artystyczną (Irlandia). [Link](#)
- Casino Luxembourg – Forum d’art Contemporain, instytucja organizująca m.in. warsztaty mogące wzbogacić twórczość młodych twórców (np. techno-ekspresje). [Link](#)
- Artysta Zawodowiec – program warsztatowo mentoringowy wspierający rozwój karier osób artystycznych prowadzony przez Fundację Sztuki Polskiej ING (dla studentów, ale nie tylko). [Link](#)
- Oferta pozwalająca zaktualizować umiejętności absolwentom sztuki i projektowania na sztokholmskim Royal Institute of Art. [Link](#)
- Wielotygodniowy program warsztatów dla artystów tańca ze Szwecji (nowe metodologie i praktyki). [Link](#)
- Inkubator Młodych Artystów (Włochy). [Link](#)
- Stowarzyszenie Young Artists Emilia Romagna, np. szkolenie dla osób do 35 roku życia z regionu Emilii-Romanii z zakresu sztuki współczesnej i rewitalizacji miast (Włochy). [Link](#)

KATEGORIA

PROGRAMY I SZKOŁY LETNIE

FORMA

Wielotygodniowe kursy, pozwalające nie tylko nabywać umiejętności techniczne, ale także kontekstualizować już zdobytą wiedzę (odnosić ją do wyzwań współczesności).

ADRESACI

Młodzi artyści (studiujący i absolwenci), ale też inne osoby chcące rozwinąć się w tym kierunku.

PRZYKŁADY

- Międzynarodowa Letnia Akademia Sztuk Pięknych w Salzburgu koncentrująca się na wyzwaniach współczesnej produkcji artystycznej i z udziałem doświadczonych twórców. [Link](#)
- Szkoła Letnia Teatru Archa w Pradze o teatralnych działaniach społecznych. [Link](#)
- Letni Uniwersytet Centro Universitario de Artes y Diseño de Barcelona (np. o branding). [Link](#)
- Letnia Szkoła Muzeum Prado dla młodych historyków sztuki, przyszłych kuratorów i menadżerów muzeów. [Link](#)
- Letni kurs badań nad sztuką we Flandrii (dla absolwentów i doktorantów). [Link](#)
- Szkoła letnia irlandzkiej The Arts Council’s poświęcona różnorodności kulturowej. [Link](#)
- Program Stepping Stone Festiwalu Młodych artystów w Bayreuth (Niemcy). [Link](#)
- Niemiecko-Francuskie Forum Młodej Sztuki, warsztaty wzmacniające kompetencje zawodowe w międzykulturowym środowisku dla artystów w wieku od 18 do 35 lat. [Link](#)
- Szkoła letnia i wieczorowa Łotewskiego Centrum Sztuki Współczesnej dla młodych i aspirujących artystów. [Link](#)

TABELA 4 Przykładowe formy zajęć doskonalących umiejętności zawodowe w objętych analizą krajach UE; cd.

- Letnia Szkoła Fundacji Sztuki Polskiej ING – Ostatni etap projektu Artysta Zawodowiec (dla osób wybranych podczas konsultacji portfolio). [Link](#)
- Iași Arts Summer School o „poetyckim zaangażowaniu” dla studentów i doktorantów organizowana przez Uniwersytet Sztuk Pięknych w Jassach (Węgry). [Link](#)
- Szkoła letnia WHW Akademia (ngo, Węgry) dla artystów wschodzących, z tematami dotyczącymi opieki, dekolonialności i radykalnych pedagogii. [Link](#)

KATEGORIA

PORADNIKI, BAZY WIEDZY I PLATFORMY EDUKACYJNE

FORMA

Bazy inspiracji, webinary, porady w zakresie uzawodowienia i inne materiały udostępniane przez organizacje cechowe i pozostałe podmioty chcące w ten sposób popularyzować wiedzę wśród osób tworzących.

ADRESACI

Artyści i twórcy na różnych etapach kariery (materiały pozwalają zorientować się w meandrach zawodu, ale też być na bieżąco).

PRZYKŁADY

- Przewodnik dla początkujących artystów zawodowych przygotowany przez Flanders Arts Institute. [Link](#)
- Portal publikujący i gromadzący informacje o przemyśle kreatywnym w Czechach. [Link](#)
- Podręcznik dla młodych artystów tańca rozpoczynających kariery (Czechy). [Link](#)
- Zakładka z poradami prawnymi i prowadzenia kariery (w tym work-life balance) na stronie duńskiego Billedkunstneres Forbund (Związku Artystów Plastyków). [Link](#)
- Usługi doradcze ws. produkcji duńskiej Platformy rozwojowej dla sztuk performatywnych [Link](#)
- Zakładka o profesjonalizacji na stronie duńskiej organizacji UKK (zrzeszającej artystów, kuratorów i mediatorów sztuki). [Link](#)
- Pomocna wyszukiwarka szkoleń na stronie Estońskiego Stowarzyszenia Artystów. [Link](#)
- Webinary i fiszki związane z praktyką zawodową na stronie Francuskiego Stowarzyszenia Artystów Wizualnych [Link do webinarów](#), [Link do fiszek](#)
- Darmowe konsultacje dla artystów greckiej organizacji pozarządowej State of Concept Athens, z których mogą skorzystać młodzi twórcy. [Link](#)
- Strona internetowa AIE (Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Hiszpanii) z zakładkami m.in. o umowach. [Link](#)
- Strona internetowa Artystów Wizualnych Irlandii z poradami przydatnymi na początku kariery. [Link](#)
- Baza wiedzy zawierająca „praktyczne informacje na temat rozpoczynania i rozwijania zrównoważonej praktyki zawodowej jako osoba samozatrudniona lub zatrudniona. (Holandia) [Link](#)
- Platforma z bazą wiedzy dla artystów chcących realizować projekty w irlandzkich szkołach. [Link](#)
- Wykłady na tematy zawodowe udostępniane online stronie Litewskiego Stowarzyszenia Fotografów. [Link](#)
- Cykl webinarów i rozmów online organizowanych przez Arts Council Malta. [Link](#)
- Kunst-Starter: Strona gromadząca informacje dotyczące rozpoczynania działalności artystycznej (Niemcy). [Link](#)
- Niemiecka organizacja i strona internetowa, gromadząca informacje pomagające podróżującym artystom. [Link](#)
- Szwedzka, międzynarodowa platforma publikacyjna zajmująca się badaniami artystycznymi. [Link](#)

TABELA 4 Przykładowe formy zajęć doskonalących umiejętności zawodowe w objętych analizą krajach UE; cd.

- Strona i usługi szwedzkiego Konstnärsservice (Stowarzyszenia Artystów), m.in. zagadnienia z zakresu prawa i ekonomii. [Link](#)

MENTORING

TABELA 5 Przykładowe formy mentoringu w objętych analizą krajach UE

KATEGORIA
MENTORING UZNANYCH ARTYSTÓW DLA POCZĄTKUJĄCYCH TWÓRCÓW (MASTER-APPRENTICE)

CECHY
Wsparcie młodych adeptów sztuki poprzez bardziej doświadczonych artystów lub ekspertów motywujących i doradzających w budowaniu kariery (rozwój umiejętności, budowanie rozpoznawalność i sieci, umiędzynarodowienie, etc).

ADRESACI
Osoby po studiach, osoby rozpoczynające karierę (emerging artists).

- PRZYKŁADY**
- Program mentorski wspierający absolwentów wiedeńskiej Akademii Sztuk Pięknych (Austria). [Link](#)
 - Cypryjski mentoring w ramach wspólnych występów dla wschodzących artystów cyrkowych. [Link](#)
 - Reiffers Art Initiatives (Francja), [Link](#)
 - Equilibrium Young Artists (Francja), [Link](#)
 - Export Artist Accelerator (Finlandia), [Link](#)
 - Nordic Culture Point Mentorship Programme dla osób do 30 lat (Finlandia), [Link](#)
 - Program Mentoringowy Rolex, m.in. dla artystów z Grecji. [Link](#)
 - Irlandzki program mentorski dla wschodzących artystów tworzących we współpracy ze społecznościami. [Link](#)
 - Mentoring Filharmonii Luksemburskiej – dwuletni program dla utalentowanych młodych muzyków. [Link](#)
 - „Akademia NOSPR” – program stypendialno-mentorski adresowany do muzyków pomiędzy 18. a 30. rokiem życia, który obejmuje m.in. udział w koncertach i poprzedzających je próbach (Polska). [Link](#)
 - ACCELERATOR – program mentoringowy połączony ze wsparcie producenckim dla wschodzących artystów rumuńskich. [Link](#)
 - Mentor Magazine dla aspirujących pisarzy (Słowenia), [Link](#)
 - Program mentoringowy IAS (Włochy), [Link](#)
 - Budapest Art Mentor – program umożliwiający artystom „poznanie węgierskiej i międzynarodowej sceny artystycznej oraz zakorzenienie się w niej”. [Link](#)

TABELA 5 Przykładowe formy mentoringu w objętych analizą krajach UE; cd.

KATEGORIA
MENTORING DLA ARTYSTÓW CHCĄCYCH WYKONAĆ KOLEJNY KROK W SWOJEJ KARIERZE

CECHY
Wsparcie kierowane dla osób niekoniecznie młodych czy rozpoczynających, ale raczej starających się coś zmienić w swojej karierze lub działalności twórczej.

ADRESACI
Artyści na różnych etapach kariery, niezależnie od wieku, czasem wymogiem jest członkostwo w organizacji branżowej.

- PRZYKŁADY**
- Mentoring w ramach projektów wspierających rozwój czytelnictwa dofinansowanych przez Duńską Fundację Sztuki. [Link](#)
 - SHIFT Mentoring & Coaching Program for Artists (Finlandia), [Link](#)
 - Mentoring dla wszystkich członków Finnish Animation Guild (Finlandia), [Link](#)
 - Mentoring dla osób przebywających w rezydencji Drawing Centre (Holandia), [Link](#)
 - Mentorship Programme Building Beyond – nakierowany na wyobrażanie sobie alternatywnych ścieżek rozwoju miast świata (Holandia), [Link](#)
 - Program mentorski dla artystów zagrożonych marginalizacją (Irlandia). [Link](#)
 - Program mentoringowy Europejskiego Banku Inwestycyjnego – wsparcie uznanego artysty w tworzeniu nowego zestawu prac, połączony z rezydencją w Luksemburgu. [Link](#)
 - MSA and ACM Arts Residency – program rezydencji połączonych z mentoringiem dla wschodzących artystów na Malcie. [Link](#)
 - Mentoring Program “Newcomers” (Niemcy), [Link](#)
 - Perspektywa – węgierski program mentorski Art is Business dla osób związanych ze sztukami
 - Program mentoringowy Fundacji Arteria dla artystów szukających wsparcia w uzawodowieniu własnej praktyki (Polska). [Link](#)

KATEGORIA
MENTORING KOLEŻEŃSKI

CECHY
Program oparty na próbie wymiany doświadczeń i ról, znoszeniu barier między mentorem i mentorowanym (zwłaszcza tych opartych na wieku), co wzmacnia tożsamość zawodową.

ADRESACI
Artyści na różnych szczeblach kariery, zainteresowani współpracą i wspólnym rozwojem.

- PRZYKŁADY**
- „Empowering emerging Belgium artists of color” (Belgia) – dla osób poniżej 35 roku życia. [Link](#)
 - Open Call dla Artystów Stowarzyszonych – eksperymentalny projekt wspólnego życia, pracy i mentoringu (Belgia). [Link](#)

TABELA 5 Przykładowe formy mentoringu w objętych analizą krajach UE; cd.

- „Moving the New Artistic Development Programme” – mentoring dla choreografów i performerów (Cypr). [Link](#)
- Peer-led Mentoring Program 2024 (Finlandia), [Link](#)
- Program Litewskiego Stowarzyszenia Artystów Interdyscyplinarnych, [Link](#)
- Reinventing Mentoring in Arts Management (REMAM) (Łotwa), [Link](#)

KATEGORIA
MENTORING DLA KOBIET-ARTYSTEK

CECHY
Mentoring wzmacniający kobiety jako uczestniczki świata sztuki.

ADRESACI
Kobiety do 30. roku życia.

- PRZYKŁADY
- MINO (Antwerpia, Belgia) Female Artist Mentorship dla osób do pięciu lat od rozpoczęcia praktyki artystycznej. [Link](#)
 - Baltic Women in Film Mentorship (Litwa), [Link](#)
 - Kobiocy, szwedzki projekt muzyczno-mentoringowy, oparty na siostrzanym wsparciu. [Link](#)

KATEGORIA
MENTORING DLA MŁODYCH OSÓB (NIEKONIECZNIE ARTYSTÓW)

CECHY
Programy mentoringowe mające ułatwić młodym osobom planowanie kariery i wejście na rynek pracy.

ADRESACI
Osoby do kilku lat po studiach, niekoniecznie związane z sektorem sztuki (kultury).

- PRZYKŁADY
- Mentoring dla młodych do 26 roku życia (Bułgaria), [Link](#)
 - Innovationsledarna – program w Szwecji łączący młodych profesjonalistów z tymi bardziej doświadczonymi. [Link](#)
 - Guido Mentoring Program dla świeżych absolwentów prywatnego Luiss University (Włochy), [Link](#)

REZYDENCJE

TABELA 6 Przykładowe programy rezydencjalne w objętych analizą krajach UE

KATEGORIA
REZYDENCJE DLA ARTYSTÓW ROZPOCZYNAJĄCYCH KARIERĘ
(Z I BEZ KRYTERIUM WIEKOWEGO)

CECHY
Wsparcie w rozwijaniu praktyki artystycznej, przeznaczone dla osób w określonym wieku (do 35 lub 40 lat), mogących się wykazać dorobkiem (obiecujący, utalentowani), ale zawsze na początku kariery (niezależnie od wieku).

- PRZYKŁADY
- Program stypendialny regionu Styria (Austria) dla międzynarodowych praktyków i teoretyków sztuk wizualnych do 40 roku życia. [Link](#)
 - Program CYEN (Cypr) dla osób z przemysłów kreatywnych, działających na styku sztuki i technologii. [Link](#)
 - Rezydencje dla wschodzących artystów w duńskim FABRIKKEN. [Link](#)
 - Przestrzenie dla artystów Villa Belleville (Paryż, Francja), [Link](#)
 - Program dla artystów z okolic Renu Fondation François Schneider (Francja), [Link](#)
 - Sterna Fellowship – pobyt i projekt na wyspie Nisiros dla absolwentów greckich uczelni artystycznych. [Link](#)
 - Program dla osób zmotywowanych do rozwoju SEA Foundation dla osób 25+ (Holandia), [Link](#)
 - Program rezydencyjny Atelier Now (Irlandia). [Link](#)
 - Rezydencje Europejskiego Banku Inwestycyjnego w Luksemburgu, dla artystów do 35 roku życia. [Link](#)
 - Program rezydencyjny na maltańskiej wyspie GOZO. [Link](#)
 - Platforma dla wschodzących artystów z całego świata Künstlerhaus Bethanien (Niemcy), [Link](#)
 - Rumuński program rezydencyjny STUDIOTOPIA dla wschodzących artystów zainteresowanych współpracą nauki i sztuki. [Link](#)
 - Rezydencja dla młodych artystów MGLC Švicarija (Słowenia), [Link](#)
 - Program mający uzupełniać lukę między etapem kształcenia i profesjonalizacji Aksioma U30 (Słowenia), [Link](#)
 - Rezydencje dla artystów do 35 roku, którzy spędzą czas i będą tworzyć projekt na wyspie Luppa (Węgry). [Link](#)
 - Praktyki i stypendia w ramach weneckiego Biennale College (Włochy), [Link](#)
 - European Festivals Fund for Emerging Artists – ciekawy projekt grantowy dla festiwalu tworzących rezydencje dla wschodzących artystów (Europa). [Link](#)

KATEGORIA
REZYDENCJE Z NACISKIEM NA KONKRETNE TEMATY LUB CELE
(MOGĄCE ZAINTERESOWAĆ MŁODYCH ARTYSTÓW)

CECHY
Programy rezydencyjne ukierunkowane na specyficzne tematy lub cele, takie jak zrównoważony rozwój, spowolnienie, transformacja społeczna, innowacyjne praktyki artystyczne, współpraca interdyscyplinarna, współpraca ze społecznościami lokalnymi, dziećmi w szkołach, etc.

TABELA 6 Przykładowe programy rezydencjalne w objętych analizą krajach UE; cd.

PRZYKŁADY

- Rezydencje MINO LAB (Belgia) dla twórców współpracujących ze społecznościami. [Link](#)
- Rezydencje w ramach międzynarodowej imprezy Water Tower Art Fest (Bułgaria), [Link](#)
- Grecki program rezydencji w ośrodkach zdrowia psychicznego. [Link](#)
- Rezydencje „Into the fields” (Czechy) dla artystów z Czech, Niemiec lub Polski, żyjących lub pracujących na terenach wiejskich lub dla których jest to wiodąca tematyka. [Link](#)
- Earthwise Residency (Dania) – projekt skupiający się na projektach dotyczących natury i regeneracji środowiska. [Link](#)
- Program dla artystów z różnych krajów i dyscyplin Kone Foundation – Saari Residence (Finlandia), [Link](#)
- Projekt rezydencyjny w Hadze 1646 Residency (Holandia), [Link](#)
- Program dla artystów z różnych dziedzin pracujących ze społecznościami Rucka Residency (Łotwa), [Link](#)
- Rezydencja Art Inside Out w gminach Halland (Szwecja) dla lokalnych i międzynarodowych artystów chcących rozwijać tematy związane z kontekstem. [Link](#)
- Artist in Coexistence (Szwecja) – rezydencja inspirowana posthumanizmem. [Link](#)
- Rezydencje skupione na artywizmie Cittadellarte – Fondazione Pistoletto (Włochy), [Link](#)
- Flowing Streams – międzynarodowy program rezydencyjny skupiony na tematyce wody. [Link](#)
- Culture Utopias – program rezydencyjny dla twórców z Rumunii, Polski i Ukrainy, którzy wspólnie z interesariuszami i mieszkańcami z tych krajów opracowywać będą koncepty wobec wyzwań współczesności. [Link](#)

KATEGORIA

REZYDENCJE DLA ARTYSTÓW BEZ OGRANICZEŃ WIEKOWYCH CZY ETAPU KARIERY (PODKREŚLAJĄCE TEN FAKT)

CECHY

Programy dla artystów bez kryterium wiekowego czy stażowego, część z nich wręcz podkreśla ten fakt w open call (jako rodzaj manifestu, obok kierowania programów do środowiska międzynarodowego).

PRZYKŁADY

- Program rezydencyjny Museums Quartier (Austria) dla międzynarodowych artystów na rozwój projektów. [Link](#)
- The Brno Artists in Residence – program dla osób w różnym wieku, o różnym pochodzeniu, bez presji, by coś stworzyć, skoncentrowany na well-beingu zaproszonych (Czechy). [Link](#)
- „Młyn sztuki” – czeski program dla sztuk regeneratywnych, podkreślający brak zobowiązań artystów w rezydencji, mogą skupić się na swojej sztuce, włączyć się w społeczność albo pomagać w ogrodzie. [Link](#)
- Program rezydencyjny cypryjskiej Pharos Arts Foundation. [Link](#)
- Helsinki International Artist Programme HIAP Residency (Finlandia), [Link](#)
- Duży program międzynarodowy dla artystów chcących pracować w Paryżu Cité Internationale des Arts (Francja), [Link](#)
- Rezydencja w IMMA (Irlandia) – dla artystów w zwrotnym punkcie kariery. [Link](#)
- Rezydencje powiązane ze współpracą z mentorami Rupert Residency (Łotwa), [Link](#)
- Program dla artystów wizualnych w różnym wieku i z różnych krajów Balmoral Residency (Niemcy), [Link](#)
- Rezydencje skoncentrowane na wymianie doświadczeń Rama Studios (Portugalia), [Link](#)
- Kameralne rezydencje w okolicy Genoi Bogliasco Fellowships (Włochy), [Link](#)

TABELA 6 Przykładowe programy rezydencjalne w objętych analizą krajach UE; cd.

KATEGORIA

REZYDENCJE DLA OBCOKRAJOWCÓW LUB OSÓB Z DANYCH KRAJÓW

CECHY

Rezydencje dla artystów z określonych krajów lub zagranicznych twórców, kładące nacisk na międzynarodową wymianę i solidarność (np. w kontekście artystów z obszarów objętych wojną czy kryzysem), ale też skupione na wymianie twórców z krajów pogranicznych.

PRZYKŁADY

- Program rezydencyjny wiedeńskiej ASP we współpracy z lokalnym Caritas dla artystów z tzw. „trzeciego świata” (Austria). [Link](#)
- Zmieniające się programy realizowane przez Goethe-Institut Bulgaria, [Link](#)
- The Displaced Artists Network – duńska inicjatywa rządowo-prywatno-pozarządowa służąca zapewnieniu rezydencji artystom, którzy musieli uciec z Ukrainy. [Link](#)
- Wymiana rezydencyjna między artyst(k)ami z Luksemburga i Saarbrücken. [Link](#)
- Program dla zagranicznych artystów, którzy chcą się rozwijać w Rydze NOASS Art Centre (Łotwa), [Link](#)
- Open call dla artystów z Ukrainy KAIR Košice (Słowacja), [Link](#)
- Program dla artystów z krajów Visegrad Banská Štábnica Contemporary (Słowacja), [Link](#)

SIECIOWANIE

TABELA 7 Przykładowe formy działań sieciujących w objętych analizą krajach UE

KATEGORIA

SIECIOWANIE POPRZEC FESTIWALE I TARGI SZTUKI

CECHY

Wydarzenia prezentujące aktualną sztukę, targi młodej sztuki, a także większe festiwale oraz organizowane w ich ramach spotkania, konferencje i dyskusje sprzyjają nawiązywaniu kontaktów, także przez młodych artystów.

ADRESACI

Bez ograniczeń wiekowych, z wyjątkiem targów młodej sztuki prezentujących prace młodych artystów.

PRZYKŁADY

- Paralell Viena – alternatywne targi sztuki (Austria). [Link](#)
- Generation Brussels w ramach ArtWeek – projekt wystawienniczy dedykowany twórcom jeszcze nierozpoznanym (Belgia). [Link](#)
- Baza danych laureatów czeskiej prestiżowej nagrody dla młodych twórców sztuk wizualnych (próg wieku 35 lat został zniesiony w 2024 r.). [Link](#)
- Wydarzenia organizowane przez Helsinki International Artists Association (HIAA), np. Targi rzemiosła (Finlandia), [Link](#)

TABELA 7 Przykładowe formy działań sieciujących w objętych analizą krajach UE; cd.

- Trzydniowy program spotkań dla artystów wizualnych Rencontres d'Arles (Francja), [Link](#)
- Wystawa o nowej generacji greckich artystów w konserwatorium ateńskim. [Link](#)
- „Swab Barcelona Art Fair” – niezależne targi sztuki, eksperymentalna platforma i miejsce spotkań dla wschodzących artystów oraz galerii (Hiszpania). [Link](#)
- Wystawa-konkurs „Pokolenie” Fundacji Montemadrid, prezentujące młodą sztukę artystów z Hiszpanii. [Link](#)
- Art Vilnius – targi we współpracy z instytucjami z kilkunastu krajów (Litwa), [Link](#)
- Emerging Visions – wystawa prezentująca prace studenckie w maltańskiej Spazju Kreattiv (Malta). [Link](#)
- Targi Młodej Sztuki (Polska). [Link](#)
- DIPLOMA Show – wydarzenie finansowane przez Ministerstwo Kultury Rumunii, na którym absolwenci kierunków artystycznych pokazują swoje prace dyplomowe. [Link](#)
- Wystawa „Artists Rooms”, poświęcona wschodzącym rumuńskim talentom w finansowanym przez Groupe Societe Generale BDR Scena9. [Link](#)

KATEGORIA

SIECIOWANIE POPRZEC REZYDENCJE ARTYSTYCZNE

CECHY

Programy rezydencyjne siłą rzeczy sprzyjają poznawaniu nowych osób i nawiązywaniu relacji w świecie sztuki, ale część z nich szczególnie akcentuje ten aspekt, konstruując w odpowiedni sposób reguły i program rezydencji.

ADRESACI

Osoby zróżnicowane wiekowo (bywają rezydencje dla osób w określonym wieku, ale częściej adresuje się je do osób, które z uwagi na etap kariery mogą być nimi zainteresowane).

PRZYKŁADY

- Rezydencja dla artystów muzyki Neiro (Czechy). [Link](#)
- Rezydencje Kimonos Art Center (Paphos, Cypr). [Link](#)
- Rezydencja Malt AIR w Ebeltoft (Dania). [Link](#)
- Program rezydencyjny Nectart, obiecujący m.in. wejście w sieć artystyczną Barcelony (Hiszpania). [Link](#)
- Program oparty na tematycznych dyskusjach z ekspertami Pilotenkueche (Niemcy), [Link](#)
- Akademie Schloss Solitude – kolejny przykład rezydencji skupionej na wymianie międzynarodowej i intermedialnej (Niemcy), [Link](#)
- Kaunas Biennial (Litwa), [Link](#)
- Woven Network Sweden – program rezydencyjno-sieciujący skupiony na doświadczeniu kobiet w pandemii COVID-19. [Link](#)

KATEGORIA

SIECIOWANIE POPRZEC WSPÓLNE WYSTAWY I PROJEKTY ARTYSTYCZNE

CECHY

Wydarzenia artystyczne, mające na celu grupowanie młodych artystów, poza aspektem szkoleniowym oraz prezentacyjnym, prowadzą do inicjowania nowych znajomości.

ADRESACI

Młodzi artyści, bez precyzowania kryterium wiekowego.

TABELA 7 Przykładowe formy działań sieciujących w objętych analizą krajach UE; cd.

PRZYKŁADY

- Wspólna wystawa młodych artystów organizowana przez Galeria Credo Bonum i Goethe-Institut Bułgaria, [Link](#)
- Pozainstytucjonalna społeczność młodych artystów Eesti Noorte Kaasaegse Kunsti Liit (Estonia), [Link](#)
- Young Luxembourgish Artists – wystawa-platforma-przestrzeń ekspozycyjna dla młodej artystycznej sceny z tego kraju. [Link](#)
- Wystawa młodych artystów (do 35 lat) zorganizowana przez Starą Kolonię Artystyczną w Szentendre (Szentendre Régi Művésztelep) (Węgry). [Link](#)
- CELA – Connecting Emerging Literary Artists, projekt sieciowania młodego pokolenia literatów z Europy. [Link](#)

KATEGORIA

SIECIOWANIE POPRZEC MIEJSCA I PRZESTRZENIE

CECHY

Przestrzenie kreatywne, powstające w miejscach przemysłowych, albo organizacje, które na co dzień istnieją głównie w sieci, sprzyjają sieciowaniu, także z udziałem młodych artystów.

ADRESACI

Osoby w różnym wieku i na różnym etapie kariery.

PRZYKŁADY

- MINO Art Space & Lab – rezydencja i przestrzeń wystawiennicza w Antwerpii (Belgia). [Link](#)
- ArtHub w Kopenhadze (Dania). [Link](#)
- Centrum Kreatywne w przestrzeni przemysłowej Nova Cvernovka (Słowacja), [Link](#)
- Stowarzyszenie Studia Młodych Artystów Plastików (A Fiala Képzőművészek Stúdiója Egyesület) – sieć i studio, którego celem jest wspieranie organizacyjne i wystawiennicze swoich członków i członkiń (Węgry). [Link](#)
- Platforma łącząca tancerzy z regionu Moving Balkans (międzynarodowy), [Link](#)

KATEGORIA

SIECIOWANIE POPRZEC LOBBING ZWIĄZKOWY

CECHY

Młodzieżowe sekcje niektórych organizacji cechowych oraz pozarządowe inicjatywy upolityczniające kwestie związane z pracą i bezpieczeństwem socjalnym artystów, także młodych, wytwarzają tożsamość i więzi wokół wspólnej sprawy.

ADRESACI

Osoby w różnym wieku i na różnym etapie kariery (poza młodzieżowymi sekcjami związków zawodowych).

PRZYKŁADY

- Młodzieżowa sekcja Stowarzyszenia Estońskich Pisarzy, [Link](#)
- Stowarzyszenie organizujące akcje na rzecz sektora sztuk wizualnych Platform BK (Holandia), [Link](#)

TABELA 7 Przykładowe formy działań sieciujących w objętych analizą krajach UE; cd.

KATEGORIA
INNE INICJATYWY SIECIUJĄCE

CECHY
Sieciowanie wewnątrzśrodowiskowe oraz z kuratorami spoza niego.

ADRESACI
Osoby w różnym wieku i na różnym etapie kariery.

- PRZYKŁADY
- Project Network – duński program sieciujący dla młodego pokolenia twórców ceramiki użytkowej z całego świata. [Link](#)
 - Artist Run Team Building – sieciowanie artystów zarządzających przestrzeniami kultury (też młodych) w ramach Timișoara 2023 Europejska Stolica Kultury (Rumunia). [Link](#)
 - Projekt Networking North – sieciowanie artystów (także młodych) z północnej Szwecji z kuratorami z całego świata. [Link](#)

Analiza przykładów edukacji nieformalnej, w których mogą partycypować młode osoby pozwala zauważyć kilka istotnych kwestii:

1. Takich działań jest dużo, mają bardzo zróżnicowany charakter oraz nie posiadają charakteru podawczego, ale raczej aktywizujący, są nie tyle kolejną formą dydaktyki, co raczej stwarzają możliwości rozwoju dla młodych osób.
2. Wiele z form edukacji pozaformalnej, jak różnorodne typy rezydencji czy sieciowania, postrzegane są wprost jako okazja do wchodzenia na rynek pracy czy do stawiania się integralną częścią świata artystycznego lub kreatywnego.
3. Analizując zidentyfikowane przykłady, dostrzec można różnice bogactwa oferty edukacyjnej tego rodzaju w poszczególnych krajach. Jest jej więcej w państwach takich, jak Francja, Niemcy, Holandia Austria, Belgia czy Irlandia, a mniej w krajach Europy Południowej i Środkowo-Wschodniej. W przypadku takich aktywności, jak sieciowanie czy rezydencje, niekoniecznie musi to pociągać za sobą rażące dysproporcje oferty dla osób mieszkających w różnych krajach objętych badaniem, bo większość z tego rodzaju możliwości dostępna jest dla osób z zagranicy, a informacje o ofercie gromadzone są na specjalnych stronach-wyszukiwarkach (np. artjobs.com albo hiszpańska platforma o rezydencjach [localizart](#)). Trochę inaczej wygląda to jednak w przypadku warsztatów czy mentoringu, gdzie zróżnicowanie bogactwa oferty edukacyjnej w poszczególnych państwach może się przekładać na nierówność szans młodych artystów w różnych krajach UE.
4. Zaskakująco wiele ze zidentyfikowanych inicjatyw to także wydarzenia płatne (np. kursy organizowane przez LUCA School of Arts, Cypryjską Aigaia School of Art & Design czy irlandzki

Gap Year). Jak można się spodziewać, istnieją specjalne programy pozwalające pozyskiwać na nie dofinansowanie, niemniej wskazuje to, iż pozaformalne systemy kształcenia młodych twórców są przestrzenią nie tylko znoszącą, ale też generującą nierówności. Niuansując nieco ten wniosek, warto zwrócić uwagę na obecność rozwiązań skierowanych wprost do artystów zagrożonych wykluczeniem (z terenów wiejskich, krajów w których trwa wojna, i tak dalej).

5. Analizując kategorie adresatów obecnych w powyższych przykładach dostrzec można także coraz bardziej problematyczny charakter statusu młodego artysty – niekoniecznie wiąże się on z wiekiem, czasem oznacza bycie niedawnym absolwentem, liczbę lat od ukończenia formalnej edukacji, bycie twórcą (jeszcze) nierozpoznanym albo osobą, która chce wejść na nową ścieżkę kariery lub znajduje się na jakimś jej szczególnym etapie.
6. Powyższy wniosek widać bodaj najwyraźniej w programach rezydencji, w których młodość oznacza raczej świeżość, unikalność perspektywy czy chęć angażowania się w bieżące wyzwania. Przy okazji warto też dostrzec, że część rezydencji celowo odchodzi od utożsamiania młodości, ale też po prostu tej formy wspierania osób twórczych, z hiperaktywnością, kładąc nacisk na proces twórczy, odpoczynek, tworzenie przestrzeni do refleksji nad życiowymi celami.
7. Choć nie było to przedmiotem opracowania warto też dostrzec – zidentyfikowane w trakcie poszukiwań – europejskie projekty pozwalające młodym artystom rozwijać swoje profesjonalne kompetencje, niezlokalizowane w żadnym z krajów³⁸, a będące raczej ponadpaństwowymi przestrzeniami zdobywania wiedzy i doświadczeń. Dosyć znaczące jest również to, że taka „eskterytorialność” pozostaje w zgodzie z myśleniem o sztuce jako zjawisku globalnym, który to aspekt bardzo mocno podkreśla się w progresywnym kształceniu twórców na najlepszych uczelniach artystycznych. Chodzi tu nie tylko o to, że doświadczenie międzynarodowe jest traktowane jako konieczny aspekt profesjonalizacji, ale też o to, że linie podziałów w obrębie świata artystycznego zdają się dziś nie być wyznaczone przez granice państwowe.

³⁸ Przykładem takich inicjatyw mogą być Europejskie platformy promocji wschodzących artystów (2021-2023), finansowane w ramach unijnego programu Kreatywna Europa ([Link](#)), albo The Artists Development Programme finansowany przez EIB Institute ([Link](#)).

SYSTEMY WSPARCIA MŁODYCH TWÓRCÓW
W ROZPOCZYNANIU KARIERY ZAWODOWEJ

W tej części opracowania prezentujemy wyniki analiz poświęconych identyfikacji publicznych systemów wsparcia młodych twórców w rozpoczynaniu kariery zawodowej. Składające się na nie formy działań mają charakter bezpośredni (i przejawiają się w postaci pomocy kierowanej bezpośrednio do tego rodzaju osób – najczęściej w postaci zabezpieczeń socjalnych, stypendiów, ale też np. zakupów prac), albo pośredni (stanowią wtedy systemy zachęt dla podmiotów, które są w stanie wspierać młode osoby wchodzące na rynek pracy). W takim też porządku prezentujemy zidentyfikowane w badanych krajach formy pomocy.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA (MŁODYCH) TWÓRCÓW

W poniższej tabeli zamieściliśmy informacje na temat wsparcia socjalnego, z którego młodzi twórcy mogą skorzystać w poszczególnych krajach i które oferowane jest przez państwo. Uporządkowaliśmy je w trzy kategorie: tych form wsparcia, które przeznaczone są wyłącznie do osób rozpoczynających swoją karierę zawodową, tych dostępnych dla wszystkich twórców oraz tych, z których mogą skorzystać wszystkie osoby fizyczne w danym kraju.

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie

 AUSTRIA

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Możliwość zawieszenia warunku uzyskiwania minimalnego dochodu z tytułu prowadzenia działalności artystycznej na okres 3 lat w przypadku pierwszego wniosku o otrzymywanie dotacji, o której mowa w komórce po prawej stronie. [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Artystów dotuje składki na ubezpieczenia społeczne w wysokości 1722 Euro rocznie. [Link](#)
Zwolnienie od podatku stypendiów, nagród i niektórych dotacji przyznawanych artystom. [Link](#)
Sprzedaż efektów pracy artystycznej podlega obniżonej stawce podatku VAT w wysokości 13%. [Link](#)
Możliwość ryczałtowego odliczania kosztów działalności artystycznej.
Pilotażowy program dotacyjny Fair Pay, mający na celu zapewnienie godziwego wynagradzania w ramach projektów „sceny niezależnej”. [Link](#)

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY³⁹

Zerowa stawka podatku dla osób, których dochody są niższe niż 12,816 Euro rocznie.
Możliwość odliczania kosztów pracy (w tym kosztów składek na ubezpieczenia społeczne).

 BELGIA

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Ulga Primostarter (opisana w ostatniej komórce po prawej) w przypadku osób, których głównym zajęciem jest prowadzenie działalności artystycznej na własny rachunek i które posiadają ważne świadectwo pracy artystycznej, jest wydłużona z 4 do 8 kwartałów. [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Dodatek za pracę artystyczną (Kunstarbeitsgeld)⁴⁰
Możliwość zamrożenia degresji zasiłku dla bezrobotnych na okres 12 miesięcy.
Prawo „Artykuł 1 bis” – możliwość wykonywania pracy bez podpisywania umowy o pracę, ale ze wszelkimi świadczeniami, które z tego stosunku wynikają (np. zabezpieczenia społecznego związanego z bezrobociem, chorobą emeryturą). [Link](#)
Zasiłek z tytułu twórczości amatorskiej (70 Euro dziennie na maksymalnie 30 dni pod warunkiem posiadania statusu artysty-amatora. Od 1 stycznia 2024 r. program rekompensat za sztukę amatorską zastąpił system małych dodatków (RPI). [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Primostarter: minimalna składka na ubezpieczenie społeczne dla osób rozpoczynających pracę przez pierwsze cztery kwartały (dotyczy osób samozatrudnionych). [Link](#)
Zerowa stawka podatku dla osób, których dochody są niższe niż 15,820 Euro rocznie.
Możliwość odliczania kosztów ubezpieczenia społecznego od podstawy dochodu.

 BUŁGARIA

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Zgodnie z Ustawą o ochronie i rozwoju kultury⁴¹, ustanowiony przez nią Narodowy Fundusz „Kultura” prowadzi program „Stypendia twórcze wspierające młodych i wybitnych artystów oraz innych młodych specjalistów w dziedzinie kultury” Warunkiem uczestnictwa jest posiadanie wykształcenia artystycznego i samoubezpieczenie.

³⁹ Wszystkie informacje zawarte w tej kolumnie zostały oparte na informacjach zaczerpniętych z [Worldwide Tax Summaries](#)
⁴⁰ Dodatek ten to 60% średniego wynagrodzenia uzyskiwanego przez osobę ubiegającą się o jego otrzymanie, nie mniej jednak niż 69,71 euro dla pracowników posiadających rodziny i nie mniej niż 61,41 euro dla pozostałych pracowników; z drugiej strony nigdy nie może to być kwota większa niż 72,38 euro. [Link](#)
⁴¹ [Link](#)

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie; cd.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO
Zgodnie z Ustawą o ochronie i rozwoju kultury, ustanowiony przez nią Narodowy Fundusz „Kultura” prowadzi program wspierający tworzenie dóbr kultury. Jak wynika z analizy warunków uczestnictwa w nim, mogą z niego skorzystać organizacje kulturalne oraz osoby fizyczne. W tym drugim wypadku nie muszą one legitymować się wykształceniem artystycznym czy dorobkiem w zakresie sztuki.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY
Artyści, podobnie jak inni samozatrudnieni, mogą odliczać koszty związane z prowadzeniem działalności artystycznej, takie jak zakup materiałów, narzędzi, wynajem pracowni oraz koszty podróży służbowych.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW
Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO
Niższy podatek dochodowy od sprzedaży dzieł sztuki (pomniejszony o 30% kosztów oraz o 25% kwoty niepodlegającej opodatkowaniu). [Link](#)
Status *niezależnego artysty*, daje prawo do opłacania obowiązkowych składek na ubezpieczenie emerytalne i zdrowotne z budżetu Republiki Chorwacji, a także wystawiania faktur, dokonywania odpisów podatkowych, uzyskiwania świadczeń emerytalnych, itd.
Programy Ministerstwa Kultury wspierające artystów poprzez granty i stypendia. [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY
Możliwość odliczania kosztów ubezpieczenia społecznego od podstawy dochodu.
Zwolnienie z konieczności płacenia podatku dochodowego dla osób poniżej 25 roku życia i 50% zwolnienie z płacenia tego podatku dla osób pomiędzy 26 a 30 rokiem życia.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW
Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO
Planowane: wpis do rejestru artystów umożliwia o ubieganie się o dotacje i granty ze strony Ministerstwa Kultury, udział w konkursach organizowanych przez państwo i jego agendy, itp.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY
Zerowa stawka podatku dla osób, których dochody są niższe niż 19,500 Euro rocznie.

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie; cd.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW
Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO
Programy stypendialne, nagrody, finasowanie projektów artystycznych z różnych dziedzin przez Ministerstwo Kultury. Możliwość dokonywania odpisów podatkowych od darowizn na cele kulturalne oraz obniżona stawka VAT na niektóre formy aktywności kulturalnej. [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY
Ulga podatkowa dla osób fizycznych: 30 840 CZK oraz dla studentów: 4 020 CZK (dla studentów do 26 roku życia i doktorantów do 28 roku życia).

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW
Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO
Zgodnie z ustawą o VAT zwolniona z tego podatku jest działalność pisarska, kompozytorska oraz pozostała działalność artystyczna (wykłady, performansy i tym podobne). Jednocześnie istnieje obowiązek zapłaty tego podatku, w przypadku sprzedaży prac (nawet 25%, gdy sprzedaż wynosi ponad 300 tysięcy DK) [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY
Możliwość odliczania kosztów pracy (w tym kosztów składek na ubezpieczenia społeczne).
Wszystkie osoby, które ukończyły 18 lat, otrzymują ulgę podatkową w wysokości 49 700 DKK.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW
Nie stwierdzono

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO
Gwarancje socjalne, takie jak ubezpieczenie zdrowotne, ubezpieczenie emerytalne, ubezpieczenie na wypadek bezrobocia oraz wynikające z nich świadczenia, takie jak opieka medyczna, świadczenia chorobowe, świadczenia rodzicielskie, emerytury lub zasiłki z tytułu ubezpieczenia na wypadek bezrobocia. Istnieje także Eesti Kultuurkapital (Estoński Fundusz Kultury), który funkcjonuje poprzez rady działające w powiatach rozdzielające pieniądze na aktywność kulturalną.

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie; cd.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Kwota wolna od podatku: 7 848 euro.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Dotacje i stypendia artystyczne mogą być zwolnione od podatków pod pewnymi warunkami. Możliwość łączenia różnych rodzajów emerytur (zatrudnienie, stypendia, dodatkowa emerytura artystyczna, itd.). Artysta może otrzymać dodatkową państwową rentę artystyczną za zasługi w charakterze artysty twórczego lub performerera przyznane osobie, która mieszka lub mieszkała na stałe w Finlandii.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Artyści, podobnie, jak inne osoby samozatrudnione, mogą odliczać wydatki bezpośrednio związane z ich działalnością zawodową, takie jak materiały, narzędzia, podróże służbowe i inne koszty. Kwota wolna od podatku: 20 500 euro.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Artyści zarejestrowani w MDA lub AGESEA płacą obniżone składki na ubezpieczenia społeczne (około 15% doходу netto). Istnieje też *l'intermittents du spectacle* (system wsparcia dla pracowników tymczasowych), z którego wypłacany jest zasiłek w trakcie przerw w pracy. Warunkiem jego otrzymywania jest przepracowanie 507 godzin w roku. Artyści są objęci ogólnym systemem zabezpieczeń społecznych we Francji, co oznacza, że mają dostęp do ubezpieczeń zdrowotnych, emerytalnych i rentowych.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Dotyczy wszystkich płatników indywidualnych. Możliwość odliczenia od podstawy opodatkowania 10% na koszty pracy. Kwota wolna od podatku: 40 000 euro.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono.

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie; cd.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Przynależność do Izby Sztuk Wizualnych Grecji daje możliwość zwolnienia z konieczności opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w ramach Funduszu Ubezpieczeniowego Rzemieślników i Drobnych Kupców (TEBE), do którego przypisywano artystów. Daje ona też możliwość korzystania ze służby zdrowia. [Link](#)
Po decyzji Komisji Ministra Kultury za wybitne zasługi dla rozwoju sztuki artystom przysługuje prawo do renty z Funduszu Publicznego. [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Możliwość odliczania kosztów ubezpieczenia społecznego od podstawy dochodu.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Zasiłek dla bezrobotnych artystów wykonujących działalność w zakresie sztuk performatywnych, audiowizualnych i muzycznych oraz prowadzących działalność techniczną i pomocniczą (80% wynagrodzenia; pod warunkiem co najmniej 180 dni pracy artystycznej). [Link](#)
Obniżona miesięczna podstawa składki na ubezpieczenia społeczne dla osób prowadzących działalność na własny rachunek, których dochody nie przekraczają 3000 euro rocznie. [Link](#)
Obniżenie stawek podatku dochodowego od osób fizycznych z 15% do 7% dla artystów zarabiających poniżej 15 000 euro rocznie. Dotyczy to zarówno dochodów z pracy, jak i dochodów z działalności zawodowej. [Link](#)
Obniżenie stawki podatku dochodowego dla osób fizycznych z 15% do 2% w przypadku kontraktów artystycznych [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Zerowa stawka podatku dla osób, których dochody są niższe niż 12,450 Euro rocznie.
Możliwość odliczania kosztów pracy (w tym kosztów składek na ubezpieczenia społeczne)
30% obniżka na podatek PIT dla dochodów uzyskanych z własności intelektualnej, gdy podatnik nie jest jej twórcą (nie dotyczy to wyłącznie artystów).

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Przynależności do związków twórczych daje możliwość egzekwowania tantiem, ochrony praw własności, zapewnienia pomocy prawną czy pomoc w windykacji itd.

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie; cd.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Kwota wolna od podatku: 38 098 euro.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Pilotażowy program „Dochód podstawowy z tytułu sztuki” (2022–2025, opis w komórce po prawej), w którym istnieje wyodrębniony strumień finansowania dla osób, które ukończyły edukację artystyczną i nie mogą się jeszcze wykazać dorobkiem artystyczny (strumień ten obejmuje dorocznie 200 osób). [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Pilotażowy program „Dochód podstawowy z tytułu sztuki” (2022–2025), obejmuje 2000 artystów, którym, co tydzień wypłacane jest 325 Euro. Osoby uczestniczące w programie muszą zarejestrować jako osoby samozatrudnione w urzędzie skarbowym. [Link](#)

Możliwość ubiegania się przez artystów w urzędzie skarbowym o zwolnienie z podatku dochodowego (do 50000 euro). Zwolnienie obejmuje zyski ze sprzedaży prac, stypendia, tantiemy itd. [Link](#)

Pilotażowy program zasiłku dla osób samozatrudnionych poszukujących pracy (Liúntas Cuardaitheora Poist [JA]) realizowany przez Departament Ochrony Socjalnej (Roinn Cosanta Sóisialta, RCS). Warunkiem jest bycie osobą samozatrudnioną oraz członkiem zawodowym VAI. Przez 12 miesięcy otrzymywania JA nie ma obowiązku aktywizacji zawodowej. Osoby, które otrzymują JA mogą ubiegać się też o inne dodatki (czynszowy, paliwowy, karta medyczna, itd.). [Link](#) i [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Możliwość odliczania kosztów pracy od podstawy opodatkowania, możliwość redukcji wysokości składek emerytalnych.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Kluczowe korzyści statusu artysty to: program zabezpieczenia społecznego artystów, świadczenia kompensacyjne dla artystów sztuk performatywnych, wynagrodzenie za używanie własnych instrumentów, obniżona stawka VAT na niektóre prace; ulgowe bilety na wydarzenia kulturalne państwowych i miejskich teatrów oraz instytucji koncertowych. Dodatkowo istnieje możliwość odliczenia 1,2% od podstawy podatku przez osoby wspierające artystów, np. poprzez zakupy ich prac.

Od 2011 roku na Litwie funkcjonuje program zabezpieczenia społecznego twórców sztuki, zapewniający wsparcie finansowe i socjalne (emerytura, zdrowie, macierzyństwo/ojcostwo) artystom o niskich i nieregularnych dochodach lub artystom posiadającym status twórcy sztuki, którzy mają przerwę w pracy w swojej działalności artystycznej.

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie; cd.

Podstawowym środkiem wsparcia finansowego artystów są „dopłaty za postój twórczy”, płatne przez 3 miesiące.

Istnieje też Fundusz wyrównawczy, a więc świadczenia dla twórców, którzy ze względu na specyfikę wykonywanego zawodu nie są w stanie wykonywać działalności twórczej i w związku z tym rozwiązano z nimi umowę o pracę na warunkach określonych w ustawie. (chodzi przede wszystkim o muzyków, śpiewaków i tancerzy).

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Możliwość odliczania kosztów pracy przez osoby samozatrudnione.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Skrócenie z 3 lat do 12 miesięcy okresu wymogu wykonywania pracy zawodowej dla osób, które niedawno ukończyły szkoły artystyczne jako warunku otrzymywania różnych form wsparcia dla *niezależnych artystów profesjonalnych* (opisane w komórce po prawej). W przypadku tych osób rezygnuje się też z warunku minimalnego dochodu z aktywności artystycznej. [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Pomoc dla *niezależnych artystów* profesjonalnych przyznawana na 24 miesiące i możliwa do odnowienia (wysokość tego świadczenia to połowa minimalnego wynagrodzenia pracowników wykwalifikowanych); pomoc w przypadku przerw w pracy albo w przypadku konieczności zawieszenia aktywności zawodowej (choroba, urlop macierzyński, wychowawczy); stypendia na twórczość artystyczną i rozwój zawodowy⁴².

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Zerowa stawka podatku dla osób, których dochody są niższe niż 12,438 euro rocznie. Odliczenia podatkowe na wydatki związane z kosztami pracy, dojazdami do pracy, składkami na ubezpieczenia społeczne i emerytalne.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Możliwość korzystania z *Valsts kultūrkapitāla fonds* – a więc funduszu wspierania twórczości.

⁴² Osoby ubiegające się o te trzy formy wsparcia muszą spełniać szereg warunków opisanych w ustawie *Loi du 19 décembre 2014 relative 1) aux mesures sociales au bénéfice des artistes professionnels indépendants et des intermittents du spectacle 2 à la promotion de la création artistique* ([Link](#)). Są to między innymi: zamieszkiwanie w Luksemburgu od co najmniej 6 miesięcy, trzyletni okres prowadzenia działalności artystycznej, która generuje dochód będący co najmniej czterokrotnością miesięcznego minimalnego wynagrodzenia socjalnego dla pracowników niewykwalifikowanych, itd.

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie; cd.

Istnieje też wsparcie dla artystów, którzy ze względu na specyfikę wykonywanej pracy nie osiągają stałych dochodów lub doświadczają przejściowej utraty zdolności do pracy. Ponadto pomoc udzielana jest niezależnym artystom. Osoby otrzymujące dochody z tytułu praw autorskich (royalty) mogą korzystać z uproszczonych zasad opodatkowania.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Nie stwierdzono.

MALTA

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono⁴³.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Od 2022 roku artyści uzyskujący dochody z działalności artystycznej, prowadzonej na zasadzie samozatrudnienia, mogą zdecydować się na opodatkowanie zryczałtowaną stawką w wysokości 7,5% od pierwszych 30 000 euro obrotu w roku kalendarzowym 2022 i 50 000 euro w kolejnych latach. [Link](#)
150% odpis od podatku dla firm przekazujących darowizny na cele kulturalne. [Link](#)
Odliczenie podatkowe w wysokości 300 euro na dziecko dla rodziców, którzy posyłają je na kursy artystyczne i kreatywne. [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Zerowa stawka podatku dla osób, których dochody są niższe niż 9,100 euro (osoby stanu wolnego) i 12,700 euro.(w przypadku małżeństw).
Odliczenia podatkowe na wydatki związane z kosztami pracy.
Odliczenia podatkowe z tytułu wysokiego wykształcenia (tytuł magistra i doktora), które zostaje uznane za przydatne dla przemysłu (Program nosi nazwę: *Get Qualified 2017-2024*, zaś na liście kierunków studiów, których ukończeni kwalifikuje do wzięcia w nim udziału, znajdują się też te o artystycznym charakterze). [Link](#)

NIEMCY

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

3-letni okres próbny przynależności do Künstlersozialkasse, co skutkuje możliwością posiadania ubezpieczeń społecznych, opieki zdrowotnej, składek emerytalnych pomimo braku dorobku artystycznego.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Artyści, którzy są członkami KSK, otrzymują zniżki (50%) na składki na ubezpieczenia zdrowotne, emerytalne

⁴³ Jednocześnie istnieją rządowe programy realizowane za pośrednictwem Art Council, przeznaczone dla osób młodych: *Young Artist Development Programme* i *Artivisti* (dla osób w wieku 18-25) – oba to 18 miesięczne programy mentoringowe dla bardzo ograniczonej liczby osób. [Link](#)

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie; cd.

i pielęgnacyjne. Składki te są częściowo finansowane przez państwo oraz przez opłaty od przedsiębiorstw korzystających z pracy artystów.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Możliwość odliczania kosztów dojazdu do pracy i z pracy, literatury biznesowej, składek zawodowych i sprzętu roboczego.
Kwota wolna od podatku: 11 604 euro.

POLSKA

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5) ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność, co jak wskazano powyżej oznacza także artystów i twórców.
Artyści, którzy tworzą sztukę i na tym zarabiają, mogą korzystać z preferencyjnych 50% kosztów uzyskania przychodów. Jest to tzw. ulga dla twórców, która została wprowadzona w celu wsparcia osób zajmujących się działalnością artystyczną (art. 22 ust. 9 pkt 3 Ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych). Aby móc skorzystać z ulgi dla twórców, artysta musi spełnić określone warunki. Przede wszystkim musi wykonywać działalność artystyczną w sposób twórczy i samodzielny. Oznacza to, że działalność artystyczna musi wymagać od artysty indywidualnego wkładu i kreatywności. Podatnicy, których dochody z pracy twórczej przekraczają tzw. pierwszy próg podatkowy (85 528 zł dochodu, po odliczeniu składek na ubezpieczenie emerytalne i zdrowotne), nie mogą skorzystać z 50% odliczenia.
Na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 33) ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług zwalnia się z podatku usługi kulturalne świadczone przez indywidualnych twórców i artystów wykonawców, w rozumieniu przepisów o prawie autorskim i prawach pokrewnych, wynagradzane w formie honorariów, w tym za przekazanie lub udzielenie licencji do praw autorskich lub praw do artystycznego wykonania utworów.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Ulga na start – zwolnienie z obowiązku opłacania składek dla osób fizycznych, będących przedsiębiorcami oraz podejmującymi działalność gospodarczą po raz pierwszy albo podejmujący ją ponownie po upływie co najmniej 60 miesięcy od dnia jej ostatniego zawieszenia lub zakończenia
Mały ZUS – preferencyjne składki. Ulga polega na umożliwieniu osobie prowadzącej działalność gospodarczą opłacania składek na ubezpieczenia społeczne od podstawy wymiaru, której wysokość zależy od uzyskanych z tej działalności dochodów w poprzednim roku kalendarzowym
Kwota wolna od podatku: 30 000 PLN.

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie; cd.

PORTUGALIA

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO
Zarejestrowanie w RPAC daje możliwość ochrony w czasie bezrobocia, macierzyństwa, choroby. Warunkiem jest opłacanie składek i rejestracja w tym systemie. Przedstawiciele wolnych zawodów, którzy nie dokonają rejestracji, podlegają systemowi ochrony socjalnej określone w kodeksie systemów składowych systemu zabezpieczenia społecznego.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Kwota wolna od podatku: 7703 euro.

RUMUNIA

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO
Zawodowi pracownicy kultury (...) mają jako ubezpieczeni prawo do zwolnień lekarskich i zasiłku z tytułu czasowej niezdolności do pracy spowodowanej powszechnymi chorobami lub wypadkami poza pracą, a także do zasiłku macierzyńskiego i zwolnienia na opiekę nad chorym dzieckiem. [Link](#)
Zawodowi pracownicy kultury mają też prawo do zasiłku dla bezrobotnych.
Narodowy Fundusz Kultury, stworzony na potrzeby Krajowego Programu Mobilności, ma na celu wspieranie rozwoju zawodowego pracowników kultury (poprzez organizowanie szkoleń, warsztatów, rezydencji, wyjazdów, transport i ubezpieczenie dzieci, itd.). [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Możliwość odliczenia od dochodu składek na dobrowolne ubezpieczenia zdrowotne, fundusze emerytalne, składki na ubezpieczenia społeczne.

SŁOWACJA

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Nie stwierdzono.

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie; cd.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Kwota wolna od podatku wynosząca 21-krotność minimalnej kwoty utrzymania, ogłaszanej 1 stycznia każdego roku, jest dostępna dla wszystkich osób fizycznych, których roczna podstawa opodatkowania nie przekracza określonego limitu.

SŁOWENIA

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Jeśli osoba ubiega się o status twórcy zawodowego do dwóch lat po ukończeniu studiów, konieczne jest wykazanie, że dorobek artystyczny zapowiada znaczącą aktywność w dziedzinie kultury lub że zawód ma charakter deficytowy. Umożliwia to jednak wejście w posiadanie tego statusu pomimo braku dorobku artystycznego.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO
Zaletą samozatrudnienia w kulturze jest prawo do opłacania składek na ubezpieczenia społeczne z budżetu państwa. Prawo do tego mają osoby, które spełniają określone warunki, a mianowicie są wpisane do rejestru osób prowadzących działalność gospodarczą w dziedzinie kultury, nie przekraczają progu, którego wysokość zmienia się co roku, a także ich praca twórcza stanowi wyjątkowe osiągnięcie lub wykonują zawód deficytowy w kulturze.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Kwota wolna od podatku: 18 188,61 euro. Specjalna ulga podatkowa dla rezydenta, odbiorcy dochodów ze stosunku pracy, do ukończenia 29 roku życia, wynosząca 1 300 euro.

SZWECJA

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono⁴⁴

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO
Do 2010 roku istniała gwarancja dochodu dla najbardziej uznanych artystów, wypłacana przez państwo za pośrednictwem Izby Handlowej (*Kammarkollegiet*) dożywotnio (obecnie jest nią objętych jeszcze 84 artystów). [Link](#)
Konstnärsnämnden (Szwedzka Rada Sztuki), rozdziela dotacje państwowe w postaci stypendiów, grantów, rezydencji dla artystów. W jej ofercie istnieją wieloletnie stypendia pracownicze i długoterminowe (do 5 lat) [Link](#)
Zasiłek chorobowy, którego wysokość zależy od dochodów uzyskiwanych z pracy zarobkowej.
Zasiłek dla bezrobotnych, pod warunkiem opłacania składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych lub składek na ubezpieczenie na wypadek bezrobocia (specjalne kasy ubezpieczeń, bardzo często oparte na ewidencjonowaniu godzin pracy artystycznej). [Link](#)

⁴⁴ W Szwecji istnieje jednocześnie bardzo duża oferta stypendiów, grantów oraz rezydencji dla osób młodych.

TABELA 8 Formy wsparcia socjalnego udzielanego przez państwo, z którego mogą skorzystać młodzi twórcy w krajach UE podlegających analizie; cd.

MU-avtalet – system opłat licencyjnych za prezentowanie dzieł sztuki w instytucjach publicznych oraz pokrywanie kosztów przygotowywania wystaw przez artystów. [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Zerowa stawka podatku od dochodów do 598,500 SEK.
Odliczenia podatkowe związane z kosztami pracy.

WĘGRY

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Artyści mają prawo do samodzielnego opłacania składek społecznych w wysokości 15% pozyskiwanych dochodów, tzw. *uproszczona składka zdrowotna* (EKHO-„Egyszerűsített Közteherviselési Hozzájárulás”). Osoby zarejestrowane jako prowadzące działalność niezależną mogą zaliczyć 10% dochodu jako koszty jego uzyskania, zaś pozostałe 90% dochodu podlega opodatkowaniu w wysokości 15%. [Link](#)

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Możliwość odliczania kosztów uzyskania dochodów z pracy zarobkowej.

WŁOCHY

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA MŁODYCH TWÓRCÓW

Nie stwierdzono.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DLA KAŻDEJ OSOBY POSIADAJĄCEJ STATUS ARTYSTY ZAWODOWEGO

Status artysty zawodowego jest niezbędny dla otrzymywania świadczeń socjalnych, ulg podatkowych, ubiegania się o stypendia i granty. Artyści mają prawo do podstawowej opieki zdrowotnej w ramach Narodowej Służby Zdrowia (Servizio Sanitario Nazionale – SSN). Ubezpieczenie zdrowotne obejmuje koszty leczenia, rehabilitacji oraz zakup leków w przypadku choroby lub wypadku.

FORMY WSPARCIA SOCJALNEGO DOSTĘPNE DLA KAŻDEJ OSOBY

Ulga podatkowa od dochodu z działalności na własny rachunek (zależna od dochodu).
Kwota wolna od podatku: 28 000 euro.

Analiza zawartości powyższej tabeli prowadzi do następujących wniosków:

1. W zaledwie kilku krajach (Austria, Belgia, Bułgaria, Irlandia, Niemcy, Luksemburg, Słowenia) stwierdzono dostrzeganie przez państwo kategorii „młodego twórcy” w obrębie systemów wsparcia socjalnego. Jak się wydaje wynika to z niewielkiej liczebności tej kategorii osób i marginalności jej znaczenia z perspektywy państwa. Wynikać to może także z braku jej reprezentacji w dyskusjach o sytuacji artystów, a co za tym idzie z braku możliwości skutecznego, publicznego artykułowania problemów, z jakimi się borykają osoby do tej kategorii należące.
2. W większości analizowanych krajach dostrzega się z kolei specyficzną sytuację osób wykonujących zawody twórcze, co znajduje swoje odzwierciedlenie w specyficznych formach wsparcia socjalnego dostępnych tylko dla tej kategorii osób. Warto jednocześnie zauważyć, że w niektórych spośród nich (jak Austria, Belgia, Francja, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Niemcy, czy Szwecja) wsparcie to ma charakter rozbudowany.
3. We większości analizowanych krajach osoby wykonujące zawody twórcze korzystają ze wsparcia socjalnego, ulg i zwolnień podatkowych podobnych lub identycznych z tymi, które dostępne są dla innych, samozatrudnionych osób, co z kolei wskazuje, iż ta forma zatrudnienia rozpoznawana jest jako „normalna” w przypadku zawodów twórczych. Może to z kolei pociągać za sobą trudność w popularyzowaniu idei etatowego zatrudnienia artystów (np. w trakcie przygotowywania przez nich wystaw czy podczas realizacji projektów dla instytucji artystycznych, ale też gmin czy organizacji), a także niezdolność dostrzegania specyfiki pracy artystycznej (brak ciągłości, częste przerwy w pracy, nieregularność dochodów itd.).
4. Interesujące są prowadzone w niektórych krajach eksperymenty z bardziej progresywnymi formami wsparcia. Należą do nich choćby irlandzki pilotażowy program „Dochód podstawowy z tytułu sztuki” (2022–2025), austriacki pilotażowy program dotacyjny „Fair Pay”, szwedzki system opłat licencyjnych za prezentowanie sztuki (MU-avtalet) czy też belgijski zasiłek z tytułu twórczości amatorskiej. Wszystkie one, poza tym, że są nakierowane na poprawę sytuacji egzystencjalnej artystów, stanowią też platformy, na których toczy się dyskusja na temat odrębności zawodowej osób zajmujących się sztuką oraz są ważnym narzędziem zwiększania społecznej świadomości tego, w jakich warunkach pracują artyści i artystki.
5. W zaledwie kilku krajach stworzono rozwiązania o charakterze systemowym nakierowane na wspieranie osób uprawiających sztukę i wchodzących na rynek pracy. W przypadku Austrii jest to możliwość zawieszenia warunku uzyskiwania minimalnego dochodu z tytułu prowadzenia działalności artystycznej na okres 3 lat w przypadku pierwszego wniosku o otrzymywanie dotacji z Funduszu Ubezpieczenia Społecznego Artystów, w przypadku Belgii istnieje ulga *Primostarter* (minimalna składka na ubezpieczenie społeczne dla osób rozpoczynających pracę przez pierwsze cztery kwartały), która w przypadku osób, których głównym zajęciem jest prowadzenie działalności artystycznej na własny rachunek i które posiadają ważne świadectwo pracy artystycznej, jest wydłużona z 4 do 8 kwartałów. W przypadku Luksemburga z kolei istnieje możliwość skrócenia z 3 lat do 12 miesięcy okresu wymogu wykonywania pracy zawodowej dla osób, które niedawno ukończyły szkoły artystyczne jako warunku otrzymywania różnych form wsparcia dla niezależnych artystów profesjonalnych. W przypadku tych

osób rezygnuje się też z warunku minimalnego dochodu z aktywności artystycznej. Niemcy z kolei proponują młodym osobom rozpoczynającym karierę zawodową 3-letni okres próbny przynależności do Künstlersozialkasse, co skutkuje możliwością posiadania ubezpieczeń społecznych, opieki zdrowotnej, składek emerytalnych pomimo braku dorobku artystycznego.

FORMY WSPARCIA STYPENDIALNEGO, GRANTOWEGO I NAGRÓD
ZE STRONY PAŃSTWA, SAMORZĄDU I NGO
DLA MŁODYCH TWÓRCÓW W ROZPOCZĘCIU KARIERY

Szukając odpowiedzi na pytanie o formy wsparcia dla młodych artystów w pierwszej kolejności rozpoznaliśmy trzy zasadnicze rodzaje zorganizowania systemu dotacyjnego: **scentralizowany** (np. Francja, Litwa, Polska, Rumunia, Węgry, Włochy), **półscentralizowany** (gdzie mecenat państwa do pewnego stopnia równoważony jest przez organizacje pozarządowe, jak w Grecji, Hiszpanii czy Czechach albo gdzie środki dzielą powołane przez państwo fundusze, jak w Irlandii) oraz **rozproszony** (gdzie środki dzielą powoływane przez państwo fundusze, ale także NGO i prywatni mecenasi, jak ma to miejsce w Holandii, Niemczech, Szwecji czy Luksemburgu). Poszukując informacji, posilkowaliśmy się wyszukiwarkami internetowymi, ale także analizowaliśmy ofertę zawartą na stronach www różnorodnych instytucji. Ponieważ jednak celem opracowania nie jest szczegółowa rekonstrukcja krajowych systemów grantowych czy nagród branżowych, poniżej zasadniczo nie odnotowujemy wszystkich ich rodzajów, które dostępne są młodym artystom na tej samej zasadzie, co innymi osobom, a jedynie wskazujemy na te, które są właśnie dla nich przeznaczone. To dlatego w komórkach dotyczących Hiszpanii czy Malty jest niewiele wpisów, mimo, że systemy publicznego wsparcia kultury i sztuki są w tych krajach relatywnie rozbudowane. Koncentrujemy się też na tych przykładach wsparcia, które pokazują zróżnicowanie lokalnych systemów.

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery

 AUSTRIA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Stypendium rezydencyjne w Grazu dla młodych artystów i teoretyków sztuki. [Link](#)
W Wiedniu artystki i artyści mogą liczyć na wsparcie polegające na zakupieniu prac, preferencyjnych cenach wynajmu pracowni, dotacji na małe projekty, ale bez względu na wiek. [Link](#)
Granty, stypendia i inne formy wsparcia, oferowane przez Austriackie Ministerstwo Sztuki, Kultury, Służby Cywilnej i Sportu, zwykle nie mają kryteriów wiekowych ([link](#)), ale część z nich może zainteresować młodych twórców, jak na przykład: przyznawanie bezpłatnych pracowni ([link](#)), kupowanie dzieł ([link](#)), stypendia dla start-up'ów ([link](#)), dofinansowanie do „godziwej” płacy na projekty ze „sceny niezależnej” ([link](#)).
Wsparcie dla młodej sztuki w Salzburgu (Junge Kunsthilfe Salzburg) – doradztwo, pomoc organizacyjna i finansowa dla twórców w wieku 18-30 lat, w zamian za m.in. gotowość do dzielenia się umiejętnościami z dziećmi i młodzieżą. [Link](#)

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery; cd.

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nagroda Credit Suisse dla młodych muzyków (do 30 lat). [Link](#)
Nagroda Egona Schiele, przyznawana przez Rotary Club Tulln artystom zajmującym się grafiką lub malarstwem w wieku 18-28 lat. [Link](#)
Outstanding artist awards – dla twórców młodych i w średnim wieku, przyznawane przez austriackie Ministerstwo Kultury. [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Wyszukiwarka grantów i stypendiów (w tym artystycznych) na stronie Österreichischer Austauschdienst (Austriackiej Agencji Współpracy Międzynarodowej w Dziedzinie Edukacji i Badań Naukowych). [Link](#)

 BELGIA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono (ofert dla których wiek byłby kryterium).

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nagroda dla młodych rzeźbiarzy przyznawana przez organizacje twórcze, artystom do 40 lat. [Link](#)
Nagroda .Tiff Award przyznawana przez FOMU Antwerp dla wschodzących fotografów związanych z Belgią. [Link](#)
New Talent Award – przyznawana dla młodych talentów w obszarach komunikacji, reklamy i designu przez organizację Creative Belgium. [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Wyszukiwarka ofert grantowych Flanders Arts Institute (autonomiczny region Flandrii). [Link](#)
Autonomiczne regiony Walonii-Brukseli. [Link](#)

 BUŁGARIA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Program Debiut Narodowego Funduszu Kultury (Национален фонд „Култура”) dla profesjonalnych artystów rozpoczynających działalność. [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Konkurs malarski Związku Artystów Bułgarskich z nagrodami finansowymi (i możliwość organizacji wystawy) dla artystów, którzy nie ukończyli 35 roku życia. [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery; cd.

CHORWACJA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nasi współcześni – konkurs dla młodych artystów portretu do 30 lat, organizowany przez jedną z najstarszych instytucji kultury w kraju Macierz Chorwacką (Matica Hrvatsk). [Link](#)
Program grantowy Erste Bank i platformy urbanokulturowej Urbanka dla młodych twórców do 30 lat. [Link](#)
Granty dla młodych artystów (do 35 lat) w ramach programu miasta Zagrzeb. [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nagroda Radoslava Putara –pierwsza i jedyna coroczna ogólnokrajowa nagroda dla młodych artystów wizualnych w Chorwacji (dla osób do 40 r.ż.). [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono.

CYPR

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nabór wschodzących artystów do mobilnościowego projektu Roadshow organizowanego przez Cyprus Theatre Organisation. [Link](#)
Youth Board of Cyprus – instytucja publiczna wspierająca grantowo inicjatywy młodych osób, również artystów. [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono.

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Youth Board of Cyprus – instytucja publiczna wspierająca przedsiębiorczość młodych osób w wieku 20-39 lat, również artystów (m.in. przez doradztwo). [Link](#)
Youth Festival and Artistic Creation Venue – wykonano remont przestrzeni w jednym z miast, by mogła służyć kulturze współtworzonej przez młodych. [Link](#)

CZECHY

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono. Również czeskie Ministerstwo Kultury nie ma oferty stypendialnej lub grantowej przeznaczonej tylko dla młodych artystów. [Link](#)

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery; cd.

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nagroda im. Jindřicha Chalupecký’ego dla wschodzących artystów (próg wieku do 35 lat zniesiono w 2024 roku). [Link](#)
Nagroda Jiřího Adamíry dla absolwentów DAMU (Akademii Teatralnej) w Pradze. [Link](#)
Nagroda krytyków dla twórców młodego malarstwa (do 30 r.ż.). [Link](#)
Nagroda Stanislava Libenský’ego – konkurs skierowany do młodych artystów zajmujących się szkłem (niedawnych absolwentów). [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Wyszukiwarka grantów i dotacji. [Link](#)

DANIA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Projekty grantowe przyznawane przez Statens Kunstfund (największy fundusz artystyczny Danii) zwykle nie mają kryteriów wiekowych, ale część z nich może zainteresować młodych twórców, jak: granty pracownicze (zlecenia prac), na pobyty zagraniczne, na udział w zagranicznych targach sztuki, stypendia dla twórców różnych dziedzin. [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Aarhus Art Prize – dla niedawnych absolwentów kierunków artystycznych z tego miasta. [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Państwowe Warsztaty dla Sztuki w Dani (Statens Værksteder for Kunst) - zaplecze warsztatowe dla profesjonalnych artystów (także młodych). [Link](#)
Augustinus Fonden – prywatny fundusz, który wspiera młodych artystów, m.in. wypożyczając im instrumenty. [Link](#)
Wyszukiwarka grantów na stronie Dansk Artist Forbund (Duński Związek Artystów), dostępna za paywall'em. [Link](#)

ESTONIA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Estoński Fundusz Kultury Narodowej (Eesti Rahvuskultuuri Fond) wspiera starszych twórców (by dalej tworzyli), a młodych w kontekście badań i wyjazdów, [Link](#)
Granty dla młodych artystów estońskiego pochodzenia, mieszkających w USA, [Link](#)
Stypendia dla twórców (na rozwój, działania, wyjazdy), bez kryterium wiekowego, [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono.

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono.

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery; cd.

	
FINLANDIA	
GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW	
Półroczne lub roczne granty, powiązane z zatrudnieniem, dla artystów rozpoczynających karierę, przyznawane przez The Arts Promotion Centre Finland (Taike), podlegające pod krajowe Ministerstwo Kultury. Link Fińskie Stowarzyszenie Sztuki przyznaje stypendium dla młodych artystów (po studiach, w wieku powyżej 35 lat). Link Outsider Art Festival – open call dla 6 artystów działających na obrzeżach (sześciomiesięczne wynagrodzenie w wysokości 15 000 euro, połączone ze wsparciem mentora i koordynatora). Link	
NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW	
Fińskie Stowarzyszenie Sztuki przyznaje nagrody dla młodych artystów, m.in. Nagrodę Duke’a dla młodego artysty, Nagrodę im. Williama Thuringa dla artystów w wieku 35–45 lat. Link The Young Artist of the Year – nagroda Tampere Junior Chamber of Commerce wysokości 20 000 euro powiązana z szansą wystawy w Tampere Art Museum, przyznawana artystom poniżej 35 lat. Link	
INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW	
Finnish Artists’ Studio Foundation – wsparcie polegające na udostępnianiu artystom pracowni i mieszkań po preferencyjnych cenach. Link	
	
FRANCJA	
GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW	
Allocation d’installation d’atelier et d’achat de matériel – dofinansowanie na przygotowanie lub wyposażenie warsztatu, przyznawane przez Generalną Dyрекcję ds. Kultury (DRAC) lub regionalne dyrekcje ds. kultury (DAC), z którego artyści zawodowi sztuk plastycznych z numerem SIRET mogą pokryć do 50% kosztów, Link Wsparcie Narodowego Centrum Sztuk Plastycznych przy wystawie i katalogu, Link Le dispositif Laboratoires inspirants: wsparcie artystów regionu Hauts-de-France w opracowywaniu praktyk artystycznych odpowiadających na nowe wyzwania środowiskowe, Link Fonds régional pour les talents émergents (FoRTE) – dotacja dla artystów w wieku 18-30 lat na stworzenie pierwszego dzieła w regionie Île-de-France. Link	
NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW	
14e Prix de la Jeune création de l’Atelier Blanc – nagroda dla młodych artystów wizualnych, którzy ukończyli 33 rok życia. Link	
INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW	
Nie stwierdzono.	

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery; cd.

	
GRECJA	
GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW	
The SNF Artist Fellowship Program – stypendia dla młodych greckich artystów (w wieku 25-35 lat). Link Granty NEON – zlecenie na dzieło, które ma „promować przełomowe pomysły twórcze i wspierać społeczne uznanie dla sztuki”. Link	
NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW	
Nagroda DESTE dla greckich artystów wschodzących (do 40 r.ż.). Link Nagroda Mataroa przyznawana młodym artystom wizualnym, absolwentom kierunków artystycznych do 33 r.ż. w ramach Art Thessaloniki International Contemporary Fair. Link	
INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW	
Nie stwierdzono.	
	
HISZPANIA	
GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW	
Becas de Arte (Fundación Botín) – mobilnościowy program stypendialny dla osób poniżej 30 r.ż. Link Program grantowy Banku Santander dla młodych twórców. Link Dotacje dla młodych twórców przyznawane przez Hiszpański Instytut Młodzieży. Link Stypendia CULTUREX Ministerstwa Kultury na praktyczne szkolenie z zarządzania kulturą dla młodych Hiszpanów w instytucjach kultury o uznanym prestiżu za granicą. Link Stypendia Ministra Kultury/Fulbrighta na studia artystyczne w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Link	
NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW	
Nagroda Uniwersytetu Loyola dla twórców różnych dziedzin do 35 r.ż. Link Nagroda Colección Diezy7 – Best Work on Paper dla wschodzących fotografów. Link Nagroda Swab Barcelona’s Mango dla młodych artystów pokazywanych na tych targach sztuki (do 35 r.ż.). Link Nagroda illy SustainArt – sponsorowana przez producenta kawy i przyznawana artystom poniżej 40 roku życia podczas ARCOMadrid. IFEMA MADRID. Link Nagrody przyznawane przez Hiszpański Instytut Młodzieży młodym osobom (do 30 lat) „wykazującym zaangażowanie w różnych obszarach społeczeństwa” w tym w sztuce. Link	
INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW	
Nie stwierdzono.	

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery; cd.

HOLANDIA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Artist Start Grant – roczne stypendium wynoszące 22 000 euro przyznawane przez (wspierany przez państwo) Mondrian Fund dla artystów rozpoczynających działalność (1-4 lata po studiach) na zdobycie doświadczenia i praktykę, [Link](#)

Proven Talent Scheme – dotacja dla organizacji i instytucji wspierających młodych artystów (po 35 roku życia) w eksperymentach twórczych, przyznawana przez Groningen, [Link](#)

Cultuurstipendia dla początkujących i obiecujących twórców wizualnych w wysokości 20 000 euro dla artystów, którzy ukończyli 35 rok życia, [Link](#)

Fonds Jong Talent – środki dla absolwentów, utalentowanych muzyków i artystów wizualnych umożliwiające im kontynuowanie studiów za granicą, przyznawane przez Cultuur Fonds (jeden z funduszy dotowanych przez państwo), [Link](#)

Hugo van Win Glasfonds: stypendia i zakup prac od młodych artystów szkła, [Link](#)

Granty na profesjonalizację – do wysokości 8 250 euro, przyznawane przez Creative Industries Fund NL architektom, projektantom i twórcom kultury cyfrowej, którzy praktykują minimum od trzech lat, [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nagroda Banku BNG dla młodych talentów reprezentujących różne dziedziny sztuki, [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Young OSCAM Muzeum Sztuki Współczesnej Open Space – dwuletni program stażowy ułatwiający utalentowanym osobom start w sektorze kulturalnym, [Link](#)

IRLANDIA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Projekty grantowe przyznawane przez Arts Council nie mają kryteriów wiekowych, ale kilka z nich może zainteresować zwłaszcza wschodzących artystów. Chodzi tu choćby o The Agility Award (na rozwój praktyki, pracy, umiejętności), granty na rezydencje w szkołach lub współpracę z młodymi, ze społecznościami albo na stworzenie młodej grupy artystycznej (10-24 lata). [Link](#)

Program Screen Ireland dla nowych talentów – wsparcie produkcji osób definiowanych nie kryterium wieku, a świeżością spojrzenia (dotąd niereprezentowanego w kinie). [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Coroczne nagrody Black Church Print Studio dla absolwentów dublińskich szkół artystycznych specjalizujących się w druku. [Link](#)

Early Career Artist Awards – nagroda dla obiecującego twórcy wizualnego przyznawana przez Photo Museum Ireland. [Link](#)

Nagroda Next Generation Artists przyznawana przez Arts Council dla artystów na początku kariery. [Link](#)

Grant na finansowanie zakupu instrumentów (nie tylko dla młodych). [Link](#)

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery; cd.

RDS Visual Art Awards dla artystów na początku drogi twórczej. [Link](#)

RDS Music Awards dla młodych muzyków. [Link](#)

Nagroda Hennessy Craig (Royal Hibernian Academy) dla malarzy figuratywnych i krajobrazu do 35 r.ż. [Link](#)
RHA Graduate Studio Award – stypendium, roczny dostęp do studia, zajęć i warsztatów w Royal Hibernian Academy. [Link](#)

Emerging Artist Award organizacji Age & Opportunity dla starszych artystów, ale na początku swojej drogi twórczej. [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Wyszukiwarka grantów na stronie The Arts Council. [Link](#)

LITWA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono.

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Young Painter Prize – dla twórców z Litwy, Łotwy i Estonii, 5 000 euro, każdego roku powiększone o dodatkowe benefity: możliwość rezydencji, wystawy indywidualnej, zakup pracy. [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono.

LUKSEMBURG

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Projekty grantowe przyznawane przez Arts Council Luxembourg nie mają kryteriów wiekowych, ale jest kilka programów, które mogą zainteresować zwłaszcza wschodzących artystów. Należą do nich programy wpierające: poszukiwania, badania i rozwój kariery, grant na opracowanie koncepcji i/lub prototypu oraz grant na zbudowanie sieci kontaktów. [Link](#)

Stypendia Fondation Indépendance Fundacji Banku BIL dla młodych artystów, z prostą ścieżką aplikacji. [Link](#)

Granty miasta Luksemburg na projekty kulturalne i artystyczne, także dla osób indywidualnych (co może zachęcać młodych twórców). [Link](#)

Stypendia Fondation Été przyznawane comiesięcznie z pominięciem, jak się podkreśla, biurokratycznej ścieżki, co może ułatwiać korzystanie z nich osobom młodym. [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Luxembourg Encouragement for Artists Prize. Nagroda dla artystów, „którzy są gotowi wykonać kolejny krok” (bez kryterium wiekowego). [Link](#)

Nagroda im. Edwarda Steichena dla twórców wizualnych w wieku 25-35 lat. [Link](#)

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery; cd.

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Wyszukiwarka grantów Arts Council Luxembourg. [Link](#)

ŁOTWA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Nie stwierdzono.

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
BDO jauno mākslinieku balvas – nagroda w wysokości 2 000 euro oraz wystawa grupowa laureatów (świeżych absolwentów), przyznawana przez Łotewską Akademię Sztuki, BDO Łotwa i Centrum Sztuki Współczesnej, [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Nie stwierdzono.

MALTA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Program Rozwoju Młodych Artystów – wsparcie dla osób w wieku 14-17 lat. [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Malta College of Arts, Science & Technology (MCAST) przyznaje coroczne nagrody najlepszym absolwentom sztuk wizualnych i projektowania. [Link](#)
Nagroda għall-Arti przyznawana przez Arts Council Malta dla młodych twórców (ostatnia edycja 2022). [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Nie stwierdzono.

NIEMCY

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Förderstipendien für junge Kunst – stypendium miasta Kolonii (12 000 euro) dla młodych artystów, którzy nie ukończyli 35 lat i mieszkają w Nadrenii Północnej-Westfalii, [Link](#)
Berlin-Stipendium – na pobyt i pracę dla młodych artystów z różnych krajów, [Link](#)
Ellen-Auerbach-Stipendium für Fotografie – stypendium dla młodych fotografów z całego świata, wynoszące 20 000 euro (połowa na wystawę i publikację), [Link](#)

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery; cd.

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Busoni-Kompositionspreis – nagroda w wysokości 6 000 euro, przyznawana młodym (nierozpoznanym jeszcze) kompozytorom, [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Wsparcie KunstLeben eV w tworzeniu wystawy dla młodych artystów (uczących się, do 35 roku życia), [Link](#)

POLSKA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Stypendia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za osiągnięcia artystyczne przyznawane dla uczniów szkół artystycznych. [Link](#)
Stypendia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dla studentów za wybitne osiągnięcia. [Link](#)
Gaude Polonia – Program Stypendialny Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przeznaczony jest dla młodych twórców kultury oraz tłumaczy literatury polskiej z Białorusi i Ukrainy oraz innych krajów Europy Środkowo-wschodniej i państw postsowieckich. [Link](#)
Młoda Polska – Program przeznaczony jest dla młodych artystów (do 35 roku życia), którzy mają w swoim dorobku wybitne osiągnięcia w dziedzinie sztuki. [Link](#)
Stypendia Artystyczne Miasta Leszna 2025 – dla osób, które są mieszkańcami Leszna i nie ukończyły 25 lat. [Link](#)
Stypendium dla młodych twórców poznańskiego środowiska artystycznego. [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Nagroda Miasta Gdańska dla młodych twórców (do 35 r.ż). [Link](#)
Konkurs dla artystów do 35 rż – „Na laureatów i laureatki czekają m.in. atrakcyjne nagrody pieniężne, wystawa w siedzibie OP ENHEIM czy miesięczny pobyt w Domu Rezydencyjnym” (Polska). [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Nie stwierdzono.

PORTUGALIA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Program Flechada – granty w wysokości 10 000 euro dla artystów w wieku 24-31 lat na organizację pierwszej wystawy indywidualnej, [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW
Konkurs New Artist Award (dla artystów o nieugruntowanej pozycji), organizowany przez Fundację EDP, powiązaną z największą firmą energetyczną w kraju, [Link](#)

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery; cd.

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Portuguese Emerging Art – coroczna publikacja promująca „wschodzących” artystów portugalskich, [Link](#)
Zakup prac od artystów w wieku 25-35 lat przez Fundację Caixa Geral de Depósitos (powiązanej z państwowym bankiem), [Link](#)

RUMUNIA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Young Talents – czasowy program wsparcia finansowego, mobilnościowego, warsztatowego dla osób poniżej 30 r.ż. [Link](#)
Young Talents Program – inicjatywa Fundacji Królewskiej Margarety Rumunii (wsparcie finansowe dla utalentowanych artystów z biednych rodzin, w wieku 14-24 lat). [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nagroda dla absolwentów Wydziału Sztuki i Wzornictwa w Timișoarze. [Link](#)
Nagroda Matei Brâncoveanu dla młodych artystów. [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono.

SŁOWACJA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono.

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono.

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono.

SŁOWENIA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Stypendia Ministra Kultury na finansowanie studiów za granicą, [Link](#)
Kulturni evro – finansowanie nowo- i intermedialnych projektów młodych artystów (do 35 roku życia) ze środków pozyskanych z zakupu biletów w Kino Šiška, [Link](#)

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery; cd.

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nagroda grupy OHO dla młodych artystów wizualnych (do 40 roku życia), [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nie stwierdzono.

SZWECJA

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Stypendium Filmcentrum Syd i Film i Skåne dla artystów w każdym wieku, ale na początku drogi. [Link](#)
Stypendium Fundacji Beckersa dla młodych szwedzkich twórców (wybiera ich jury, ono też definiuje „młodość”). [Link](#). Stypendium Olssona dla młodych twórców z różnych dziedzin. [Link](#)
Stypendium Fundacji Marii Bonnier Dahlin dla młodych artystów. [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Young Swedish Design – nagroda przyznawana młodym projektantom przez Svensk Form (Szwedzkie Towarzystwo Rzemiosła i Wzornictwa) we współpracy z Ikea Museum. [Link](#)
Nagroda (stypendium) Young Applied Artists dla młodych twórców sztuki stosowanej (do 35 r.ż.). [Link](#)
Nagroda Nordic and Baltic Young Artist dla absolwentów wybranych uczelni z krajów bałtyckich. [Link](#)
Young courage award – nagroda dla osób z całego świata, też artystów, w wieku (13-25 lat), którzy „z niewielkimi zasobami dokonali wielkiej zmiany dla ludzi, wykazując się odwagą moralną i zaangażowaniem”. [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Wyszukiwarka na stronie Szwedzkiego Komitetu ds. Grantów w obszarze sztuki. [Link](#)

WĘGRY

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Państwowe stypendium Eötvös dla młodych (do 40 r.ż.) profesjonalistów (w tym artystów). [Link](#)
Stypendia (trzyletnie) Węgierskiej Akademii Sztuk dla artystów młodego i średniego pokolenia, w wieku 18-50 lat. [Link](#). Program stypendialny wspierający młodych artystów wizualnych na arenie międzynarodowej. [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Nagroda Artysta Narodu – dożywotnie wsparcie przyznawane artystom, którzy ukończyli 65 rok życia i byli wcześniejszymi laureatami nagrody Kosutha. [Link](#)

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Fundacja ArtHAB MBH Bank oferuje możliwość bezpłatnego korzystania z pracowni graficznej oraz stypendia na realizację projektów artystycznych, co może zainteresować początkujących twórców. [Link](#)

TABELA 9 Zidentyfikowane formy wsparcia stypendialnego, grantowego i nagród ze strony państwa, samorządu i NGO dla młodych twórców w rozpoczęciu kariery; cd.

WŁOCHY

GRANTY I STYPENDIA PRZEZNACZONE DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Fabrica Young Artist Program – inicjatywa Teatro Dell’Opera di Roma dla zagranicznych talentów, polegająca na przyznawaniu stypendium (19 000 euro) oraz wsparciu w rozwoju umiejętności, [Link](#)

NAGRODY DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Brak informacji.

INNE FORMY WSPARCIA DLA MŁODYCH ARTYSTÓW

Stowarzyszenie Okręgu Młodych Artystów Włoskich zrzesza 23 władze lokalne (miasta, stolice i regiony) w celu wspierania nowych kreatywnych pokoleń poprzez szkolenia, produkcję, promocję i inicjatywy badawcze, kierowane do osób poniżej 35 roku życia, [Link](#)

Analiza informacji zawartej w powyższej tabeli prowadzi do następujących wniosków:

1. W krajach objętych badaniem funkcjonują formy wsparcia przeznaczone dla młodych artystów i mają one zróżnicowany charakter: od rozwiązań pozwalających doposażyć warsztat pracy, wynająć studio, wypożyczyć instrument, skorzystać z publicznego warsztatu, sfinansować działania, pierwszą wystawę lub udział w zagranicznej, wydać publikację prezentującą dorobek, uzyskać dopłatę do możliwości otrzymywania godziwego wynagrodzenia. Warto zwrócić uwagę, że nie wszędzie udało się nam zidentyfikować równie wiele takich inicjatyw (jest ich zauważalnie mniej w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, z wyjątkiem Polskie, gdzie stosunkowo rozbudowany jest program stypendialny dla młodych twórców). Różnice lokalne dotyczą też obecności rozmaitych konkursów, często organizowanych przez miasta czy uczelnie, premiujących absolwentów lokalnych kierunków artystycznych.
2. Analiza stron programów dotacyjnych wskazuje, że konstruowanie osobnej oferty dla osób w określonym wieku czy z określonym stażem w każdym z krajów jest czymś raczej rzadkim w stosunku do ogółu szeroko dostępnych form wsparcia, z których korzystać mogą także (ale nie tylko) młode osoby. Sytuacja ta może mieć wiele przyczyn, spośród których brak wrażliwości na kruchą sytuację osób w młodym wieku wcale nie musi być najważniejszy. Stan ten może być także wskaźnikiem troski czy progresywnego myślenia w krajach takich, jak Holandia, Irlandia czy Niemcy, gdzie obecne jest dostrzeżenie, że początkującym artystą można być całe życie i nie należy premiować jedynie osób w określonym wieku i tylko ze względu na liczbę posiadanych przez nie lat. Znaczące jest w tym kontekście np. usunięcie granicy wieku w jednym z konkursów dla młodych talentów w Czechach, pozostawienie interpretacji kto jest „młodym” artystą samemu jury (Szwecja), czy podkreślanie wsparcia dla osób starszych, ale rozpoczynających karierę (w Irlandii). Młodość wiązana jest nie tylko z metryką, ale też z wchodzeniem na

rynek lub do świata artystycznego, z brakiem rozpoznania, a także z pewnym transformatywnym potencjałem sztuki na wczesnym etapie tworzenia.

3. Warto w powyższym kontekście zwrócić uwagę na konkursy i nagrody przeznaczone dla osób po 30 roku życia, których obecność w krajowych systemach wsparcia oznaczać może, iż zdiagnozowano, że wcale nie najmłodszy, ale Ci w kilka lat po studiach, znajdują się w trudniejszej czy po prostu innej sytuacji. Przyglądanie się takim szczegółowym rozwiązaniom po raz kolejny dowodzi, że trudno obecność wsparcia dla młodych traktować jako jednoznacznie korzystną, a jego brak za wadę, bez odniesienia do „większej układanki”, jaką tworzą lokalne systemy finansowania sztuki.
4. Dostrzec można też inną zmianę w sposobach dofinansowania. Chodzi już nie tyle o odejścia od kryterium wieku, ale też o mnożenie form indywidualnego uczestnictwa w projektach grantowych, nagrodach i stypendiach. Mogą to być zarówno różne „osobowości prawne” (osoba prywatna, samozatrudniona, etc.), ale także kolektywy (niekoniecznie indywidua). Łącząc to z szukaniem sposobów na uproszczenie dofinansowania w niektórych krajach (szybkie ścieżki rozpatrywania wniosków, ocena wewnętrzna zamiast dłuższej – zewnętrznej), tworzy się system nie tyle premiujący, co ułatwiający aplikowanie o środki osobom mniej doświadczonym.
5. Ciekawym rozwiązaniem instytucjonalnym są, funkcjonujące np. w Hiszpanii i na Cyprze, specjalne instytucje zajmujące się wspieraniem młodych (w tym ich twórczości), działające w oparciu o zasadę wielosektorowości.
6. Interesującym rozwiązaniem jest także wspieranie młodej sztuki poprzez kontrolowane przez państwo korporacje. W Portugalii, na przykład, bank, którego większościowym udziałowcem jest państwo, corocznie przeznacza określony budżet na zakup dzieł sztuki „wschodzących” artystów.
7. Podsumowując, warto jednak zwrócić uwagę na to, iż nie wszędzie udało się nam zidentyfikować równie wiele inicjatyw wspierających młodych twórców. Jest ich zauważalnie mniej w krajach Europy Południowej i Środkowo-Wschodniej. Warto też przywołać wprowadzone wyżej rozróżnienie na scentralizowane, półscentralizowane i rozproszone systemy wsparcia, by dostrzec, iż przekładają się one na większą lub mniejszą zależność młodych twórców od instytucji państwa. Analizując dane dla poszczególnych krajów warto odróżnić te projekty i nagrody „dla młodych” które mają charakter akcyjny (np. finansowane z programów UE) od tych, które wpisały się na trwale w porządek instytucjonalny. Warte dalszej analizy są też rozmaite kultury nagradzania w rozpatrywanych krajach – np. kultura nagród w Szwecji czy Irlandii versus kultura stypendiów w Luksemburgu.

ZACHĘTY DLA PRZEDSIĘBIORCÓW, KTÓRZY SĄ SKŁONNI
NAWIĄZAĆ WSPÓŁPRACĘ Z MŁODYMI TWÓRCAMI

Przeszukując zasoby sieci pod kątem lokalnych zachęt dla przedsiębiorców, chcących w krajach objętych analizą zatrudniać młodych artystów lub dokonywać zakupu ich dzieł, zidentyfikowaliśmy wiele rozwiązań, które nie są specyficzne dla świata sztuki. Przykładem mogą być ulgi podatkowe dla osób wspierających cele dobroczynne lub dokonujące darowizn, ale także możliwość pozyskiwania dotacji na rozwój innowacji i kreatywnych usług przedsiębiorstwa. Istniejące rozwiązania pozwalają też rozliczyć jako koszt zakup dzieł sztuki, podobnie jak maszyn, oprogramowania lub remont. Wreszcie, są też programy wspierające wchodzenie młodych osób, niekoniecznie twórców i twórczyń na rynek pracy, takie jak dofinansowanie tworzenia nowych stanowisk, staży czy umożliwiające prowadzenie firmy (przez jakiś czas) bez części zobowiązań wobec państwa. Poniżej pominęliśmy jednak te rozwiązania, zakładając, że przygotowywane opracowanie wskazywać powinno na ewentualny szczególny status sztuki i młodych artystów w programach krajowego wsparcia. Z podobnych powodów, niżej nie uwzględniamy też rozwiązań przyjętych w całej Unii Europejskiej i dostępnych dla osób z wszystkich krajów członkowskich, jak programy Erasmus dla młodych przedsiębiorców ([link](#)) czy Kreatywna Europa ([link](#)), albo programy wspierające zatrudnianie młodych i tworzenie przez nich nowych przedsiębiorstw ([link](#)).

TABELA 10 Zidentyfikowane zachęty dla przedsiębiorców, którzy są skłonni nawiązać współpracę z młodymi twórcami w analizowanych krajach UE

	AUSTRIA
ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW - ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU	
Tak, istnieją.	
ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW	
Ulga na darowizny na rzecz sztuki i kultury (dla organizacji wpisanych na listę uprawnionych podmiotów). Link	
Ulgi podatkowe dla produkcji filmowych powstających w Austrii i w sposób ekologiczny. Link	
Salzburski Fundusz Promocji Sztuki w budynkach i sztuki w przestrzeni publicznej – 1-2% kosztów budowy publicznych inwestycji na projekty artystyczne. Link	
Dotacje Tyrolu dla mikroprzedsiębiorstw z sektora „tradycyjnego rzemiosła”. Link	
Zwolnienia podatkowe na bezpośrednią promocję sztuki. Link	
	BELGIA
ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW - ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU	
Tak, istnieją.	
ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW	
Ulgi podatkowe dla belgijskich producentów chcących wspierać rodzime inicjatywy filmowe. Link	
Brukselski projekt „Art for the City” – konkurs dla galerzystów na zgłaszanie prac. Link	

TABELA 10 Zidentyfikowane zachęty dla przedsiębiorców, którzy są skłonni nawiązać współpracę z młodymi twórcami w analizowanych krajach UE; cd.

Platform Kunst in Opdracht łącząca interesariuszy zainteresowanych wspieraniem sztuki w przestrzeni publicznej. Link	
Wsparcie finansowe dla młodych flandryjskich start-upów. Link	
	BUŁGARIA
ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW - ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU	
Nie stwierdzono.	
ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW	
b.d.	
	CHORWACJA
ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW - ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU	
Nie stwierdzono.	
ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW	
b.d.	
	CYPR
ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW - ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU	
Nie stwierdzono.	
ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW	
b.d.	
	CZECHY
ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW - ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU	
Nie stwierdzono.	
ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW	
b.d.	
	DANIA
ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW - ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU	
Tak, istnieją.	

TABELA 10 Zidentyfikowane zachęty dla przedsiębiorców, którzy są skłonni nawiązać współpracę z młodymi twórcami w analizowanych krajach UE; cd.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Inicjatywa „Kunst i Byggeri” (Sztuka w budownictwie) zobowiązująca do wspierania sztuki przez inwestorów publicznych i zachęcająca do tego samego inwestorów prywatnych ([link](#)).
Państwowe fundusze artystyczne oferują też doradztwo w tym względzie ([link](#)).

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Program wsparcia na cyfrową transformację firm, w którą mogą być zaangażowane osoby twórcze. [Link](#)

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Dotacje na produkcje audiowizualne (do 25% kosztów poniesionych w Finlandii), z których można pokrywać współpracę z młodymi artystami. [Link](#)
Program „1%” na sztukę, w ramach którego koalicja samorządów zobowiązała się do czynienia projektów artystycznych częścią inwestycji budowlanych. [Link](#)

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Ustawa o mecenacie uprawnia do odliczenia 60% kwoty przeznaczonej na zakupu dzieł żyjących francuskich artystów, jeśli będą wystawiane publicznie. [Link](#)
Program „1 immeuble, 1 oeuvre” zachęcający deweloperów do umieszczania dzieł sztuki w nowopowstających obiektach (przestrzeniach dostępnych dla mieszkańców). [Link](#)
Program „Le 1% artistique” zobowiązuje inwestorów publicznych, by taki odsetek inwestycji w nowy budynek poświęcały na finansowanie projektów artystycznych będących jego częścią. [Link](#)

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Nie stwierdzono.

TABELA 10 Zidentyfikowane zachęty dla przedsiębiorców, którzy są skłonni nawiązać współpracę z młodymi twórcami w analizowanych krajach UE; cd.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

b.d.

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

1,5% inwestycji publicznych na zachowanie lub wzbogacenie hiszpańskiego dziedzictwa historycznego lub na promocję twórczości artystycznej. [Link](#)
„Kultura i mecenat” – punkt kontaktowy Ministerstwa Kultury odpowiedzialny za promowanie mecenatu kulturalnego i partycypacji społecznej w finansowaniu sektora kultury. [Link](#)
Zachęty podatkowe na inwestycje w rozwój biznesu, zatrudnienie w branży produkcji gier wideo. [Link](#)
Podatek turystyczny, m.in. w Katalonii. Dochody z tego źródła przeznaczone są m.in. na rozwój turystyki, ale też ochronę dziedzictwa kulturowego.
Program Emprendetur – Jóvenes Emprendedores (program już nieaktywny). przeznaczony dla młodych przedsiębiorców poniżej 40. roku życia, planujących realizację innowacyjnych projektów w sektorze turystycznym. [Link](#)

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Fundusz „Stimuleringsfonds Creatieve Industrie” oferujący dotacje dla firm i indywidualnych twórców na projekty podnoszące jakość inicjatyw projektowych, technologicznych czy twórczych z sektora kreatywnego. [Link](#)

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Program Procent na Sztukę – 1% inwestycji publicznych na zlecenia dla artystów. [Link](#)
Local Enterprise Offices (LEOs) – wsparcie dla startup’ów, m.in. na rozwój i innowację, których częścią mogą być młodzi artyści. [Link](#)

TABELA 10 Zidentyfikowane zachęty dla przedsiębiorców, którzy są skłonni nawiązać współpracę z młodymi twórcami w analizowanych krajach UE; cd.

LITWA

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Osoby fizyczne mogą dokonać dobrowolnego odpisu 1,2% podatku dochodowego na rzecz osób posiadających status twórcy. Beneficjenci mają prawo do otrzymania do 1,2% podatku dochodowego od osób fizycznych płaconego przez osoby fizyczne. [Link](#)
Filmų kūrimo lengvata – ulga podatkowa do 30% budżetu produkcji filmowej, jeśli co najmniej 80% kosztów poniesiono na terenie Litwy. [Link](#)

LUKSEMBURG

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

1% kosztów realizacji budynków publicznych, zleczanych przez Public Building Administration, przeznaczanych jest na dzieła sztuki wizualnej. [Link](#)
Luxinnovation – krajowa agencja innowacji, facylitująca powstawanie nowych firm (m.in. akcelerator startupów Fit4Start), a także współpracę między partnerami je tworzącymi, na rzecz zrównoważonej i konkurencyjnej gospodarki cyfrowej, co może też obejmować młodych artystów. [Link](#)

ŁOTWA

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Nie stwierdzono.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

b.d.

MALTA

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Zachęty dla przedsiębiorstw w sektorze kreatywnym, które mogą sprzyjać zakładaniu ich na Malcie ([link](#)) oraz podejmowaniu współpracy z młodymi twórcami. [Link](#)

TABELA 10 Zidentyfikowane zachęty dla przedsiębiorców, którzy są skłonni nawiązać współpracę z młodymi twórcami w analizowanych krajach UE; cd.

NIEMCY

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją .

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Program „Kunst am Bau” nakazuje, by 0,5-1,5% kosztu wszystkich inwestycji budowlanych rządu federalnego przeznaczać na towarzyszące im inicjatywy artystyczne. [Link](#)
W niektórych miastach, np. w Berlinie, funkcjonuje podatek od prywatnego zakwaterowania turystycznego „Occupancy Tax” – gdy był wprowadzany lokalne władze obiecały, że część środków przeznaczać będą na wsparcie lokalnej sceny artystycznej. [Link](#)
Propozycja Niemieckiej Rady Kultury przywrócenia zwolnienia usług edukacyjnych z podatku VAT i przywrócenie obniżonej stawki podatku od sprzedaży dzieł sztuki w galeriach i handlu dziełami sztuki. [Link](#)

POLSKA

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Ulgą na sponsoring (m.in. kulturalny). [Link](#)

PORTUGALIA

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Dodatkowa ulga podatkowa na wspieranie inicjatyw związanych z patronatem kulturalnym (możliwość większego odliczenia, zwłaszcza w wybranych regionach). [Link](#)

RUMUNIA

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Nie stwierdzono.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

b.d.

TABELA 10 Zidentyfikowane zachęty dla przedsiębiorców, którzy są skłonni nawiązać współpracę z młodymi twórcami w analizowanych krajach UE; cd.

SŁOWACJA

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Ulgi podatkowe dla produkcji filmowych – firmy mogą skorzystać z 33% zwrotu kosztów produkcji. [Link](#)
Ulga „Patent Box” dla firmy uzyskujących dochód z tytułu praw do patentów oraz oprogramowania utworzonego na terenie Słowacji (50% podatku dochodowego). [Link](#)

SŁOWENIA

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Nie stwierdzono.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

b.d.

SZWECJA

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

1% z inwestycji publicznych przeznaczany na sztukę (różne regiony mają swoje zasady, np. Uppsala przeznaczają 1% z dochodów z wynajmu przestrzeni). [Link](#)
Szwedzka agencja innowacji ([link](#)) oraz krajowy punkt dofinansowań na innowacje w przedsiębiorstwach, które mogą zachęcać do zatrudniania młodych twórców. [Link](#)

WĘGRY

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Nie stwierdzono.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

b.d.

TABELA 10 Zidentyfikowane zachęty dla przedsiębiorców, którzy są skłonni nawiązać współpracę z młodymi twórcami w analizowanych krajach UE; cd.

WŁOCHY

ZACHĘTY DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW – ISTNIENIE ZACHĘT W DANYM KRAJU

Tak, istnieją.

ZIDENTYFIKOWANA FORMA ZACHĘT DO WSPIERANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Program Art Bonus – ulga podatkowa (65%) na darowizny dla instytucji publicznych na cele związane z ochroną lokalnego dziedzictwa kulturowego. [Link](#)
Fondo per le Piccole e Medie Imprese Creative – fundusz wsparcia rozwoju sektora kreatywnego wśród małych i średnich przedsiębiorstw, oferujący m.in. dotacje i ułatwienia kredytowe dla branży. [Link](#)
Program wspierania start-upów Smart&Start Italia, zakładający zwiększone finansowanie dla kobiet i osób do 35 roku życia. [Link](#)
Pełne odliczenie wydatków na sponsoring działań kulturalnych od podstawy opodatkowania, pod warunkiem, że te środki są przeznaczone na wsparcie działań kulturalnych. [Link](#)

Analiza informacji zawartych w powyższej tabeli ujawnia kilka interesujących prawidłowości:

1. Lista zachęt dla firm wspierających działalność artystyczną jest zróżnicowana (wsparcie sektora filmowego, podniesienie jakości produkcji o charakterze twórczym, powiązanie z inwestycjami budowlanymi), ale raczej uboga. Być może, jak wskazano we wstępie do tej sekcji, wynika to z chęci traktowania wspierania sztuki na podobnych zasadach, jak ma to miejsce w przypadku każdej innej formy działalności innowacyjnej, inwestycyjnej czy dobroczynnej. Wyjątkiem są kraje o dużej tradycji mecenatu prywatnego, jak Niemcy, Francja czy Włochy, w których funkcjonują rozmaite ulgi i odpisy w sposób szczególnie premiuje darowizny na cele kultury i sztuki.
2. Co więcej, w zasadzie nie udało nam się znaleźć takich zachęt do podtrzymywania przez biznes działalności artystycznej, które byłyby przeznaczone wyłącznie dla młodych osób, które się nią zajmują.
3. Biorąc pod uwagę powyższe zastrzeżenia, udało nam się rozpoznać dysproporcje między poszczególnymi krajami. Spośród tych, które analizowaliśmy, wyszczególnić można Austrię, Belgię, Francję, Holandię i Niemcy w których to państwach udało nam się zidentyfikować relatywnie najwięcej interesujących nas tu zachęt wspierających artystów. Inne kraje, jak Irlandia, Luksemburg czy Malta, inwestują we wspieranie sektora kreatywnej przedsiębiorczości, w którą angażowanie się może także być atrakcyjne dla artystów. Są jednak także kraje, głównie Europy Środkowej i Wschodniej (Bułgaria, Słowenia), a także Południowej (z wyłączeniem Hiszpanii), w których nie udało nam się zidentyfikować żadnej ze wspomnianych form wspierania przedsiębiorczości, które mogłoby się przełożyć na poprawę warunków zawodowych dla młodych twórców.

4. Rozważając zidentyfikowane przez nas formy wsparcia warto zwrócić uwagę na konieczność lepszego rozpoznania wzajemnych relacji między programami dla biznesu wspierającymi bezpośrednio działalność twórczą czy młodych artystów (tzw. [ekosystem wsparcia artystów](#), posługując się terminologią unijną), a tymi wzmacniającymi lokalne gospodarki oparte na wiedzy, których częścią może być także poprawa sytuacji artystek i artystów.
5. Wreszcie, przyglądając się rozwiązaniom stosowanym w Danii i Hiszpanii, warto dostrzec, że jakiegokolwiek zobowiązania biznesu (czy to 1% przeznaczony na sztukę czy zachęty do innych form mecenatu) będą skuteczniej wspierały środowiska twórcze, jeśli poza prawnymi zapisami, towarzyszyć im będą punkty kontaktowe i doradcze, podpowiadające jak je w sposób sensowny wypełniać.

BAZY PRZEDSIĘBIORCÓW ZAINTERESOWANYCH PODJĘCIEM WSPÓŁPRACY Z MŁODYMI TWÓRCAMI

Niestety, na podstawie dostępnych informacji nie udało się potwierdzić istnienia takich baz w żadnym z krajów objętych badaniem. Istnieją wprawdzie bazy w rodzaju artjobs.com, ale są to w gruncie rzeczy przeglądarki ofert rezydencyjnych i stypendialnych dla wszystkich artystów, a nie przeznaczona dla młodych osób baza komercyjnych zleceń sensu stricto. Gdzieś tam aktywne są też prywatne (korporacyjne) fundacje, które w sieci ogłaszają nabór dla wschodzących artystów chcących sprzedać im swoje prace do kolekcji (np. rumuńska i polska kolekcja banku ING). W analizowanych krajach funkcjonują też platformy pozwalające wyszukiwać przedsiębiorstwa działające w obrębie sektora kreatywnego, z których mogą korzystać młodzi twórcy, ale też nie są tu oni jakoś specjalnie premiowani, ani kuszeni możliwością współpracy (np. [Croatia YP](#), [Cyprus.net](#), luksemburska [luxyello](#)). Nieobecność tego rodzaju baz łączących biznes i młodych artystów i artystki tłumaczyć można na cztery sposoby:

1. Pierwsze znaleźć możemy w tabeli dotyczącej działalności biur karier funkcjonujących przy uczelniach, gdzie opisuje się aktywności polegające na pośrednictwie uczelni pomiędzy osobami studiującymi, a biznesem. Rozwiązanie takie umożliwia skuteczniejszą selekcję oraz dystrybuowanie oferty wśród zainteresowanych osób, niż ich upowszechnianie na jednej platformie.
2. Powodem może być też brak wyraźnych zachęt ze strony państwa, które skłoniłyby przedsiębiorców do poszukiwania w ten sposób kontaktu z artystami.
3. Znaczenie może mieć także odmienny sposób zorganizowania współpracy między przedsiębiorcami a młodymi twórcami. Ci ostatni, szukając zleceń i pracy, dużo częściej korzystają chociażby z pośrednictwa uczelni. Funkcjonujące przy nich biura karier czy bazy ogłoszeń umożliwiają skuteczniejszą selekcję oraz dystrybuowanie oferty wśród zainteresowanych osób, niż ich upowszechnianie na jednej platformie.
4. Podział ról w polu sztuki, wedle którego promocją własnych usług i sprzedażą prac zajmują się sami artyści lub reprezentujące ich podmioty. Artyści mogą oferować swoje usługi na globalnych platformach, jak Behance albo innych portalach, funkcjonujących lokalnie, jak irlandzka

baza producentów na stronie [Promenade](#), francuskie [Artmajeur](#) czy włoskie [PitturiAmo](#), internetowy sklep z młodą węgierską sztuką [youngart.hu](#). Twórcy mogą też dodawać swoje prace na specjalnych stronach, gdzie zainteresowane podmioty mogą je pobierać i z nich korzystać (jak szwedzka [SAMI](#) dla artystów muzycznych). Zidentyfikowaliśmy też przykłady targów młodej sztuki, przeglądów, gdzie pojawiają się artyści wschodzący albo galerie oferujące ich prace, np. madrycki [Hybrid Art](#), Luxembourg Art Week ([link](#)), węgierskie [360 Design Budapest](#) czy [TOBE Gallery](#). Aktywne w pośredniczeniu między biznesem, a artystami poszukującymi zleceń, są także organizacje cechowe zamieszczające na swoich stronach ofertę dla firm chcących podjąć współpracę (np. włoska Kleisma). Względnie organizacje pozarządowe pośredniczące między prywatnym mecenatem, a artystami szukającymi wsparcia (np. irlandzka Business for Art lub czeska Talentovaní Umělci). Dotarliśmy też do inicjatywy węgierskich kuratorów, którzy zorganizowali wystawę wschodzących artystów w przestrzeniach należących do korporacji powiązanych tematycznie z pracami ([link](#)). Tylko niektóre uczelnie lub organizacje, jak francuski Admical, tworzą przewodniki zbierające informacje o prywatnych funduszach współpracujących z artystami [Link](#).

MOŻLIWOŚCI PODEJMOWANIA PRACY PRZEZ MŁODYCH TWÓRCÓW
PO ZAKOŃCZENIU EDUKACJI W ZAWODZIE ARTYSTYCZNYM

FORMY ZATRUDNIANIA MŁODYCH TWÓRCÓW

Każda osoba próbująca zidentyfikować możliwe formy zatrudnienia absolwentów uczelni artystycznych w poszczególnych krajach UE, musi zmierzyć się z problemem niedostępności informacji na ten temat albo ich nieporównywalności. Najczęściej w statystkach publicznych po prostu brakuje dostępnych informacji na temat zatrudnienia absolwentów uczelni artystycznych albo zatrudnienia młodych osób wykonujących zawody kreatywne. Trochę zmienia to projekt [Eurograduate](#), ale znajduje się on dotąd w fazie pilotażowej i nie jest realizowany we wszystkich krajach Unii – stąd szczątkowość poniższych danych⁴⁵.

Dodatkową trudnością jest to, iż w bazach danych, raportach i opracowaniach znaleźliśmy różnorodne sposoby kategoryzacji samej sytuacji pracy. Czasami po nazwą „zatrudnienie” kryje się praca na pełen etat/częściowe zatrudnienie; czasami praca w pełnym lub niepełnym wymiarze godzin; praca krótkoterminowa; praca na czas określony i nieokreślony albo samozatrudnienie. Utrudnia to jakiegokolwiek porównania, niezbędne wydaje się więc upowszechnianie wspólnych standardów badań na temat losów osób kończących uczelnie artystyczne – takich, jak choćby wspomniany już Eurograduate.

Ostatni problem to różnorodność kategoryzowania samego kształcenia artystycznego. Czasami (choć to najrzadsza sytuacja) jest ono wyodrębnione jako osobne pole kształcenia, ale powszechniejsze jest włączanie go do jednej grupy z humanistyką (Art & Humanities), czasami zaś łączenie w jedną kategorię sztuki, lingwistyki i humanistyki, a niekiedy sztuki, humanistyki oraz pedagogiki. Ponadto ze względu na specyfikę systemu edukacji w poszczególnych krajach w publicznych statystykach podaje się raczej dane dotyczące szkół publicznych.

W rezultacie dane na temat zatrudnienia absolwentów wyższych szkół artystycznych są bardzo niekompletne, nie mają systematycznego i spójnego charakteru, a w przypadku niektórych krajów, tak, jak w pierwszym opracowaniu, w ogóle nie udało się zidentyfikować potrzebnych informacji.

DANE NA TEMAT ZATRUDNIENIA MŁODYCH LUDZI W KULTURZE

Bazy danych Eurostat nie zawierają informacji na temat zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne, a jedynie na temat zatrudnienia osób młodych w sektorze kultury. Poniższa tabela prezentuje dane na ten temat za ostatnie trzy lata.

⁴⁵ Wykorzystaliśmy raporty z dwu fal badania: Eurograduate Pilot Survey 2018 i Eurograduate 2022.

TABELA 11 Odsetek młodych osób (15-29 lat) zatrudnionych w kulturze wśród ogółu zatrudnionych w tej kategorii wiekowej

Kraje	2021	2022	2023
UE (37 państw)	3,7	3,9	3,9
Austria	4,5	4,3	4,8
Belgia	4,6	4,1	4,3
Chorwacja	3,8	3,3	4,3
Cypr	4,6	5,5	5,0
Czechy	4,7	4,0	4,6
Dania	5,4	4,9	5,2
Grecja	4,1	3,6	3,4
Hiszpania	4,0	4,6	3,9
Irlandia	2,7	3,5	3,0
Luksemburg	3,9	4,4	4,8
Malta	4,9	3,9	4,2
Rumunia	1,9	1,8	1,7
Szwecja	5,4	6,0	5,3
Węgry	3,3	3,5	4,3
Bułgaria	4,1	2,9	3,4
Estonia	5,3	5,1	4,7
Finlandia	3,3	3,3	3,6
Francja	3,6	4,2	4,4
Holandia	4,4	4,6	4,8
Litwa	2,7	3,9	4,1
Łotwa	4,4	4,5	6,0
Niemcy	3,9	4,0	4,1
Polska	3,4	3,5	3,8
Portugalia	4,6	4,5	4,3
Słowacja	2,8	3,1	2,8
Słowenia	4,6	3,9	4,7
Włochy	3,2	3,6	3,5

Jak widać interesująca nas kategoria nie stanowi szczególnie dużego odsetka ogółu zatrudnionych młodych osób (średnia to około 4%), ale też, że nie odbiega to znacząco od odsetka osób pracujących w kulturze wśród ogółu zatrudnionych (wynosi on około 3,7% w całej UE). Warto również zauważyć, iż odsetek młodych osób zatrudnionych w kulturze jest w większości krajów bardzo stabilny i nie podlega znaczącym zmianom w poszczególnych latach. Jednocześnie istnieją sporo różnice pomiędzy poszczególnymi krajami, dla przykładu w 2022 roku, odsetek młodych osób pracujących w kulturze w Rumuni, wynosił 1,7% wśród ogółu zatrudnionych młodych osób, zaś w Łotwie aż 6%. Warto tego rodzaju dysproporcjom się przyglądać.

DANE NA TEMAT ZATRUDNIENIA ABSOLWENTÓW KIERUNKÓW ARTYSTYCZNYCH
NA UCZELNIACH WYŻSZYCH DLA POSZCZEGÓLNYCH KRAJÓW

Poniższa tabela zawiera dane na temat różnych aspektów zatrudniania osób kończących uczelnie artystyczne w poddawanych analizie krajach.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE

AUSTRIA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO ⁴⁶	(1) ⁴⁷ ; (2) ⁴⁸ , Eurostat	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE ⁴⁹	4% (1)	5,4% ⁵⁰
OSOBY ZATRUDNIONE ⁵¹	46% (1) / 82.3% (2)	88% ⁵²
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO ⁵³	14,1% (2)	7,1% ⁵⁴
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO ⁵⁵	61,1% (2)	27,6% ⁵⁶
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE ⁵⁷	36,1% (2)	63,8% (2)
OSOBY SAMOZATRUDNIONE ⁵⁸	12% (2)	8% (2)

BELGIA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ⁵⁹ , Eurostat	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	b.d.	7% ⁶⁰
OSOBY ZATRUDNIONE	b.d.	86,1% ⁶¹

⁴⁶ Źródła informacji.

⁴⁷ Jurenich Ch., Mandl F., Radinger R., Trenkwalder K., *Wegzüge und Berufseinstieg von Universitätsabsolventinnen und -absolventen*, Bundesanstalt Statistik Österreich, Wiedeń, 2021. Dane dla absolwentów z lat 2009-2018, liczone 18 miesięcy od zakończenia studiów. Dane dla kierunków nauki humanistyczne i sztuka.

⁴⁸ Unger M., Jühlke R., *Eurograduate. Pilot survey. Austria*, 2020. Podajemy dane dla osób posiadających tytuł magistra z kohorty 2016/2017. W raporcie tym kierunki artystyczne występują razem z kierunkami humanistycznymi oraz pedagogiką.

⁴⁹ Status zawodowy absolwentów: osoby bezrobotne.

⁵⁰ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁵¹ Status zawodowy absolwentów: osoby zatrudnione.

⁵² Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁵³ Status zawodowy absolwentów: osoby nieaktywne zawodowo.

⁵⁴ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

⁵⁵ Absolwenci zatrudnieni na czas nieokreślony (poza samozatrudnionymi).

⁵⁶ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstokowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

⁵⁷ Absolwenci zatrudnieni na czas określony (poza samozatrudnionymi).

⁵⁸ Samozatrudnieni absolwenci (jako odsetek ogółu zatrudnionych absolwentów w tej kategorii).

⁵⁹ Bakens, J., Cobben, L., Abbink, H., Meijer, R., Dijkman, S., Fouarge, D., & Pestel, N. (2023). *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2028*. ROA. ROA Reports Nr 003, <https://doi.org/10.26481/umarep.2023003>.

⁶⁰ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁶¹ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

BUŁGARIA		
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	b.d.	7,7% ⁶²
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	26,4% ⁶³
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	b.d.
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	18% (1)

CHORWACJA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	Brak	Eurostat
OSOBY BEZROBOTNE	b.d.	5% ⁶⁴
OSOBY ZATRUDNIONE	b.d.	94,1% ⁶⁵
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	b.d.	11,3% ⁶⁶
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	3% ⁶⁷
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	4,6% ⁶⁸
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	b.d. ⁶⁹

CHORWACJA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ⁷⁰ , Eurostat	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	24,1% (1)	9,2% ⁷¹
OSOBY ZATRUDNIONE	65,5% (1)	82,6% ⁷²
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	10,4% (1)	9% ⁷³
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	56,8% (1)	5% ⁷⁴

⁶² Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

⁶³ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstokowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

⁶⁴ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁶⁵ Dane za 2023 rok- odsetek osób zatrudnionych wśród absolwentów uczelni wyższych od 1 do 3 lat od ukończenia edukacji, Eurostat.

⁶⁶ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

⁶⁷ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstokowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

⁶⁸ Dane za 2023 rok- odsetek osób w wieku 15-29 zatrudnionych na czas określony, Eurostat.

⁶⁹ Dane za 2023 rok- odsetek osób w wieku 15-29 pracujących jako osoby samozatrudnione, Eurostat.

⁷⁰ Rimac I., *Eurograduate pilot survey, Country report Croatia*, 2020, podajemy dane dla kohorty 2016/2017, dla absolwentów z wykształceniem magisterskim, kierunków: sztuka, nauki humanistyczne, pedagogika.

⁷¹ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁷² Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁷³ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

⁷⁴ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstokowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	31,9% (1)	47,7% (1)
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	8,5% (1)	8,6% (1)

CYPR

KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ⁷⁵ , Eurostat	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	16% (1)	8,6% ⁷⁶
OSOBY ZATRUDNIONE	76% (1)	83,5% ⁷⁷
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	8% (1)	8,6% ⁷⁸
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	32% (1)	10,3% ⁷⁹
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	65% (1)	70% (1)
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	17% (1)	13% (1)

CZECHY

KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ⁸⁰ , Eurostat	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	1,6% (1)	3,4% ⁸¹
OSOBY ZATRUDNIONE	87% (1)	79,9% ⁸²
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	12% (1)	17,2% ⁸³
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	30% (1)	10,2% ⁸⁴
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	70% (1)	59% (1)
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	19,7% (1)	17% (1)

⁷⁵ Preliminary results of the first cycle of Cyprus' National Graduate Tracking Survey, 2023, podajemy dane dla kohorty 2020/21, dla kierunków: sztuka i nauki humanistyczne.

⁷⁶ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁷⁷ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁷⁸ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

⁷⁹ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na cząstkowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

⁸⁰ Sedláček J., Zelenka M., Ryška R., Eurograduate pilot survey, Country report Czechia, 2020, podajemy dane dla kohorty 2016/2017, dla absolwentów z wykształceniem magisterskim, kierunków: sztuka, nauki humanistyczne, pedagogika.

⁸¹ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁸² Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁸³ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

⁸⁴ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na cząstkowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

--	--	--

DANIA

KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ⁸⁵ (2) ⁸⁶ Eurostat	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	37,02% (1)	6,4% ⁸⁷
OSOBY ZATRUDNIONE	52.13% (1) / 84,6% (3)	85,5% ⁸⁸
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	10,85% (1)	8,7% ⁸⁹
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	45,9% ⁹⁰
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	b.d.
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	b.d.

ESTONIA

KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	Eurograduate 2022 ⁹¹	Eurostat
OSOBY BEZROBOTNE	8%	7% ⁹²
OSOBY ZATRUDNIONE	84%	84,1% ⁹³
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	8%	9,6% ⁹⁴
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	75%	20,5% ⁹⁵
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	25%	8,7%
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	b.d.

⁸⁵ Statistic Denmark, dane dla absolwentów studiów drugiego stopnia, kohorta 2020, 9 miesięcy po ukończeniu studiów. [Link](#)

⁸⁶ Statistic Denmark, dane dla osób z grupy wiekowej 15-34 lata.

⁸⁷ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

⁸⁸ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁸⁹ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

⁹⁰ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na cząstkowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

⁹¹ Dane dla kohorty 2020/2021.

⁹² Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁹³ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁹⁴ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

⁹⁵ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na cząstkowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

 FINLANDIA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ⁹⁶ / (2) ⁹⁷ Eurostat	Eurostat
OSOBY BEZROBOTNE	17%/ 9%	7,9% ⁹⁸
OSOBY ZATRUDNIONE	58,%/ 82%	82,7% ⁹⁹
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	6%	10,2% ¹⁰⁰
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	33,5% ¹⁰¹
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	30,5%
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	12,1%

 FRANCJA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹⁰² , Eurostat	Eurostat
OSOBY BEZROBOTNE	7%	9,5% ¹⁰³
OSOBY ZATRUDNIONE	92%	81,8% ¹⁰⁴
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	2%	9,6% ¹⁰⁵
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	73%	17,1% ¹⁰⁶
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	51%	36,1%
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	12,4%

⁹⁶ Herranen, K., Houni, P. & Karttunen, S. (2013). "Pitäisi laajentaa työalaansa": Kuvataiteilijan ammattirooli ja osaamistarpeet tulevaisuuden työelämässä. Cuporen julkaisuja 21. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämässätiö Cupore. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/kuvataiteilijan_ammattirooli_ja_osaamistarpeet.pdf.

⁹⁷ Dane dla Art & Humanities, za 2022 rok, dla absolwentów uczelni wyższych trzy lata po ukończeniu studiów.

⁹⁸ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

⁹⁹ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁰⁰ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹⁰¹ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częściowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁰² Enseignement supérieur artistique et culturel et insertion professionnelle. Dane za rok 2021-2022 pochodzą z systemu badań SISE (Student Monitoring Information System) utworzonego przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, Badań Naukowych i Innowacji i wspieranego przez Ministerstwo Kultury dla szkół specjalizujących się w jednym lub większej liczbie kierunków kulturalnych i dziedzin artystycznych.

¹⁰³ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁰⁴ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁰⁵ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹⁰⁶ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częściowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

 GRECJA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹⁰⁷ , Eurostat	j.w
OSOBY BEZROBOTNE	13,7% (1)	16,8% ¹⁰⁸
OSOBY ZATRUDNIONE	59,8% (1)	73,8% ¹⁰⁹
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	26,5% (1)	11,3% ¹¹⁰
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	12,3% ¹¹¹
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	71,2% (1)
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	12,7% (1)

 HISZPANIA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹¹² (2) ¹¹³ Eurostat	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	11,8 % (1)	12,2% ¹¹⁴
OSOBY ZATRUDNIONE	78,4% (1)	82,2% ¹¹⁵
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	11,1% (1)	6,4% ¹¹⁶
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	65,4(2)	25,1% ¹¹⁷
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	61,0% (2)	78,8% (2)
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	9,6% (2)	7,5% (2)

¹⁰⁷ Symeonaki M., Parsanoglou D., Stamatopoulou G., *Eurograduate pilot survey, Country report Grece, 2020*, podajemy dane dla kohorty 2016/2017, dla absolwentów z wykształceniem magisterskim, kierunków: sztuka, nauki humanistyczne, pedagogika.

¹⁰⁸ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁰⁹ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹¹⁰ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹¹¹ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częściowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

¹¹² Survey on the Labour Insertion of University Graduate Year 2019, INE, 2020. [Link](#). Dane z 2019, dla osób zaczynających studia w 2013/2014 roku, absolwenci z tytułem magistra, dla interesującej nas kategorii podajemy dane dla sztuk i nauk humanistycznych.

¹¹³ Datos y cifras. Publicación 2023-2024 del sistema Universitario Español, Secretaría General Técnica. Centro de Publicaciones. Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades, 2024, podajemy dane dla absolwentów z rocznika 2015/2016, w przypadku interesującej nas kategorii dane dotyczą absolwentów kierunku sztuka. [Link](#)

¹¹⁴ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹¹⁵ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹¹⁶ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹¹⁷ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częściowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

 HOLANDIA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹¹⁸ , Eurostat	Eurostat
OSOBY BEZROBOTNE	b.d.	3,1% ¹¹⁹
OSOBY ZATRUDNIONE	b.d.	90,7% ¹²⁰
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	b.d.	6,4% ¹²¹
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	55,6% ¹²²
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	48,9%
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	9,5%

 IRLANDIA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹²³ Eurostat	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	7,4% (1)	5,8% ¹²⁴
OSOBY ZATRUDNIONE	74,1% (1)	86% ¹²⁵
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	b.d.	8,7% ¹²⁶
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	22,6% ¹²⁷ (1)	32,4% ¹²⁸
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	61,8 (1)	69,4% (1)
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	12,2% (1)	2,8% (1)

¹¹⁸ W opracowaniu tym można znaleźć niestety tylko dane na temat zatrudnienia młodych osób w populacji osób wykonujących zawody artystyczne – osoby w wieku od 15 do 35 lat to około 32% pracujących w tego rodzaju zawodach, co z perspektywy tego opracowania jest nieprzydatne.

¹¹⁹ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹²⁰ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹²¹ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹²² Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstokowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

¹²³ Graduate Outcomes – All Years 2018 – 2023, podajemy dane dla absolwentów z 2021 roku, a w interesującej nas kategorii dla kierunków sztuka i nauki humanistyczne. [Link](#)

¹²⁴ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹²⁵ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹²⁶ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹²⁷ Odsetek osób, które wykonują pracę tymczasową lub w oparciu o umowę określoną czasowo na krócej niż 12 miesięcy.

¹²⁸ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstokowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

 LITWA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	Eurograduate 2018 ¹²⁹	Eurostat
OSOBY BEZROBOTNE	6,00%	7,4% ¹³⁰
OSOBY ZATRUDNIONE	91%	83,3% ¹³¹
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	3,00%	10,1% ¹³²
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	20,40%	10,6% ¹³³
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	79,60%	3,7%
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	48,20%	b.d.

 LUKSEMBURG		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	b.d.	Eurostat
OSOBY BEZROBOTNE	b.d.	7,4% ¹³⁴
OSOBY ZATRUDNIONE	b.d.	89,2% ¹³⁵
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	b.d.	6,3% ¹³⁶
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	17,3% ¹³⁷
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	b.d.
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	b.d.

¹²⁹ Dane dla kohorty 2016/2017.

¹³⁰ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹³¹ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹³² Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹³³ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstokowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

¹³⁴ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹³⁵ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹³⁶ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹³⁷ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstokowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

 ŁOTWA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	Brak	Eurostat
OSOBY BEZROBOTNE	b.d.	7,2% ¹³⁸
OSOBY ZATRUDNIONE	b.d.	82,6% ¹³⁹
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	b.d.	11,1% ¹⁴⁰
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	8,6% ¹⁴¹
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	4,0%
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	b.d.

 MALTA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹⁴² , Eurostat	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	7% (1)	3,5% ¹⁴³
OSOBY ZATRUDNIONE	85% (1)	92,7% ¹⁴⁴
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	4% (1)	3,9% ¹⁴⁵
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	9% (1)	14,4% ¹⁴⁶
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	91% (1)	64% (1)
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	b.d.

¹³⁸ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹³⁹ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁴⁰ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹⁴¹ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstokowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁴² Eurograduate 2022, 2nd Phase of the European Pilot Survey of Higher Education Graduates, Country Report on Malta, 2024. Podajemy dane dla kohorty 2020/2021, absolwenci studiów magisterskich. W przypadku interesującej nas w raporcie kategorii dane dotyczą absolwentów kierunków artystycznych i humanistycznych.

¹⁴³ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁴⁴ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁴⁵ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹⁴⁶ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstokowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

 NIEMCY		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹⁴⁷	Eurostat
OSOBY BEZROBOTNE	0,80%(1)	2,8% ¹⁴⁸
OSOBY ZATRUDNIONE	88,80% (1)	89,4% ¹⁴⁹
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	10,40% (1)	8,0% ¹⁵⁰
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	26,6% ¹⁵¹
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	34,6%
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	13,30% (1)	b.d.

 POLSKA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹⁵²	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	10,56% ¹⁵³	1,2% ¹⁵⁴
OSOBY ZATRUDNIONE	85,39%	85,9% ¹⁵⁵
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	4,04% ¹⁵⁶	10,1% ¹⁵⁷
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	44,6% ¹⁵⁸	9,3% ¹⁵⁹
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	55,25%	b.d.
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	14,51%	b.d.

¹⁴⁷ Eurograduate, 2022, dane dla kohorty 2016/2017.

¹⁴⁸ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁴⁹ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁵⁰ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹⁵¹ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstokowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁵² Bogacz-Wojtanowska E. (i inni), *Badanie Losów Zawodowych Absolwentów Uczelni Artystycznych – raport ogólny z panelowych badań ilościowych*, Kraków, 2018, [Link](#)

¹⁵³ Odsetek osób, które wskazały, iż nie prowadzą aktywności artystycznej i obecnie pozostają bez stałego źródła utrzymania (dane za 2017 rok).

¹⁵⁴ Dane za 2023 dla osób, które posiadają wykształcenie wyższe (bez wskazania na wiek).

¹⁵⁵ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁵⁶ Odsetek osób, które wskazując, iż prowadzą działalność artystyczną, ale nie posiadają stałego źródła utrzymania (dane za 2017 rok).

¹⁵⁷ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹⁵⁸ Zatrudnienie na umowy cywilno-prawne.

¹⁵⁹ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstokowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

 PORTUGALIA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹⁶⁰ , Eurostat	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	16,20%	8,5% ¹⁶¹
OSOBY ZATRUDNIONE	54,4%	87% ¹⁶²
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	29,5%	4,9% ¹⁶³
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	52%	13,0% ¹⁶⁴
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	40,2%/b.d.
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	13,9%/b.d.

 RUMUNIA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹⁶⁵ , Eurostat	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	13,2% (1)	7,1% ¹⁶⁶
OSOBY ZATRUDNIONE	66,4% (1)	78,1% ¹⁶⁷
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	20,40% (1)	15,9% ¹⁶⁸
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	4,0% ¹⁶⁹
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	b.d.
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	15,40 % (1)	13% (1)

¹⁶⁰ Dane dla kohorty 2020/2021.

¹⁶¹ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁶² Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁶³ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹⁶⁴ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częściowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁶⁵ Deaconu S.M., Hăj S.M., *Eurograduate 2022. A doua etapă a studiului pilot desfășurat la nivel European privind absolvenții de învățământ superior România: raport național.*, București, 2024. Podajemy dane dla kohorty 2020/2021, absolwenci studiów magisterskich. W przypadku interesującej nas w raporcie kategorii dane dotyczą absolwentów kierunków artystycznych i humanistycznych.

¹⁶⁶ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁶⁷ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁶⁸ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹⁶⁹ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częściowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

 SŁOWACJA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	Brak ¹⁷⁰	Eurostat
OSOBY BEZROBOTNE	b.d.	7,4% ¹⁷¹
OSOBY ZATRUDNIONE	b.d.	84,2% ¹⁷²
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	b.d.	9,1%
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	5,7% ¹⁷³
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	10,3%
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	b.d.

 SŁOWENIA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	Brak	Eurostat
OSOBY BEZROBOTNE	b.d.	4,7% ¹⁷⁴
OSOBY ZATRUDNIONE	b.d.	88,7% ¹⁷⁵
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	b.d.	6,9% ¹⁷⁶
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	17,5% ¹⁷⁷
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	33,9%
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	b.d.

¹⁷⁰ Odnaleziono badania losów absolwentów Výsledky o absolventoch končiacich za rok 2018 i 2019, ale zawierają one trudno agregowalne dane dla ogólnokrajowej populacji osób kończących studia artystyczne na słowackich uczelniach wyższych. ([link](#))

¹⁷¹ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁷² Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁷³ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częściowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁷⁴ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁷⁵ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁷⁶ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹⁷⁷ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częściowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

SZWECJA		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹⁷⁸ , Eurostat, (3) ¹⁷⁹ (4) ¹⁸⁰	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	9% (1); 8,2% (4)	4,7% ¹⁸¹
OSOBY ZATRUDNIONE	39% (3) ¹⁸²	90% ¹⁸³
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	6% (3)	5,6% ¹⁸⁴
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	35,3% ¹⁸⁵
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	b.d.
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	7% (3) ¹⁸⁶	1% (3)

WĘGRY		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹⁸⁷ , Eurostat	j.w.
OSOBY BEZROBOTNE	b.d.	4,6% ¹⁸⁸
OSOBY ZATRUDNIONE	b.d.	88,5% ¹⁸⁹
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	b.d.	7,2% ¹⁹⁰

¹⁷⁸ Bezrobocie wśród absolwentów 2024, Saco, [Link](#), w przypadku interesującej nas kategorii podajemy dane dla absolwentów kierunków artystycznych oraz humanistycznych.

¹⁷⁹ Etablering på arbetsmarknaden efter studier i h gskolan Examinerade på grundnivå och avancerad nivå 2015/16–2019/20, Universitetskanslersämbetet 2023, dane dla osób, które ukończyły uczelnie wyższe w roku akademickim 2019/2020.

¹⁸⁰ Håller svensk högre utbildning måttet när det kommer till kvalitet och relevans?, raport, 2022.

¹⁸¹ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁸² W raporcie Etablering på arbetsmarknaden efter studier ..., zwraca się uwagę na to, iż 36% osób, które ukończyły uczelnie artystyczne miało niepewną sytuację zawodową (niskie płace i tymczasowe zatrudnienie), a 22% słabą pozycję zawodową (bezrobocie i nieregularne dochody).

¹⁸³ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁸⁴ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹⁸⁵ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstkowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁸⁶ W raporcie Etablering på arbetsmarknaden efter studier..., zwraca się uwagę, iż 44% osób kończących kierunki artystyczne to tzw. kombinatorzy, łączący zatrudnienie na etat z samozatrudnieniem lub innymi formami pracy.

¹⁸⁷ Iharos T., Nagy S., Seli J., Sági M., Szemerszki M., Eurograduate 2022. First Results: Hungary., Educational Authority, Budapest 2024. Podajemy dane dla kohorty 2020/2021, absolwenci studiów magisterskich. W przypadku interesującej nas w raporcie kategorii dane dotyczą absolwentów kierunków artystycznych.

¹⁸⁸ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁸⁹ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁹⁰ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

TABELA 12 Dane na temat różnych aspektów zatrudnienia osób kończących kierunki artystyczne w poddanych analizie krajach UE; cd.

OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	b.d.	5,0% ¹⁹¹
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	b.d.	83,0% (1)
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	b.d.	7% (1)

WŁOCHY		
KATEGORIE DANYCH	Dane dla analizowanej kategorii	Dane dla ogółu absolwentów
ŹRÓDŁO	(1) ¹⁹² , (2) ¹⁹³ , Eurostat	Eurostat/ Eurograduate 2020
OSOBY BEZROBOTNE	11,8% ¹⁹⁴	13,3% ¹⁹⁵
OSOBY ZATRUDNIONE	61%/43.1%/ 45.1%	73,2% ¹⁹⁶
OSOBY NIEAKTYWNE ZAWODOWO	23%/b.d./26%	17% ¹⁹⁷
OSOBY ZATRUDNIONE CZASOWO	24%	22,9% ¹⁹⁸
OSOBY ZATRUDNIONE NA STAŁE	60%	37,8%
OSOBY SAMOZATRUDNIONE	16%	10,3%

Analizując zawartość powyższej tabeli można pokusić się o poczynienie kilku ostrożnych wniosków:

1. W większości analizowanych krajów ponad 80% absolwentów uczelni artystycznych posiada zatrudnienie (wyjątkiem są tu Chorwacja, Dania, Finlandia, Grecja, Irlandia. Portugalia, Rumunia, Szwecja i Włochy, gdzie odsetek ten oscyluje pomiędzy 40 a 65%), zaś liczba takich osób rośnie wraz czasem od ukończenia studiów sięgając 90% po trzech latach od opuszczenia uczelni. Jednocześnie, choć w większości analizowanych krajów ten odsetek jest niższy, niż w przypadku ogółu osób kończących studia, to istnieją kraje, jak Czechy, Francja czy Litwa, gdzie ta relacja ulega odwróceniu. Z kolei w Estonii czy w Polsce wartości te są bardzo podobne lub identyczne. Tego rodzaju dysproporcje w przypadku wymienionych krajów trudno jednoznacznie wyjaśnić. Niekoniecznie muszą one wskazywać na odmienność sytuacji osób kończących uczelnie artystyczne w poszczególnych krajach, ale mogą być one skutkiem odmiennych sposobów definiowania zatrudnienia¹⁹⁹.

¹⁹¹ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstkowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁹² Eurograduate 2022, Dane dla kohorty 2020/2021.

¹⁹³ AlmaLaurea 2023, badania realizowane jako konsorcjum międzyuczelniane przez Uniwersytet w Bolonii, oparte na ankietach wypełnianych przez absolwentów. Dane tylko dla kierunków sztuka i wzornictwo.

¹⁹⁴ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁹⁵ Odsetek osób bezrobotnych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁹⁶ Odsetek zatrudnionych wśród osób w wieku 20-34 lat, z wykształceniem wyższym niż średnie, dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁹⁷ Odsetek osób nieaktywnych zawodowo, w wieku od 20 do 34 lat, z wykształceniem wyższym, niż średnie, dane za rok 2023, Eurostat.

¹⁹⁸ Odsetek osób w wieku 15-29 lat zatrudnionych na częstkowym etacie lub czasowo (bez wskazania na charakter wykształcenia). Dane za 2023 rok. Eurostat.

¹⁹⁹ Czasami uznaje się za nie posiadanie jakiegokolwiek pracy zarobkowej, czasami zaś tylko te jej formy, które opierają się na umowach o pracę) oraz różnic w sposobach dokonywania pomiarów (w niektórych krajach dokonuje się tego po 9 miesiącach od ukończenia studiów, czasami po roku, powtarzając ten pomiar po trzech latach.

- 2. Bardzo duże jest zróżnicowanie odsetka osób bezrobotnych wśród osób kończących uczelnie artystyczne i waha się pomiędzy 1% w przypadku Czech, a 37% w przypadku Danii. Warto jednocześnie zauważyć, iż w większości krajów jest on wyższy w przypadku absolwentów uczelni artystycznych, niż w przypadku osób kończących uczelnie wyższe. Wyjątkiem są tu Austria, Czechy, Francja, Grecja, Hiszpania, Litwa, Niemcy czy Włochy, gdzie relacja ta ma odwrotny kierunek i to wśród osób kończących kierunki artystyczne jest mniej bezrobotnych niż wśród ogółu absolwentów.
- 3. Poza Chorwacją, odsetek osób samozatrudnionych wśród osób kończących uczelnie artystyczne, we wszystkich krajach (gdzie znaleźliśmy tego rodzaju dane), jest wyższy niż w przypadku ogółu osób kończących uczelnie wyższe. W przypadku Irlandii jest on czterokrotnie wyższy, a w przypadku Szwecji dwukrotnie. W pozostałych krajach tego rodzaju dysproporcje istnieją, ale nie są szczególnie wysokie.
- 4. W opracowaniach na temat zatrudnienia zwraca się też uwagę na spory odsetek nieaktywnych zawodowo osób wśród tych kończących uczelnie artystyczne (np. w Austrii jest to 14,1%, w Czechach 12%, w Grecji 26%, w Portugalii 29,5%, w Rumunii 20,4%, a we Włoszech – w zależności od źródła danych – od 23 do 26%). Zazwyczaj odsetek ten jest też wyższy w przypadku interesującej nas kategorii niż wśród ogółu zatrudnionych osób. Absolwenci uczelni artystycznych poza rynkiem pracy to niekoniecznie ci, którzy nie pracują i nie szukają pracy, ale też osoby pracujące bez jakichkolwiek umów, niewidoczne dla systemu. Osobnym problemem – zwłaszcza w przypadku osób wykonujących zawody kreatywne (projektowanie, montaż, fotografia przemysłowa, grafika, itd.) – jest tzw. „fałszywe samozatrudnienie”, a więc wymuszanie na pracowniku otwarcia firmy bez możliwości zatrudniania kogokolwiek i wyboru zleceń.

PROFIL ZAWODÓW WYKONYWANYCH PRZEZ MŁODYCH TWÓRCÓW PO ZAKOŃCZENIU EDUKACJI

Kiedy próbowaliśmy rozpoznać losy absolwentów kierunków artystycznych po raz kolejny dał o sobie znać problem rozpoznany już wcześniej: nieobecność ogólnie przyjętej definicji tej kategorii osób, sprawozdawanie informacji dotyczących tej grupy łącznie z danymi dotyczącymi innych osób studiujących pokrewne, ale jednak inne kierunki, jak nauki humanistyczne czy pedagogiczne. Wreszcie, można też podchodzić odmiennie do kwestii pracy tych osób w zawodzie – czy to adekwatność sektorowa (praca w miejscu powiązanym z kierunkiem studiów), czy raczej samoocena przydatności nabytych kompetencji (ktoś po rzeźbie może pracować w firmie meblarskiej) albo porównywanie udziału dochodów z działalności artystycznej w stosunku do ogółu zarobków danej osoby. Poniżej prezentujemy jednak tabelę, w której zgromadziliśmy informacje na ten temat. Sugerujemy jednak ostrożność w międzypaństwowym porównywaniu – ewentualne różnice w wynikach świadczyć bowiem mogą nie tyle o różnej sytuacji absolwentów kierunków artystycznych, co o odmiennym sposobie jej oceny w danym miejscu w Europie. Podobnie, jak w przypadku poprzedniej części opracowania, także w tym miejscu chcielibyśmy ten wniosek traktować jako wskazanie na konieczność kontynuacji i rozwoju projektów takich, jak Eurograduates, które standaryzują badanie interesującej nas tu kwestii.

TABELA 13 Profile zatrudnienia absolwentów kierunków artystycznych w analizowanych krajach UE

AUSTRIA

BADANA GRUPA: Pracujący absolwenci EDU/ART/HUM (Education, Arts, Humanities), którzy ukończyli studia licencjackie lub magisterskie w latach akademickich 2012/2013 (pięć lat po studiach).

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 55%/72%

ŹRÓDŁO: EUROGRADUATE 2020: Austria. [Link](#)

UWAGI: Dane dotyczą tzw. horizontal/vertical (match), a więc pracy w obszarze związanym z kierunkiem studiów (horizontal)/ poczucia posiadania odpowiednich (lub zbyt małych/ dużych) kwalifikacji w stosunku do wykonywanej pracy (vertical). Podajemy je w przybliżeniu (na podstawie wykresu zamieszczonego w raporcie).

BELGIA

BADANA GRUPA: Artysty we Flandrii (także bez dyplomu uczelni artystycznej).

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 71%/47%/49%/67%/64%

ŹRÓDŁO: Loont passie? E en onderzoek naar de sociaaleconomische positie van professionele kunstenaars in Vlaanderen 2016. [Link \(omówienie\)](#).

UWAGI: Dane dla Flandrii, dotyczą średniego procentu dochodów czerpanych z działalności artystycznej, odpowiednio: reżyserów i scenarzystów/artystów wizualnych/reżyserów i scenarzystów/autorów i ilustratorów/muzyków i kompozytorów/artystów performerów.

BUŁGARIA

BADANA GRUPA: Brak danych

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: Brak danych.

ŹRÓDŁO: Brak danych.

UWAGI: Dane z projektu Eurograduates 2022 (jeszcze) nie zostały opublikowane.

TABELA 13 Profile zatrudnienia absolwentów kierunków artystycznych w analizowanych krajach UE; cd.

CHORWACJA

BADANA GRUPA: Absolwenci EDU/ART/HUM (Education, Arts, Humanities), którzy ukończyli studia licencjackie lub magisterskie w latach akademickich 2012/2013 (pięć lat po studiach).

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 55%/57%

ŹRÓDŁO: EUROGRADUATE 2020: Chorwacja. [Link](#)

UWAGI: Horizontal/vertical match. Dane podajemy w przybliżeniu (na podstawie wykresu).

CYPR

BADANA GRUPA: Absolwenci ART/HUM (Arts, Humanities), którzy ukończyli studia w latach 2020/2021.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 44%/50%

ŹRÓDŁO: EUROGRADUATE 2023: Cypr. [Link](#)

UWAGI: Horizontal/vertical match. Dane podajemy w przybliżeniu (na podstawie wykresu).

CZECHY

BADANA GRUPA: Pracujący absolwenci EDU/ART/HUM (Education, Arts, Humanities), którzy ukończyli studia licencjackie lub magisterskie w latach akademickich 2012/2013 (pięć lat po studiach).

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 62%/72%

ŹRÓDŁO: EUROGRADUATE 2020: Czechy. [Link](#)

UWAGI: Horizontal/vertical match. Dane podajemy w przybliżeniu (na podstawie wykresu).

DANIA

BADANA GRUPA: Artyści

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 24%/25%/15%/47%/33%

ŹRÓDŁO: Kunstnere i tal – om statistikken Kunstnere i Danmark 2024. [Link](#)

TABELA 13 Profile zatrudnienia absolwentów kierunków artystycznych w analizowanych krajach UE; cd.

UWAGI: Dane dotyczą twórców otrzymujących przynajmniej 75% swoich dochodów z pracy artystycznej, odpowiednio: profesjonalni muzycy, autorzy i literaci/artyści sztuk wizualnych i projektowania/twórcy filmowi i telewizyjni/aktorzy i artyści performatywni.

ESTONIA

BADANA GRUPA: Pracujący absolwenci ART/HUM (Arts, Humanities, Languages), którzy ukończyli studia licencjackie lub magisterskie w latach akademickich 2020/2021.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 64% w przypadku osób posiadających tytuł magistra (i 100% w przypadku tych osób ze względu na posiadany licencjat); 85% w przypadku osób posiadających tylko licencjat.

ŹRÓDŁO: Eurograduate 2022: Estonia. [Link](#)

UWAGI: Dane dotyczą tzw. vertical mis(match), a więc poczucia posiadania odpowiednich (lub zbyt małych/dużych) kwalifikacji w stosunku do wykonywanej pracy. Podajemy je w przybliżeniu (na podstawie wykresu).

FINLANDIA

BADANA GRUPA: Absolwenci studiów magisterskich na Wydziale Sztuk Uniwersytetu Helsińskiego (kierunek Arts), którzy ukończyli studia w latach 2003–2017.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 37% (w tym 11% zajmuje się sztuką, 26% edukacją).

ŹRÓDŁO: University of Helsinki Career Monitoring Report. Faculty of Arts, Master’s Graduates 2003–2017 (2023). [Link](#)

FRANCJA

BADANA GRUPA: Absolwenci różnych kierunków artystycznych i kulturalnych, takich jak architektura, sztuki plastyczne, dziedzictwo, podlegających pod Ministerstwo Kultury we Francji. Badanie obejmuje osoby z rocznika 2018, trzy lata po studiach.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 83%

ŹRÓDŁO: Enquête sur l’insertion professionnelle à trois ans des diplômés 2018 de l’enseignement supérieur Culture 2022. [Link](#)

UWAGI: Deklaracje dot. pracy w dziedzinie związanej z kierunkiem ukończonych studiów.

TABELA 13 Profile zatrudnienia absolwentów kierunków artystycznych w analizowanych krajach UE; cd.

GRECJA

BADANA GRUPA: Absolwenci EDU/ART/HUM (Education, Arts, Humanities), którzy ukończyli studia licencjackie lub magisterskie w latach akademickich 2012/2013 (pięć lat po studiach).

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 43%/50%

ŹRÓDŁO: EUROGRADUATE 2023: Grecja. [Link](#)

UWAGI: Horizontal/vertical match. Dane podajemy w przybliżeniu (na podstawie wykresu zamieszczonego w raporcie).

HISZPANIA

BADANA GRUPA: Absolwenci sztuki i nauk humanistycznych z rocznika 2013-2014 (pięć lat po studiach).

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 67%/57%

ŹRÓDŁO: La empleabilidad de los jóvenes en España: ¿Cómo es la inserción de los graduados universitarios? [Link](#)

UWAGI: Dane vertical/horizontal match.

HOLANDIA

BADANA GRUPA: Artyści i pracownicy sektorów kreatywnych/ Absolwenci szkół artystycznych i osoby pracujące jako artyści w Holandii.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE

W 2019 r. 72% artystów wśród przedsiębiorców, prowadzących działalność na własny rachunek, uważało, że ich wiedza i umiejętności dobrze odpowiadają ich pracy (w przypadku artystów nie samozatrudnionych wynik ten wynosi: 65%). Dane z drugiego projektu: Sześciu na dziesięciu artystów jest aktywnych w branży kreatywnej (pozostali wykonują zawód artystyczny w innych sektorach). Spośród artystów 43% twierdzi, że posiada wykształcenie artystyczne jako najwyższe wykształcenie. Spośród wszystkich osób, które w latach 2013-2015 miały wykształcenie artystyczne jako wykształcenie główne, co najmniej na poziomie college'u, 19% jest aktywnych jako artyści, a 9% w innym kreatywnym zawodzie.

ŹRÓDŁO: CBS – Monitor kunstenaars en andere werkenden met een creatief beroep 2021, [Link](#)/ Monitor Kunstenaars en afgestudeerden aan creatieve opleidingen 2017, [Link](#)

UWAGI: Pierwsze badanie nie dotyczyło wprost absolwentów.

TABELA 13 Profile zatrudnienia absolwentów kierunków artystycznych w analizowanych krajach UE; cd.

IRLANDIA

BADANA GRUPA: Artyści/pracownicy przemysłu kreatywnego/niedawni absolwenci.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 55%/64%/41%

ŹRÓDŁO: Arts Work Conditions & Perspectives Statistical Release as part of „A Portrait of the Arts Sector” 2023. [Link](#)

UWAGI: Dane dotyczą odsetek osób z wybranych sektorów, które utrzymują się przede wszystkim z działalności w sektorze sztuki.

LITWA

BADANA GRUPA: Pracujący absolwenci Education, Arts & Humanities, którzy ukończyli studia licencjackie lub magisterskie w latach akademickich 2012/2013 w pięć lat po studiach.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 54% deklaruje zgodność studiów z wykonywaną pracą, dalsze 30% uważa, że posiada nieodpowiednie wysokie kwalifikacje, kolejne 7% deklaruje brak zgodności między kierunkiem studiów a wykonywaną pracą, a pozostałe 9% nieodpowiednio wysokie bądź nieadekwatne wykształcenie.

ŹRÓDŁO: EUROGRADUATE 2022: Litwa, [Link](#)

UWAGI: Dane dotyczą tzw. vertical i horizontal mis(match), a więc poczucia posiadania odpowiednich (lub zbyt dużych) kwalifikacji w stosunku do wykonywanej pracy. Podajemy je w przybliżeniu (na podstawie wykresu).

LUKSEMBURG

BADANA GRUPA: Nie stwierdzono

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: Nie stwierdzono

ŹRÓDŁO: Nie stwierdzono

UWAGI: Nie stwierdzono

TABELA 13 Profile zatrudnienia absolwentów kierunków artystycznych w analizowanych krajach UE; cd.

ŁOTWA

BADANA GRUPA: Brak danych.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: Brak danych.

ŹRÓDŁO: Brak danych.

UWAGI: Dane z projektu Eurograduates 2022 (jeszcze) nie opublikowane.

MALTA

BADANA GRUPA: Absolwenci ART/HUM (Arts, Humanities), którzy ukończyli studia licencjackie lub magisterskie w latach akademickich 2020/2021.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 82%

ŹRÓDŁO: EUROGRADUATE 2022: Malta. [Link](#)

UWAGI: Vertical match. Dane podajemy w przybliżeniu (na podstawie wykresu zamieszczonego w raporcie).

NIEMCY

BADANA GRUPA: Brak danych.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: Brak danych.

ŹRÓDŁO: Brak danych.

UWAGI: Zbyt mała próba w projekcie Eurograduates.

TABELA 13 Profile zatrudnienia absolwentów kierunków artystycznych w analizowanych krajach UE; cd.

POLSKA

BADANA GRUPA: Absolwenci uczelni artystycznych.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 66%

ŹRÓDŁO: Badania Losów Zawodowych Absolwentów Uczelni Artystycznych (ASP, Kraków 2018)

UWAGI: Odsetek pracujących w zawodzie, tj. uprawiających działalność artystyczną, która jest albo stałym źródłem dochodów albo też, pośrednio lub bezpośrednio, wiąże się z wykonywaną pracą zarobkową.

PORTUGALIA

BADANA GRUPA: Absolwenci Sztuki i Humanistyki, którzy ukończyli studia w latach akademickich 2016/2017 oraz 2020/2021.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 51% deklaruje posiadanie kwalifikacji zgodnych z wykonywanym zawodem (dalsze 3,7% zbyt niskich, a 46,1% zbyt wysokich).

ŹRÓDŁO: Eurograduate 2022: Portugalia, [Link](#)

UWAGI: Dane dotyczą tzw. vertical mis(match), a więc poczucia posiadania odpowiednich (lub zbyt małych/dużych) kwalifikacji w stosunku do wykonywanej pracy.

RUMUNIA

BADANA GRUPA: Nie stwierdzono.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: Nie stwierdzono.

ŹRÓDŁO: Nie stwierdzono.

UWAGI: W raporcie Eurograduates dla Rumunii pominięto pytania o zgodności kierunku z wykonywanym zawodem.

TABELA 13 Profile zatrudnienia absolwentów kierunków artystycznych w analizowanych krajach UE; cd.

SŁOWACJA

BADANA GRUPA: Brak danych

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: Brak danych

ŹRÓDŁO: Brak danych

UWAGI: Dane z projektu Eurograduates 2022 (jeszcze) nie opublikowane.

SŁOWENIA

BADANA GRUPA: Brak danych

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: Brak danych

ŹRÓDŁO: Brak danych

UWAGI: Dane z projektu Eurograduates 2022 (jeszcze) nie opublikowane.

SZWECJA

BADANA GRUPA: Absolwenci ART/HUM.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 55%

ŹRÓDŁO: Håller svensk högre utbildning måttet när det kommer till kvalitet och relevans? 2022.[Link](#)

UWAGI: Odsetek respondentów deklarujących, że ich praca „całkowicie” lub „w dużej mierze” odpowiada ich wykształceniu.

TABELA 13 Profile zatrudnienia absolwentów kierunków artystycznych w analizowanych krajach UE; cd.

WĘGRY

BADANA GRUPA: Absolwenci kierunków artystycznych.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 61%/80%

ŹRÓDŁO: EUROGRADUATE 2022: Węgry. [Link](#)

UWAGI: Pytanie dotyczyło tego, jaki poziom kształcenia jest niezbędny, by wykonywać aktualną pracę badanych (dane dotyczą wskazań na studia licencjackie i magisterskie).

WŁOCHY

BADANA GRUPA: Absolwenci Sztuki i Wzornictwa, pięć lat po studiach.

ODSETEK ABSOLWENTÓW PRACUJĄCYCH W ZAWODZIE: 51,2% deklaruje, że w pracy wykorzystuje umiejętności zdobyte na studiach, a 56,6% bardzo dobrze ocenia adekwatność zdobytego wykształcenia.

ŹRÓDŁO: AlmaLaurea, badania dotyczące zatrudnienia absolwentów uczelni wyższych, [Link](#)

UWAGI: Dane z 2023 roku

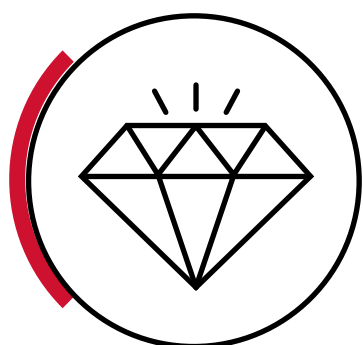
Biorąc pod uwagę poczynione zastrzeżenia i przyglądając się raz jeszcze zamieszczonej powyżej tabeli można poczynić kilka ustaleń:

1. Najbardziej optymistyczne dane pochodzą z Francji i Węgier, gdzie czterech na pięciu absolwentów kierunków artystycznych, prowadzonych pod kuratelą tamtejszego Ministerstwa Kultury, pracuje w zawodzie lub deklaruje, że dyplom studiów magisterskich jest niezbędny, by wykonywać pracę na zajmowanym stanowisku. Wynik ten jednocześnie jednoznacznie nie wskazuje czy to warunek zatrudnienia na określonym stanowisku czy raczej gwarant przydatnej wiedzy. W Holandii sytuacja przedstawia się nieco gorzej, ale nadal pozytywnie: 65-72% absolwentów uznaje umiejętności pozyskane w trakcie studiów za przydatne. W Szwecji już tylko 55% absolwentów kierunków humanistycznych i sztuk wskazuje, że zdecydowanie lub raczej skorzystała w obecnej pracy z wiedzy i umiejętności zdobytych podczas studiów. Mniej krzepiące informacje przynoszą także dane z Włoch, gdzie około 50% absolwentów kierunków artystycznych i projektowych deklaruje, że wykorzystuje w pracy umiejętności ze studiów. W Danii połowa lub mniej artystek i artystów większość swoich dochodów czerpie z działalności twórczej.
2. Wystarczy tych kilka przykładów, by zilustrować dylemat związany z porównywaniem nie da-

jących się porównać wyników badań dotyczących pracy w zawodzie. Inaczej będą się one prezentować, gdy uśredniamy miejsce i satysfakcję z pracy osób kończących kierunki artystyczne oraz humanistyczne czy przygotowujące do zawodu nauczyciela, a inaczej, gdy patrzymy wyłącznie na te odnoszące się do osób z dyplomem artysty.

3. Zapoznając się z raportami dotyczącymi „pracy w zawodzie” ponownie dostrzegamy także znaczenie charakterystycznego dla współczesnej sztuki „zwrotu kreatywnego. Coraz częściej o studiowaniu sztuki, historii sztuki czy kierunku projektowego myśli się nie tylko jak o nabywaniu zestawu umiejętności pozwalającego tworzyć w określonym medium, ale raczej jak o kompetencjach pozwalających nieszablonowo podchodzić do radzenia sobie z wyzwaniami obecnymi także w zawodach i aktywnościach pozornie niezwiązanych z obszarem studiów. To właśnie dlatego w badaniach losów absolwentów monitoruje się niekoniecznie sektor, w jakim pracują, ale czasem także deklaracje dotyczące odpowiedniego zestawu i poziomu kompetencji pozwalających się odnaleźć w miejscu pracy. Wówczas osoba po rzeźbie czy malarstwie pracująca, dla przykładu, w turystyce nie musi wcale pracować „nie w zawodzie”.
4. Do jeszcze innych dylematów odsyłają badania, które analizują nie tyle to czy miejsce zatrudnienia powiązane jest z kierunkiem kształcenia, ale raczej próbują ustalić jaka część dochodów uzyskiwanych z pracy zawodowej czerpanych jest z działalności twórczej. Może się przecież okazać – i jak wynika z badań często tak jest – że wykonywanie aktywności artystycznej to niewielka część zarobków (jak w Irlandii), ale też niekoniecznie najbardziej zajmująca część profesjonalnego życia (w Hiszpanii artystom zajmuje ona tylko 51% czasu poświęcanego na aktywności zawodowe). Pojawia się wówczas pytanie czy taka osoba pracuje w zawodzie?
5. Pytanie o profil zatrudnienia młodych artystów staje się w ten sposób węzłowe nie tylko dla opisu dylematów, jakie prowokuje analiza tej kategorii społecznej, ale także dla charakteryzowania efektywności lokalnych systemów wspierania i kształcenia artystów. Skoro nie możemy odpowiedzieć jednoznacznie na pytanie o różnice w powodzeniu na rynku pracy w poszczególnych krajach, to trudno też orzec jakie rozwiązania w nich stosowane rzeczywiście się sprawdzają.
6. Podstawowym wnioskiem, jaki można zatem wysnuć przyglądając się powyższej tabeli, jest ten mówiący o konieczności kontynuowania wspólnych, międzynarodowych badań, takich, jak Eurograduates, bez których trudno będzie o solidny punkt odniesienia dla analiz takich, jak te prowadzone w niniejszym opracowaniu. Jeszcze lepiej byłoby, gdyby wyodrębniały one kierunki artystyczne z humanistycznych, a dotychczasowa lista wykorzystywanych w nich wskaźników obejmowała także te odnoszące się do hybrydyczności pracy artystów (czerpanie dochodów z wielu sektorów).

DOBRE PRAKTYKI

Przeprowadzona przez nas analiza pozwoliła zidentyfikować szereg dobrych praktyk, których upowszechnianie mogłoby stać się istotnym narzędziem wspierania młodych twórców wchodzących na rynek pracy. Oto niektóre z nich:

1. W kilku krajach stworzono rozwiązania o charakterze systemowym nakierowane na wspieranie osób uprawiających sztukę i wchodzących na rynek pracy. W przypadku Austrii jest to możliwość zawieszenia warunku uzyskiwania minimalnego dochodu z tytułu prowadzenia działalności artystycznej na okres 3 lat w przypadku pierwszego wniosku o otrzymywanie dotacji z Funduszu Ubezpieczenia Społecznego Artystów. W przypadku Belgii istnieje ulga Primostarter (minimalna składka na ubezpieczenie społeczne dla osób rozpoczynających pracę przez pierwsze cztery kwartały), która w przypadku osób, których głównym zajęciem jest prowadzenie działalności artystycznej na własny rachunek i które posiadają ważne świadectwo pracy artystycznej, jest wydłużona z 4 do 8 kwartałów. Z kolei w przypadku Luksemburga istnieje możliwość skrócenia z 3 lat do 12 miesięcy okresu wymogu wykonywania pracy zawodowej dla osób, które niedawno ukończyły szkoły artystyczne, jako warunku otrzymywania różnych form wsparcia dla niezależnych artystów profesjonalnych. W Niemczech przyznaje się młodym twórcom statusu artysty zawodowego na okres przejściowy (np. 3 lat), co rozwiązuje problem trudności wejścia w jego posiadania ze względu na brak dorobku artystycznego.
2. Interesujące są prowadzone w niektórych krajach eksperymenty z bardziej progresywnymi formami wsparcia dla młodych twórców. Należą do nich choćby irlandzki pilotażowy program „Dochód podstawowy z tytułu sztuki” (2022–2025), austriacki pilotażowy program dotacyjny Fair Pay, szwedzki system opłat licencyjnych za prezentowanie sztuki MU-avtalet, czy też belgijski zasiłek z tytułu twórczości amatorskiej. Wszystkie one, poza tym, że są nakierowane na poprawę sytuacji egzystencjalnej artystów, stanowią też platformy, na których toczy się dyskusja na temat odrębności zawodowej osób zajmujących się sztuką oraz są ważnym narzędziem zwiększania społecznej świadomości tego, w jakich warunkach pracują artystki i artyści.
3. Istnieją formy pomocy socjalnej uwzględniające specyfikę pracy w polu sztuki takie, jak francuskie *l'intermittents du spectacle*, litewskie dopłaty za postój twórczy czy łotewski *Valsts Kultūrkapitāla Fonds* (a więc w istocie zasiłki w czasie przerw w pracy), obecne w innych krajach obniżone składki na ubezpieczenia społeczne (Francja, Niemcy), możliwość łączenia składek emerytalnych z różnych źródeł (Finlandia) i inne.

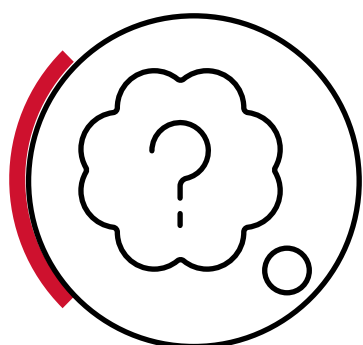
4. Cenne jest propagowanie idei zatrudniania artystów na etat w trakcie rezydencji i przygotowywania wystaw propagowane przez *Suomen Taiteilijaseur* w Finlandii, a także uświadamianie negatywnych skutków prekarnych form pracy czy finansjalizacji sztuki (tak, jak dzieje się to w ramach programów zajęć prowadzonych na University of the Arts w Helsinkach).
5. Ważna wydaje się obecność bardziej innowacyjnych, niż klasyczne biura karier, form wspierania procesu wchodzenia młodych osób na rynek pracy. Należą do nich: metody kształcenia przez pracę lub obecność profesjonalistów podczas zajęć dydaktycznych, co umożliwia kontakt z rynkiem pracy jeszcze w czasie studiów; występowanie uczelni w roli impresariatu lub „anioła biznesu” pozwalającego zdobywać pieniądze na pierwsze przedsięwzięcia biznesowe; monitorowanie losów absolwentów i rynku pracy; pokazy prac studenckich i tourne prezentujące przedstawienia teatralne i taneczne, itd.
6. Warto przy tym dodać, że obowiązki w tym zakresie przejmują w niektórych analizowanych krajach stowarzyszenia absolwentów oraz związki studenckie. (takich, jak choćby *Talent Hub* we Włoszech, czy *JobTeaser* w Portugalii). Chodzi tu również o nowe formy mentoringu – mniej hierarchiczne, niż te oparte na relacji uczeń-mistrz, ale raczej na wymianie doświadczeń i perspektyw pomiędzy rówieśnikami (np. fiński *Peer-led Mentoring Program 2024*), albo akcentujące wartość spotkań międzypokoleniowych (jak w niemieckim programie rezydencjalnym *Balmoral Residency*).
7. Cenne są też inne, realne formy wsparcia rozwoju zawodowego przez stowarzyszenia i organizacje branżowe. Wyżej wspominaliśmy między innymi: *Warsztaty Stowarzyszenia Autorów Sztuk Graficznych i Plastycznych* (Francja) dotyczące zarządzania karierą i ochrony praw autorskich, *Stowarzyszenie Okręgu Młodych Artystów Włoskich* zraszające władze lokalne, by wspierać nowe pokolenia artystów, czy przewodnik dotyczący funduszy współpracujących z artystami tworzony przez francuską organizację *Admical*. Inicjatywy zdają się nie tylko pomocne, ale także wskazują na drzemiący w tych ciałach potencjał, stosunkowo łatwy do uruchomienia – wystarczy wykorzystać swoją stronę internetową, by udostępniać informacje pomocne w rozpoczynaniu kariery. Oczywiście, jest to także element wzmacniający solidarność środowiskową.
8. Cenne są rozwiązania wspierające start zawodowy nie tylko w postaci grantów na realizację projektów, ale też dofinansowania organizacji i wyposażenia pracowni (np. francuski *Allocation d'installation d'atelier et d'achat de matériel*), badań i wyjazdów pozwalających gromadzić wiedzę i międzynarodowe kontakty (np. estoński *Rahvuskultuuri Fond*).
9. Warto wspomnieć o zmieniającej się roli akademii we wspieraniu twórczości absolwentów. W dalszym ciągu polega ona na organizowaniu przeglądów dyplomów roczników kończących studia, ale coraz częściej także na prowadzeniu kursów wykładowych i warsztatów umożliwiających *life-long learning*, to jest aktualizację wiedzy dla osób, które ukończyły studia już jakiś czas temu (co jest z kolei konieczne ze względu na nowe wyzwania, konteksty, technologie uprawiania działalności). Dodajmy, że podobną działalność prowadzi się także poza instytucjami – w fundacjach i organizacjach pozarządowych. Kontekstualizować praktykę artystyczną w zmieniających się realiach pozwalają też coraz częściej, jak to staraliśmy się wyżej pokazać, rezydencje artystyczne.

10. Tym, co jest dostrzegalne w sposobie opowiadania o kształceniu artystycznym, programach stypendialnych, czy wsparciu dla osób tworzących sztukę, jest obecność narracji podkreślających znaczenie innych wartości, niż tylko ekonomiczna efektywność czy sukces zawodowy. Akcentuje się również dobrostan psychiczny jednostki, pogłębianie jej prawa do samorealizacji, ale też odpowiedzialność za najbliższe otoczenie, lokalną społeczność, środowisko czy jakość przestrzeni publicznych. Taka postawa, akcentująca wartość zrównoważenia w kształtowaniu kariery zawodowej, będąca odpowiedzią na multikryzysy, które nas dziś dotykają, ale też na eksploatujących charakter neoliberalnych narracji, wydaje się cenna i godna upowszechniania.
11. Wsparcie dla młodych artystów wykorzystywane jest też jako element publicznych inwestycji. Warte szerszej, międzynarodowej dyskusji są także przykłady „przymuszania” sektorów pozornie ze sztuką niezwiązanych, jak budownictwo czy bankowość, by w nią inwestowały. Programy takie, jak *Kunst am Bau* (Niemcy), Ustawa o mecenacie (Francja), czy zakup prac od artystów w wieku 25-35 lat przez portugalską *Fundację Caixa Geral de Depósitos*, udowadniają, że inicjatywy takie nie tylko pozwalają dofinansować bieżącą działalność twórców, ale także budować dla niej publiczność.
12. Dobrą praktyką jest także tworzenie mechanizmów łączących wsparcie twórców rozpoczynających swoją działalność z zachętami, by osoby takie dzieliły się swoją wiedzą z dziećmi i młodzieżą. Rozwiązania takie stosowane są w Austrii, ale także w Irlandii, gdzie nie brakuje zleceń na działania w społecznościach lokalnych czy szkołach. Z jednej strony umożliwiają one zarobkowanie twórcom, a z drugiej tworzą najmłodszymi szansę kontaktu z osobami na początku ich drogi twórczej, pełnymi pasji, entuzjazmu.
13. Cenne wydają nam się także mechanizmy wspierania osób rozpoczynających działalność, które przestają fetyszyzować wiek, a skupiają się na rzeczywistych przeszkodach, utrudniających start działalności. Chodzi tu zarówno o upraszczanie procedur w pozyskiwaniu dotacji, zwłaszcza na aktywności niskobudżetowe oraz ad hoc, jak i umożliwianie korzystania z pracowni, warsztatów czy wypożyczanie instrumentów ułatwiających profesjonalizację działań. Wreszcie, dostrzeżenie innych niż wiek barier wchodzenia na rynek pracy, takich, jak pochodzenie czy działanie na wsi, albo bycie artystą zagrożonym (np. z krajów objętych wojną czy penalizujących wolność twórczą).
14. Potrzebne wydają nam się także te inicjatywy kierowane do osób młodych, które pozwalają zerwać z utożsamianiem tej fazy twórczości, czy etapu kariery, z autoeksploatacją, hiperaktywnością, odrzuceniem *work-life balance*. Wspomnieć tu można chociażby popularne w Czechach rezydencje nakierowane na stwarzanie szans, by wykorzystać je na odpoczynek, regenerację, refleksję nad celami zdającymi się ważnymi dla samych rezydentów, a nie organizacji finansujących ich pobyt w danym miejscu. Ważną funkcją tych i innych działań jest nie tylko ułatwianie przetrwania w sztuce, ale także zrywanie z toksycznymi wzorcami uprawiania tej działalności (akceptacją dla biedy, wyczerpania, eksploatacji, niesprawiedliwych stosunków pracy, itd.).
15. Godne popularyzowania są wszelkie inicjatywy mające na celu gromadzenie w sposób systematyczny wiedzy na temat sytuacji osób studiujących kierunki artystyczne i ich absolwentów

prowadzone nie tylko przez uczelnie (jak , realizowane do 2017 roku w Polsce *Badania losów absolwentów uczelni artystyczny*) ale raczej przez ich narodowe (jak włoska platforma *Alma-Laurea* czy polski system ELA, a więc *Ogólnopolski system monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych*), albo ponadnarodowe konsorcja (jak w przypadku projektu Euro-graduate). Wiedza taka jest niezbędna dla podejmowania racjonalnych działań nakierowanych na poprawę sytuacji młodych osób uprawiających zawody twórcze.

- 16. Warsztaty i szkolenia dla młodych artystów jako element uznanych imprez w świecie sztuki. Wystarczy przypomnieć praktyki i stypendia w ramach weneckiego Biennale College, by zdać sobie sprawę, że podobne inicjatywy stać by się mogły częścią większej liczby wydarzeń artystycznych, czyniąc je w ten sposób miejscami odkrywania i dyskusji o regułach, sprawiających, że niektórzy artyści są na nich pokazywani, a inni przyjeżdżają je tylko oglądać.
- 17. Analiza form wpierania młodych twórców wskazuje także jak ważne w tworzeniu okazji do sieciowania dla młodych artystów jest po prostu udostępnianie im miejsca. Mogą to być przestrzenie do pracy, mieszkania czy spotkań, ale także centra kreatywne, jak Nova Cvernovka w Słowacji.

OBSZARY PROBLEMOWE

W tej części opracowania wskazujemy na główne obszary problemowe, które pozwoliła zidentyfikować prowadzona analiza.

1. Po pierwsze, konieczne wydaje się być bardziej czytelne, jednoznaczne wyartykułowanie co mamy na myśli używając określenia „młody twórca”/„młoda twórczyni” (lub „młody artysta zawodowy”/„młoda artystka zawodowa”). Samonarzucające jest tu posłużenie się kryterium wiekowym (np. 19-35 lat), ale bywa ono zawodne. W niektórych krajach poddanych analizie interesujące nas określenie odnosi się bowiem raczej do osoby rozpoczynającej profesjonalną karierę, wchodzącej na rynek pracy bez wskazania na jej wiek. Dodatkowo w niektórych zawodach twórczych (np. taniec, śpiew) bycie w młodym wieku jest raczej warunkiem wykonywania zawodu, niż wyznacza pierwszy etap kariery, która rozwijana jest w dalszych fazach życia. Oznacza to, iż kategoria ta jest bardzo wieloznaczna, wymagająca refleksji i jednoznacznej konceptualizacji.

Biorąc te problemy pod uwagę **chcielibyśmy zaproponować następującą definicję: „Młody twórca zawodowy to osoba, która spełnia jednocześnie następujące kryteria: (i) jest w wieku od 19 do 30 lat; (ii) znajduje się w trakcie edukacji o charakterze artystycznym lub nie ukończyła jej później niż 5 lat temu, albo w przypadku jej braku posiada portfolio swoich dokonań twórczych; (iii) podejmuje próby utrzymania się z działalności artystycznej, albo się z niej utrzymuje”.**

Komentarz:

- ad (i) definicja ta obejmuje swoim zakresem osoby wykonujące zawody twórcze, w których uzawodowienie jest bardzo wczesne i w których kariery zawodowe są krótkie (jak tancerze, śpiewacy, cyrkowcy itd.). Określenie górnej granicy młodości na 30 lat wskazuje na coraz bardziej opóźniający się w kontekście europejskim wiek wchodzenia w dorosłość (zakładania rodziny, opuszczania domu rodzinnego itd.).
- ad (ii) dzięki takiemu sformułowaniu pod definicję młodego twórcy zawodowego podpadają również osoby, które nadal się uczą, ale są aktywne zawodowo, jak i te, które nie posiadają wykształcenia artystycznego, ale tworzą sztukę.
- ad (iii) ostatnie kryterium akcentuje zarówno początkowość etapu kariery zawodowej w przypadku młodych twórców, ale odnotowuje też, że niektórzy z nich utrzymują się już przy życiu ze swojej działalności artystycznej.
- Do rozważenia wydaje się być też stosowanie zamiast kategorii „młodego twórcy” - pojęcia „twórcy początkującego”, a więc uczynienie kryterium przynależności do niej wstępnego etapu kariery, braku znaczących dokonań, wchodzenia dopiero na rynek pracy. To jednak stwarza kolejne problemy- konieczność określenia tego, co uznać za kryteria „wstępności” czy „braku dokonań”.

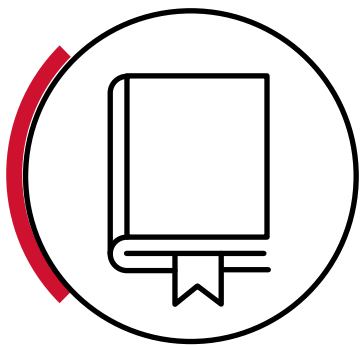
2. Warto zauważyć, iż w przypadku kilku krajów (jak na przykład Czechy, Szwecja czy Austria) odchodzi się w niektórych z konkursów od kryterium wiekowego w przypadku programów rezydencjalnych lub stypendialnych, zaś młodych artystkę/artystę zastępują pojęcia artysty/artystki rozpoczynających karierę, wchodzących na rynek czy wschodzących (na przykład w 2024 roku w Czechach zniesiono próg wieku do 35 lat w przypadku nagrody im. Jindřicha ChalupECKY'ego dla wschodzących artystów). W przypadku Irlandii wykorzystuje się też kategorię *osoby rozwijającej się, chcącej dokonać zmiany w swojej twórczości/życiu*. Pojawienie się tego rodzaju, mniej zobiektywizowanych kryteriów, wydaje się być odpowiedzią na opóźnienie wieku wchodzenia w dorosłość, długotrwałości procesów kształcenia, ale też i na to, iż rynek pracy wymaga dziś stałego przekwalifikowania się, zmian, co z kolei często nie może się obyć bez zewnętrznego wsparcia, a to zazwyczaj przeznaczone jest dla „młodych”, co unie-możliwia wielu osobom w tej sytuacji korzystanie z niego.
3. Jak pokazuje przeprowadzona przez nas analiza, istnieją znaczące luki w wiedzy na temat sytuacji zawodowej osób wykonujących zawody twórcze i wchodzących na rynek pracy. Luki te wynikają albo z tego, że w ogóle nie uwzględnia się tej kategorii osób jako istotnego obiektu analiz dotyczących sztuki czy sektorów kreatywnych albo z tego, że nie dostrzega się ich specyficznego sytuacji, gdy analizuje się warunki pracy i życia osób wykonujących zawody twórcze albo z tego, że prowadzi się badania nad młodymi twórcami, ale nie po to, by rozpoznawać ich sytuację, ale raczej, by badać system szkolnictwa, skuteczność programów dotacyjnych lub polityki kulturalnej państwa. Mówiąc jeszcze inaczej – sytuacja osób wykonujących zawody twórcze, wchodzących na rynek pracy, ma charakter bardzo marginalny, a jeżeli jest ona podejmowana, to nie z powodu zainteresowania tą sytuacją, ale, by realizować zupełnie inne cele poznawcze lub praktyczne. Zdecydowanie również brakuje ujednoliconego standardu tego rodzaju analiz, pozwalającego na porównania pomiędzy krajami UE i na prowadzenia bardziej spójnej polityki nakierowanej na poprawę sytuacji tego rodzaju osób.
4. Ważne wydaje nam się dostrzeżenie, iż status „artysty zawodowego” nie jest rozwiązaniem wszystkich problemów, z jakimi borykają się osoby tworzące sztukę. Co więcej, w wielu krajach, gdzie cieszą się oni różnorodnymi formami wsparcia oraz solidnym zabezpieczeniem społecznym, taki status nie jest obecny w prawie. Mówiąc jeszcze inaczej – sposób, w jaki poszczególne zbiorowości narodowe rozwiązują tę kwestię, jest zawsze bardzo lokalny i wyraża specyficzne cechy kontekstu tworzenia sztuki w danym kraju. W niektórych krajach (takich, jak Irlandia czy Luksemburg) status twórcy zawodowego wymaga członkostwa w organizacjach twórczych, w innych (jak Czechy i Cypr – gdzie jest to dopiero planowane – czy Rumunia) wymaga on wpisania do rejestru prowadzonego przez Ministerstwo Kultury. W innych krajach status ten jest zatwierdzany przez urzędy podatkowe lub instytucje prowadzące rejestry działalności gospodarczej, często również na podstawie kryterium dochodowego (jak w Austrii, Belgii, Szwecji, Luksemburgu). Interesujący jest przypadek Szwecji, gdzie państwo oddelegowało rozdział wsparcia finansowego na szereg funduszy i fundacji, które posługują się odrębnymi definicjami artysty, ale posiadającymi pewne cechy wspólne, jak na przykład: utrzymywanie się przy życiu z działalności artystycznej; aktywne uprawianie i prezentowanie sztuki; posiadanie wykształcenia artystycznego; bycie członkiem organizacji branżowej. To zróżnicowanie nie powinno prowadzić do wniosku, iż nie warto regulować statusu artysty zawodowego, ale raczej uświadamia jak trudna, i być

- może potencjalnie niebezpieczna, może być próba jego ujednolicania we wszystkich krajach członkowskich UE.
5. Kwestią wartą rozważenia jest problem tego, jak dystrybuowany jest status „artysty zawodowego” (za którym idą świadczenia społeczne i pomoc ze strony państwa). Obecne są tu dwa problemy. Po pierwsze, jego niedostępności dla osób rozpoczynających karierę artystyczną (zaledwie w dwu krajach spośród tych, które analizowaliśmy, problem ten zauważa się stosując wobec młodych osób okresy próbne lub warunkowe przyznawanie statusu artysty zawodowego). Po drugie, dystrybuowania tego statusu przez podmioty, które mogą być zainteresowane ograniczaniem dostępu do niego (państwo, inni artyści). Dodatkowo w niektórych krajach status ten nie jest traktowany jako aspekt procesu uzawodowienia warunkujący profesjonalizację, ale raczej jako rodzaj nagrody dla tych, których twórczość cieszy się szczególnym uznaniem lub ma szczególne znaczenie dla kultury. Tego rodzaju mechanizmy mogą nie tylko zwiększać rywalizacyjny charakter świata sztuki, ale też eliminować wartościowe społecznie i cenne kulturowo postawy nonkonformistyczne, promować zaś te konformistyczne i koniunkturalizm.
 6. Przedmiotem specjalnego zainteresowania powinna być identyfikacja źródeł podwójnie trudnej sytuacji, której doświadczają młode osoby wykonujące zawody twórcze, a która polega na tym, że nie są one zazwyczaj w stanie utrzymać się ze sztuki (bo ich pozycja w świecie artystycznym jest niska, a one same cierpią z powodu braku rozpoznawalności i uznania), a tym samym często nie mogą skorzystać z pomocy, ubezpieczeń, ulg, które przysługują artystom zawodowym. Chociaż więc w większości analizowanych krajów rozpoznaje się specyfikę pracy artystów zawodowych i podejmuje się działania, by ich wspierać, to jednocześnie uzyskanie takiego statusu jest dostępne tylko dla tych, którzy utrzymują się ze sztuki, a często wyłącznie dla osób z uznanym dorobkiem naukowym i pozycją w obrębie pola sztuki.
 7. Warte przedyskutowania wydają nam się także same przyczyny wspierania artystów i artystek w młodym wieku. Analizując bowiem istniejące mechanizmy dostrzec można zarówno te dążące do wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu z rynku pracy, jak i wspierające młodość rozumianą jako rezerwuar transformatywności w sztuce, pozwalający zasilić rynek nowymi ideami, reprezentacjami, wartościami. Oczywiście, oba te źródła są szlachetne, ale jednocześnie wymagają wyartykułowania, jeśli chce się tworzyć spójne i efektywne mechanizmy wsparcia.
 8. Myślenie nad efektywnymi rozwiązaniami wspierającymi młodych artystów wymaga także przemyślenia różnych poziomów czy też kręgów wsparcia. Analizując sytuację instytucjonalną w różnych krajach, zwróciliśmy uwagę na brak powiązania między wspieraniem twórców, a wspieraniem chociażby innowacji w gospodarce. Można to oczywiście tłumaczyć przekonaniem, że mając na myśli absolwentów kierunków artystycznych, chcemy wspierać tych, którzy na rynku, a już na pewno na rynku innym niż rynek sztuki, i tak się nie odnajdą. Trzeba jednak pamiętać, że każdy artysta, niezależnie od tego czy trudni się malarstwem, architekturą czy muzyką, skorzystać może na gospodarce opartej w większym stopniu na wiedzy, na co powinni być także wyczulone projektowane rozwiązania. Być może w ten sposób uda się także nadrobić rozpoznane w większości krajów braki zachęt dla przedsiębiorstw wspierających młodych twórców.

9. Bardzo istotnym problemem, uchwyconym podczas prowadzonej analizy, są różnego rodzaju patologiczne zjawiska obecne na rynku pracy i dotyczące osób wykonujących zawody twórcze. Należą do nich: praca bez umów, tzw. „fałszywe samozatrudnienie” (a więc samozatrudnienie wymuszane przez faktycznego pracodawcę/klienta, który w ten sposób przerzuca koszty pracy na podwładnego), brak dostępu do świadczeń społecznych wynikający z nieregularnego, niesystematycznego charakteru pracy, wielozawodowość i wielość źródeł dochodów wynikające z niemożności utrzymania się tylko z jednego, niedostępność przestrzeni, w których można pracować (sale prób, pracownie, studia nagrań i realizacji filmowej itd.). Wielość tego rodzaju kwestii wymaga namysłu i badań, zwłaszcza w odniesieniu do młodych twórców, wchodzących na rynek sztuki, bo ich szczególnie mocno one dotyczą.
10. Bardzo ważną kwestią jest problem zainteresowania oraz odpowiedzialności uczelni i szkół wyższych prowadzących kierunki artystyczne za osoby, które są ich absolwentami oraz absolwentkami. Pomimo tego, że część z tego rodzaju placówek prowadzi badania monitorujące losy absolwentów, to tylko w nielicznych te ostatnie mogą po zakończeniu studiów korzystać z ich wsparcia (np. przez dostęp do pracowni czy sal prób, pomoc w poszukiwaniu pracy, doradztwo, pomocą prawną itd.). Godne popularyzacji są zwłaszcza działania usieciawiające, organizacja pokazów i wystaw, wspieranie start-upów czy projektów artystycznych przez uczelnie. Nie chodzi przy tym o to, by obciążać uczelnie dodatkowymi obowiązkami, ale by potraktować je jako ważny instrument polityki prowadzonej przez państwo i samorządy, mającej na celu ułatwienia wchodzenia na rynek pracy przez młodych twórców.
11. Warto pewnie też zasugerować, iż analiza sytuacji młodych twórców na rynku pracy powinna, poza kwestiami ekonomicznymi, prawnymi, zabezpieczeń społecznych, dotyczyć również dobrostanu psychicznego tych osób, poczucia sprawstwa, uznania i akceptacji społecznej, którą się one cieszą lub której braki odczuwają. Oznacza to, iż, by odtworzyć, interesującą Zleceniodawców sytuację absolwentów uczelni artystycznych, rozpoczynających karierę zawodową, warto potraktować ją w sposób wielowymiarowy, uwzględniający możliwie wiele aspektów składających się na jakość życia jednostki. Taką próbę podejmujemy w proponowanej w tym opracowaniu ankiecie służącej badaniu sytuacji osób, które ukończyły kierunki artystyczne lub takich, które na nich aktualnie studiują.
12. Niezwykle ważnym aspektem badań dotyczących sytuacji młodych twórców kończących uczelnie artystyczne są obecne w ich świadomości przekonania na temat ich roli w życiu społecznym, znaczenia, jakie może mieć ich praca, odpowiedzialności za jej efekty i wpływ na życie innych. Traktujemy tego rodzaju aspekty jako istotny wymiar życia zawodowego, określający to, jak młode osoby samoumiejscowiają się w obrębie porządku społecznego, w jaki sposób chcą go kształtować, jak wyobrażają sobie swój udział w jego budowaniu i wpływ na jego przyszłe formy.
13. Przeprowadzona przez nas analiza pozwala też wskazać na kilka obszarów, które warto poddawać dyskusji i badaniom:
- zróżnicowanie sytuacji młodych twórców ze względu na rodzaj sztuki, jaką się parają (stopień integracji z rynkiem, różnice zarobków i dostępności stałych form zatrudnienia, wiek, w którym jest się zdolnym do wykonywania zawodu),

- relacje pomiędzy młodymi twórcami, a tymi obecnymi na rynku (rodzaje relacji, konflikty, środowiskowy mentoring i rywalizacja, kult młodości i nowości i jego monetaryzacja),
 - młodzi twórcy jako obywatelki i obywatele (formy społecznego zaangażowania młodych twórców, ich stosunek wobec procesów demokratyzacji i ważnych kwestii społecznych, stosunek wobec kwestii sprawiedliwości społecznej, itd.),
 - umiędzynarodowienie młodych twórców (formy i skutki tego procesu, jego obecność w systemach kształcenia, konsekwencje dla kultur narodowych i dziedzictwa kulturowego),
 - młodzi twórcy i zmieniające się formuły tworzenia (stosunek młodych twórców wobec automatyzacji procesów tworzenia, praw autorskich w kontekście rozwoju sztucznej inteligencji itd.),
 - kulturowa konstrukcja młodości jako rodzaj obietnicy, ale i zobowiązania dla osób, które korzystają z dedykowanych form wsparcia.
14. Na końcu, chcielibyśmy też zwrócić uwagę na konieczność dyskutowania i planowania rozwiązań wspierających młodych artystów także w szerszym planie, ujmując całą biografię twórczą. Wspominaliśmy już o tym, że młodość w sztuce niekoniecznie musi się wiązać z wiekiem. Teraz chcielibyśmy także dodać, że może stać się ona kategorią wykluczającą, jeśli z równą uwagą nie będziemy się zajmować dojrzałością czy starością w sztuce, projektując także rozwiązania dla artystów, którzy potrzebują wsparcia w fazie wypalenia, albo przechodząc na emeryturę (często bez zabezpieczeń socjalnych). Na ryzyko konfliktów, jakie tlą się w środowiskach artystycznych na tym tle, uczuliły chociażby ostatnie protesty polskich twórców cieszących się z nadchodzącej ustawy o zabezpieczeniach socjalnych artystów, ale zarazem przypominających, że premiować ona będzie przede wszystkim osoby dopiero rozpoczynające swoje kariery.

BIBLIOGRAFIA

Bibliografia nie zawiera wszystkich odniesień obecnych w tekście głównym. Zamieściliśmy tu tylko główne opracowania, dokumenty i strony, pomijając te odsyłające do bardzo szczegółowych informacji, np. związane z fundacjami, stowarzyszeniami czy podstronami ministerstw kultury zawierającymi informacje o dotacjach czy stypendiach.

OPRACOWANIA, ARTYKUŁY, RAPORTY

- *Arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2028*. ROA. ROA Reports Nr 003, 2023. [Link](#)
- *Arbeitsbedingungen und soziale Sicherung von Künstlerinnen und Künstlern in Deutschland (2021)*, Deutscher Bundestag, [Link](#)
- Argyrou M., *Νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν το καθεστώς του καλλιτέχνη-δημιουργού*, 2021. [Link](#)
- Bakens, J., Cobben, L., Abbink, H., Meijer, R., Dijkman, S., Fouarge, D., & Pestel, N. De
- Baltzis A., Tsingilisa N., *Συνθήκες εργασίας και διαβίωσης των εικαστικών καλλιτεχνών στην Ελλάδα (Έκθεση έρευνας), εικαστικών καλλιτεχνών στην Ελλάδα*, 2018.
- Bertacchini E., Borrione P., (2021), *Arte al futuro: Indagine sulle carriere artistiche emergenti e la produzione culturale indipendente in Italia*, Fondazione Santagata per l'Economia della Cultura, [Link](#)
- Capiou S., Wiesand A.J. (2006), *The Status of Artists in Europe*, ERICARTS. [Link](#)
- Carrillo D.T., *La nueva regulación del estatuto del artista. Una vision comparada*, *Derecho del Trabajo y Seguridad Social*, Madryt, 2023.
- Čekša-Ratniece I., (2020), *Karjeras atbalsts mākslas skolu audzēkņiem Jelgava, Rēzekne*, [Link](#)
- Chiffres clés de l'enseignement supérieur 2022/2023
- Comunian, R., Jewell, S., Sunmoni, A., & Dent, T. (2023) *For what it's worth: European Arts & humanities graduates' employability and their engagement in society*. *Arts and Humanities in Higher Education*, 22(2), 211-232, [Link](#)
- Country report on Estonia (2024), IHS, [Link](#)
- Culture & working conditions for artists Implementing the 1980 Recommendation concerning the Status of the Artist (2019), Unesco, [Link](#)
- *Datos y cifras. Publicación 2023-2024 del sistema Universitario Español*, Secretaría General Técnica. Centro de Publicaciones. Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades, 2024. [Link](#)
- Deaconu S.M., Hâj S.M., *Eurograduate 2022. A doua etapă a studiului pilot desfășurat la nivel European privind ab-solvenții de învățământ superior România: raport national.*, București, 202.
- Denn D., (2008), *Age, Gender and Performer Employment in Europe* Age, [Link](#)
- Eesti vilistlasuuringu tulemused valitud (2024), Ministry of Education and Research, [Link](#)
- *Etablering på arbetsmarknaden efter studier i h gskolan Examinerade på grundnivå och avancerad nivå 2015/16-2019/20*, Universitetskanslersämbetet 2023,

- EU framework for the social and professional situation of artists and workers in the cultural and creative sectors (2023), EPRS | European Parliamentary Research Service, [Link](#)
- Eurograduate 2022, 2nd Phase of the European Pilot Survey of Higher Education Graduates, Country Report on Malta, 2024.
- Eurograduate 2022. 2nd Phase of the European Pilot Survey of Higher Education Graduates
- Eurograduate 2022. 2nd Phase of the European Pilot Survey of Higher Education Graduates Country Report on Italy. Interuniversity Consortium (2024), HIS, [Link](#)
- Eurograduate 2022. Segunda fase do piloto europeu do inquérito aos diplomados do ensino superior Relatório Final (2024), IHS, [Link](#)
- *Fair Pay, Für faire Bedingungen in Kunst, Kultur und Medien*, Kulturrat, Wiedeń, 2021.
- Fournier, G. (2021). „Młodoci” artyści wizualni we Francji: jak wiek wpływa na ich trajektorie? *Komunikacja*, 109, 63-79. [Link](#)
- Goasduff P. I inni (2022), *Artistes-auteurs : des chercheurs sans le sou*, [Link](#)
- Goleshevska N. (2020), *Introduction to Bulgarian Contemporary Art (1982–2015)*, ArtMargins, [Link](#)
- *Graduate Outcomes – All Years 2018–2023*. [Link](#)
- *Håller svensk högre utbildning mättet när det kommer till kvalitet och relevans?*, rapport, 2022.
- Hannus H. (2023), *Visual Artist on a Monthly Salary: A Guide to employing an Artist*, [Link](#)
- Hannus H. *Kuvataiteilija kuukausipalkalla – opas taiteilijan työllistämiseen työsuhteella*, Suomen Taiteilijaseura, 2023. [Link](#)
- Health insurance for creatives: A guide to KSK, [Link](#)
- Herranen, K., Houni, P. & Karttunen, S. (2013). ”Pitäisi laajentaa työalaansa”: Kuvataiteilijan ammattirooli ja osaamistarpeet tulevaisuuden työelämässä. Cuporen julkaisuja 21. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore, [Link](#)
- Horvat K.V.(red.), (2012) Socialni položaj samozaposlenih v kulturi in predlogi za njegovo izboljšanje s poudarkom na temi preživetvene strategije na področju vizualnih umetnosti, Ljubljana, [Link](#)
- Iharos T., Nagy S., Seli J., Sági M., Szemerszki M., *Eurograduate 2022. First Results: Hungary.*, Educational Authority, Budapest 2024.
- *Insertion au travail des jeunes chercheurs d'emploi inscrits pour la première fois au Forem en 2023*, 2024. [Link](#)
- *Inträdet på arbetsmarknaden efter yrkeshögskolan, Examinerade 2021*, SCB, Statistiska centralbyrån, 2022.
- Jurenich Ch., Mandl F., Radinger R., Trenkwalder K., *Wegzüge und Berufseinstieg von Universitätsabsolventinnen und -absolventen*, Bundesanstalt Statistik Österreich, Wiedeń, 2021.
- Král' P. (2014), *Status of the Artist, Working Document for a General International Debate*, Slovak Union of Visual Arts, Bratislava. [Link](#)
- Kregždaitė R., Godlevska E., (2021), *Lietuvos menininkų socialinės ir kūrybinės būklės vertinimas*, Lietuvos kultūros taryba, [Link](#)
- *Kunstuniversitäten in Österreich Was Sie schon immer über Kunstuniversitäten wissen wollten*, Wiedeń, 2019
- *L'avenir du travail dans le secteur des arts et du divertissement Rapport soumis en vue de la Réunion technique sur l'avenir du travail dans le secteur des arts et du divertissement* (Genève, 13-17 février 2023), [Link](#)
- Latáková H., (2023) *Status umelca*. Parlamentný inštitút, Kancelária Národnej Rady Slovenskej republiky, Bratislava. [Link](#)
- Latvijas augstākās izglītības iestāžu absolventi 2020-2022 (2023), [Link](#)
- Liemt G. van (2014) *Employment relationships in arts and culture*, International Labour Office Geneva
- Menger, P. (2010). Les artistes en quantités. Ce que sociologues et économistes s'apprennent sur le travail et les professions artistiques. *Revue d'économie politique*, 120, 205-236. [Link](#)

- Peter S., Lohmann H.(2020) Kunst studieren und was dann? Künstlerische Tätigkeit, Erwerbsstatus und Einkommen von Absolventen und Absolventinnen einer Kunsthochschule - In: *Die Hochschule : Journal für Wissenschaft und Bildung* 29/ 2, s 130-145 [Link](#)
- Polivtseva E. (2024) *What do you mean by 'status of the artist'? An overview of frameworks addressing working conditions in the cultural sectors in EU countries*, GoetheInstitut on behalf of Creative FLIP Project. [Link](#).
- *Preliminary results of the first cycle of Cyprus' National Graduate Tracking Survey*, 2023. [Link](#)
- Priller E., (2020). Von der Kunst zu leben Die wirtschaftliche und soziale Situation Bildender Künstlerinnen und Künstler – Expertise zur Umfrage, Bundesverband Bildender Künstlerinnen und Künstler (Herausgeber), [Link](#)
- Rapport: De status en arbeidsomstandigheden van kunstenaars en culturele en creatieve professionals (2023), [Link](#)
- *Regeringens skrivelse 2020/21:109 Politik för konstnärers villkor*. [Link](#)
- *Report of the OMC (Open Method of Coordination) group of EU Member States' experts*. [Link](#)
- Rimac I., *Eurograduate pilot survey, Country report Croatia*, 2020.
- Sedláček J., Zelenka M., Ryška R., *Eurograduate pilot survey, Country report Czechia*, 2020.
- *Survey on the Labour Insertion of University Graduate Year 2019*, INE, 202.0 [Link](#)
- Symeonaki M., Parsanoglou D., Stamatopoulou G., *Eurograduate pilot survey, Country report Greece*, 2020.
- Tassarolo M. (2014) Il lavoro dell'artista come professione], (w:) „Cambio: rivista sulle trasformazioni sociali: 7/1, s.75-87. Permalink: <http://digital.casalini.it/10.1400/224643> ;
- The Peer Power! The Future of Higher Arts Education in Europe (2010), [Link](#)
- *The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals, EU framework for the social and professional situation of artists and workers in the cultural and creative sectors* (2023), EPRS | European Parliamentary Research Service. [Link](#)
- The status of artists in Europe (2006), European Parliament's committee on Culture and Education, [Link](#)
- Unger M., Jühlke R., *Eurograduate. Pilot survey. Austria*, 2020.
- Vinken H., Broers B., Mariën H. (2023) De arbeidsmarktpositie van zzp'ers in de culturele en creatieve sector Een verkenning van bestaande cijfers en overzicht van witte vlekken, HTH, [Link](#)
- Willaert E, *Le Statut D'Artiste, Fait Au Nom De La Commission Des Affaires Sociales, De L'emploi Et*
- XXVI Indagine Condizione occupazionale dei Laureati Con il sostegno del Sintesi del Rapporto 2024 (2024), [Link](#)

DOKUMENTY PRAWNE

- Estatuto dos Profissionais da Área da Cultura, [Link](#)
- Health insurance for creatives: A guide to KSK, [Link](#)
- Lo Statuto degli artisti. „AS 2127 – Disposizioni sul riconoscimento della figura professionale dell'artista e sul settore creativo”, [Link](#)
- *Loi du 19 décembre 2014 relative 1) aux mesures sociales au bénéfice des artistes professionnels indépendants et des intermittents du spectacle 2)à la promotion de la création artistique*. [Link](#).
- NN 26/2021, (574), pravilnik, 12.3.2021. [Link](#)
- *Ordonanța de urgență nr. 21/2023 privind Statutul lucrătorului cultural profesionist*. [Link](#)
- *Pravilnik o izmjeni i dopuni Pravilnika o načinu i uvjetima za priznavanje prava samostalnih umjetnika na uplatu obveznih doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje iz sredstava proračuna Republike Hrvatske*
- *Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia*. [Link](#)
- *Real Decreto-ley 5/2022, de 22 de marzo, por el que se adapta el régimen de la relación laboral de carácter especial de las personas dedicadas a las actividades artísticas, así como a las actividades técnicas y auxiliares necesarias para su desarrollo, y se mejoran las condiciones laborales del sector*. [Link](#)

- Servizi per i lavoratori dello spettacolo, [Link](#)
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 497, 863, 1243, 1615) [Link](#)
- Ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. 1991 Nr 80 poz. 350 z późn. zm.) [Link](#)
- Vabakutseliste loovisikute loometoetus ja loomeliidud, [Link](#)
- Vpis v razvid samozaposlenih v kultury, [Link](#)
- Zákon č. 203/2006 Sb. Zákon o některých družích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů. [Link](#)
- Zakon o pravima samostalnih umjetnika i poticanju kulturnog i umjetničkog stvaralaštva »Narodne novine«, broj 43/96. i 44/96. [Link](#)
- Νομοσχεδιο Με Τίτλο «Ο Περι Της Δημιουργιας Μητρωου Καλλιτεχνων Και Θεσπισης Καλλιτεχνικης Χορηγιας Νομος Του 2024». [Link](#)
- Национален статистически институт (National Statistical Institute), [Link](#)

BAZY DANYCH STATYSTYCZNYCH

- Austria, Statystyka Austria (Statistik Austria), <https://www.statistik.at/>
- Baza projektu Eurograduate, data sets, [Link](#)
- Belgia, Statbel (Statbel), <https://statbel.fgov.be/>
- Chorwacja, Chorwacki Urząd Statystyczny (Državni zavod za statistiku), <https://www.dzs.hr/>
- Cypr, Urząd Statystyczny Cypru (Κυπριακή Στατιστική Υπηρεσία, CYSTAT), <https://www.cystat.gov.cy/>
- Czechy, Czeski Urząd Statystyczny (Český statistický úřad, ČSÚ), <https://www.czso.cz/>
- Dania, Duński Urząd Statystyczny (Danmarks Statistik), <https://www.dst.dk/>
- Estonia, Haridusslim, graduate tracking, [Link](#)
- Estonia, Statistikaamet (Statistics Estonia), [Link](#)
- Eurostat, [Link](#)
- Finlandia, Tilastokeskus (Statistics Finland), [Link](#)
- Francja, Institut national de la statistique et des études économiques (INSEE), [Link](#)
- Grecja, Grecki Urząd Statystyczny (Ελληνική Στατιστική Αρχή, ELSTAT), <https://www.statistics.gr/>
- Hiszpania, Krajowy Instytut Statystyki (Instituto Nacional de Estadística, INE), <https://www.ine.es/>
- Holandia, Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), [Link](#)
- Irlandia, Centralny Urząd Statystyczny (Central Statistics Office, CSO), <https://www.cso.ie/>
- Litwa, Lietuvos statistikos departamentas (Statistics Lithuania), [Link](#)
- Łotwa, Centrālā statistikas pārvalde (Central Statistical Bureau of Latvia), [Link](#)
- Luksemburg, Luksemburski Urząd Statystyczny (Institut national de la statistique et des études économiques, STATEC), <https://statistiques.public.lu/>
- Malta, Krajowy Urząd Statystyczny (National Statistics Office, NSO), <https://nso.gov.mt/>
- Niemcy, Statistisches Bundesamt (Destatis), [Link](#)
- Polska, Główny Urząd Statystyczny (GUS), [Link](#)
- Portugalia, Instituto Nacional de Estatística (INE), [Link](#)
- Rumunia, Narodowy Instytut Statystyki (Institutul Național de Statistică, INS), <https://insse.ro/>
- Słowacja, Štatistický úrad Slovenskej republiky (ŠÚ SR), [Link](#)
- Słowenia, Statistični urad Republike Slovenije (SURS), [Link](#)
- Szwecja, Szwedzki Urząd Statystyczny (Statistiska centralbyrån, SCB), <https://www.scb.se/>
- Węgry, Węgierski Centralny Urząd Statystyczny (Központi Statisztikai Hivatal, KSH), <https://www.ksh.hu/>

- Włochy, baza projektu śledzenia losów absolwentów, AlmaLaurea, [Link](#)
- Włochy, Istituto Nazionale di Statistica (ISTAT), [Link](#)

LISTA UCZELNI ARTYSTYCZNYCH ANALIZOWANYCH POD KĄTEM OBECNOŚCI BIUR KARIER I ZAJĘĆ UZAWODAWIAJĄCYCH DLA OSÓB STUDIUJĄCYCH

- Aalto University - School of Arts, Design and Architecture, Helsinki
- Académie Royale des Beaux-Arts de Bruxelles (ARBA-ESA)
- Academy of Arts, Architecture and Design in Prague (UMPRUM)
- Academy of Fine Art in Prague (AVU)
- Academy of Fine Arts and Design, Bratysława (VŠVU)
- Academy of Fine Arts and Design, University of Ljubljana (ALUO)
- Academy of Fine Arts Vienna
- Academy of Music, University of Ljubljana
- Academy of Performing Arts, Bratysława (VŠMU)
- Academy of Theatre, Radio, Film and Television (AGRFT), University of Ljubljana
- Accademia di Belle Arti di Brera, Mediolan
- Accademia Nazionale d'Arte Drammatica Silvio D'Amico, Rzym
- Akademie der Bildenden Künste, Monachium
- Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejski w Krakowie
- Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
- Aristotle University of Thessaloniki (AUTH) – Faculty of Fine Arts (School of Film, School of Drama, School of Visual and Applied Art, School of Music Studies)
- Art Academy of Latvia (LMA), Ryga
- Athens School of Fine Arts (ASFA)
- Complutense University of Madrid (UCM) – Faculty of Fine Arts
- Conservatoire National Supérieur de Musique et de Danse de Paris (CNSMDP), Paryż
- Conservatorio di Musica „Giuseppe Verdi”, Mediolan
- Cyprus Academy of Art (CAA)
- Cyprus University of Technology (CUT) – Faculty of Fine and Applied Arts
- École Nationale Supérieure des Beaux-Arts (ENSBA), Paryż
- Escola Superior de Música de Lisboa (ESML)
- Estonian Academy of Arts (EKA), Tallinn
- Estonian Academy of Music and Theatre (EAMT), Tallinn
- Faculdade de Belas-Artes da Universidade de Lisboa (FBAUL)
- Franz Liszt Academy of Music
- Gerrit Rietveld Academie, Amsterdam
- Greek National School of Dance (KSOT)
- HKU University of the Arts Utrecht
- Hochschule für Musik und Theater, Monachium
- Hungarian University of Fine Arts
- Jazepa Vitola Latvian Academy of Music (JVLMA), Ryga
- Josip Juraj Strossmayer University of Osijek – Academy of Art and Culture
- Kaunas University of Technology (KTU), Kowno
- Koninklijk Conservatorium Brussel

- Konstfack – University of Arts, Crafts and Design in Stockholm
- Latvian Academy of Culture, Ryga
- Lithuanian Academy of Music and Theatre (LMTA), Wilno
- Malta College of Arts, Science and Technology (MCAST) - Institute For The Creative Arts
- National Academy for Theatre and Film Arts (NATFA), Sofia
- National Academy of Art (NAA), Sofia
- National Academy of Music „Prof. Pancho Vladigerov”, Sofia
- National College of Art and Design (NCAD) in Dublin
- National University of Art in Bucharest (UNArte)
- National University of Arts George Enescu in Jassy
- National University of Music in Bucharest
- Near East University – Faculty of Fine Arts and Design / Faculty of Architecture
- Royal Academy of Art (KABK), Haga
- Royal Irish Academy of Music (RIAM)
- School of Arts in Brussel (LUCA)
- Sibelius Academie, Helsinki
- Tallinn University - Baltic Film, Media, Arts and Communication School (BFM), Tallin
- Technical University of Košice, Koszyce
- The Danish National School of Performing Arts (DDSKS)
- The Ladislav Sutnar Faculty of Design and Art
- The Lir Academy – Ireland’s National Academy of Dramatic Art (Trinity College Dublin)
- The Royal Danish Academy of Fine Arts (KADK)
- The Royal Danish Academy of Music (RDAM)
- The Universitat Politècnica de València (UPV) – Faculty of Fine Arts
- The University of Music and Performing Arts Vienna (MDW)
- Umeå University – Umeå Academy of Fine Arts
- Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu
- Universidade Lusófona de Humanidades e Tecnologias, Lizbona
- Universität der Künste Berlin (UdK), Berlin
- Université Paris-Sorbonne (Paris IV), Paryż
- University of Applied Arts Vienna
- University of Barcelona (UB) – Faculty of Fine Arts
- University of Debrecen – Faculty of Music
- University of Gothenburg – Faculty of Fine Arts, Craft and Design / Faculty of Music and Performance
- University of Malta – School of Performing Arts (Department of Music Studies, Department of Dance Studies, Department of Theatre Studies)
- University of Split – Academy of Fine Arts in Split
- University of the Arts Helsinki (Uniarts Helsinki)
- University of West Bohemia in Pilzen
- University of Zagreb – Academy of Dramatic Art / Academy of Fine Arts / Academy of Music
- Vilnius Academy of Arts (VAA), Wilno

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

